

UDK: 631/635

**O`ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O`RTA MAXSUS TA`LIM VAZIRLIGI
NAMANGAN DAVLAT UNIVERSITETI
IQTISODIYOT KAFEDRASI**

«QISHLOQ XO`JALIGI IQTISODIYOTI»

fanidan

AMALIY MASHG`ULOTLARNI OLIV BORISH

BO`YICHA

O`QUV-USLUBIY QO`LLANMA

Bakalavriat bosqichi talabalari uchun

NAMANGAN – 2020

Ma'sul muharrir: **I.Soliyev** – NamDU iqtisodiyot kafedrası
mudiri, i.f.n, dotsent

Tuzuvchilar: **K.I.Sirojiddinov**- NamDU Iqtisodiyot kafedrası
katta o'qituvchisi.
R.N.Imomov- NamDU Iqtisodiyot kafedrası
stajyor-tadqiqotchi-izlanuvchisi

Taqrizchilar:

N.Sotvoldiyev – NamDU “Iqtisodiyot”
dotsenti, i.f.n.
K.Boymirzayev –NamDU,
“Goegrafiya” kafedrası dotsenti, g.f.n.

“Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti” fanidan “Ta'lim texnologiyasi” bo'yich
uslubiy qo'llanma «Iqtisodiyot» kafedrasining 27.08.2020 yil 1 - sonli majlisida,
«Ijtimoiy-iqtisodiy» fakultet uslubiy komissiyasining 28.08.2020 yil 1-sonli majlisida
ko'rib chiqilgan va ma'qullangan.

K I R I S H

Mamlakat iqtisodiyotida qishloq xo'jaligining o'rni va ahamiyati ulkan. Kelajakda respublika iqtisodiyotini barqaror rivojlanishini ta'minlash uchun qishloq xo'jaligini yuksaltirish ob'ektiv zaruriyat hisoblanadi.

Qishloq va turmush darajasini yuksaltirishga ishlab chiqarish munosabatlarining mazmun-mohiyatini o'zgartirishga ASMDa olib borilayotgan islohotlarni chuqurlashtirishga, xususiy fermer xo'jaliklari o'z mohiyatiga ko'ra qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishning asosiy shakliga, sohani barqaror va samarali rivojlantirishni ta'minlaydigan chora-tadbirlar tizimini belgilab berdi.

Bugungi kunda mamlakatimiz qishloq xo'jaligi samaradorligini oshirish masalasi sug'oriladigan yerlarning meliorativ holatini yaxshilash va unumdorligini oshirish bo'yicha hamda qishloqni rivojlantirish o'ta muhim vazifani hal etish bilan bevosita bog'liqdir. Bu vazifalar 2020 va undan keyingi yillar biz uchun asosiy ustuvor bo'lishi zarurligi.

Qishloq xo'jaligini bozor iqtisodiyoti qonunlari talablari darajasida rivojlantirish uchun tarmoqda erkin faoliyat ko'rsatish imkoniyatiga ega bo'lgan turli xildagi mulk shakllarini, ularga asoslangan tadbirkorlik turlari va ular o'rtasidagi erkin bozor munosabatlarining nazariy, uslubiy asoslarini erkinlashtirish, takomillashtirish, investisiyalarni jalb etib, fan-texnika yutuqlarini, yangi texnikalarni, ilg'or texnologiyalarni ishlab chiqarishga joriy etish, barcha resurslardan, kapitaldan to'liq va samarali foydalanish yo'llarini belgilash, barcha xarajatlarni tejash, mehnat unumdorligini yuksaltirish, ularni rag'batlantirish tizimini takomillashtirish hamda foyda summasini ko'paytirish yo'llarini asoslangan holda belgilab olish maqsadga muvofiqdir.

Qishloq xo'jaligida amalga oshirilayotgan asosiy iqtisodiy munosabatlarning, tushunchalarning mazmun va mohiyatini respublika makroiqtisodiyot va statistika hamda Qishloq va suv xo'jaligi vazirliklari ma'lumotlaridan foydalanib, jadvallar, diagrammalar, grafiklar yordamida yoritishga intildik.

Ushbu fan «Mikroiqtisodiyot», «Jahon qishloq xo'jaligi», «Qishloq xo'jaligi korxonalarini faoliyatini boshqarish», «Statistika», «Agrosanoat majmui iqtisodiyoti» «Makroiqtisodiyot», «Menejment» kabi fanlar bilan uzviy bog'liqdir.

Barcha mavzularning mazmuni, mohiyati va ahamiyatini ma'ruza, seminar va amaliy mashg'ulotlarda talabalarga mazmunli va tushunarli qilib etkazishda talabalarni guruhlashtirib, ilg'or axborot texnologiyasi hisoblangan «Muammoli ta'lim», «Aqliy hujum», «Klaster», «Bumerang», «Interaktiv» usullaridan hamda kompyuterlardan, Power Point dan, slaydlardan, jadval va grafiklardan va boshqalardan foydalanish zarur.

**“QISHLOQ XO`JALIGI IKTISODIYOTI” O`QUV KURSI BO`YICHA TA`LIM
TEXNOLOGIYASINING KONTSEPTUAL ASOSLARI**

1	«Qishloq xo`jaligi iqtisodiyoti» fanining dolzarbligi va o`qitish strukturalari
---	--

Hozirgi vaqtda butun dunyoda, shuningdek O`zbekistonda ham iqtisodiyotning ishlab chiqarish, xususan qishloq xo`jaligi sohasiga e`tibor tobora kuchayib bormoqda. Insoniyat har doim o`zining harakat doirasini o`zgartirib, yangiliklarni kashf qilishiga intilgan. XX asrga kelib bunday intilishlar kuchaydi va qishloq xo`jaligining rivojlanishiga turtki bo`ldi. Ayrim mamlakatlarda qishloq xo`jaligi sohasi juda ham barqaror rivojlanib bormoqda va ularning har yillik o`sish sur`ati 8%-10% gacha boradi. Bular qishloq xo`jaligi sohasining qanchalik darajada mamlakatlar iqtisodiyoti tizimida hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligidan dalolat beradi. SHunisi qiziqki, qishloq xo`jaligi sohasini rivojlanishi natijasida transport, bozor infratuzilmasi, savdo-sotiq, oziq-ovqat tarmoqlari, qurilish, hunarmandchilik va boshqa xizmat ko`rsatish tarmoqlari ham rivojlanib boradi.

O`zbekiston Respublikasi o`z mustaqilligiga erishgach, mamlakat iqtisodiyotini shakllantirish va rivojlantirishning ma`muriy-buyruqbozlik tizimidan bozor vositalariga asoslangan iqtisodiyotni boshqarish va tartibga solish tizimiga o`tish zaruriyati paydo bo`ldi. Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish va boshqarishning bozor vositalari orasida qishloq xo`jaligi infratuzilmasi eng muhim o`rinni egallaydi. Bu borada davlatning qanday siyosat yuritayotganligi va qishloq xo`jaligi sohasidagi chora tadbirlari qanchalik samarali ekanligi ko`p jihatdan iqtisodiy islohatlarning xarakteri va dinamikasini belgilaydi. Oqilona tashkil etilgan, puxta rejalashtirilgan qishloq xo`jaligi sohasi, ishlab chiqarish samaradorligini oshirishning hamda shu asosda barqaror iqtisodiy rivojlanishishga erishishning asosiy omillaridan biridir. SHu sababli «qishloq xo`jaligi iqtisodiyoti» o`quv kursida qishloq xo`jaligi korxonalarini tashkil etish, qishloq xo`jaligida ishlab chiqarish infratuzilma xizmatlari, davlat tomonidan tartibga solinishi, soliq, sug`urta, va qishloq xo`jaligi iqtisodiyotining boshqa omillari bo`yicha dolzarb masalalar aks ettirilgan. Ushbu o`quv kursda qishloq xo`jaligi iqtisodiyotining ahamiyati, zarurligi va funktsiyalari, O`zbekiston Respublikasidagi va boshqa xorijiy mamlakatlardagi qishloq xo`jaligi iqtisodiyotini tashkil etuvchi omillar va ularning faoliyati kabi mavzularni qamrab olgan.

*Fanni o`rganishdan asosiy maqsad* – talabalarda iqtisodiyotni erkinlashtirish va inqiroz sharoitida qishloq xo`jaligi iqtisodiyotining nazariy va amaliy masalalari to`g`risida talab qilinadigan bilimlarni erkin bozor qonun va qonuniyatlari asosida shakllantirishdan iboratdir.

Fanning maqsadi quyidagi vazifalarni hal etishni talab etadi:

- Jahon respublika iqtisodiyotida qishloq xo`jaligining o`rnini, ahamiyatini anglab etish;
- tarmoqdagi amalga oshirilayotgan agrar-iqtisodiy islohotlar, ularni chuqurlashtirish yo`nalishlarini o`rganish;
- tadbirkorlik shakllarini rivojlanishini, samaradorligini, FTT, innovasion texnologiyalar, ularga bo`lgan talab, ularni iqtisodiy baholashni amalga oshirish hamda ulardan foydalanish samaradorligini o`rganish;
- xarajatlar, ularni kamaytirish, daromadlar, foyda, ularni ko`paytirish yo`llarini, mahsulotlarni ishlab chiqarish, ularni samarali taqsimlash, tarmoqdagi baholar tizimi, ularni taqsimlashtirish va tarmoqlar iqtisodi, ularga iqtisodiy baho berish hamda rivojlantirish yo`llarini o`rganish.

1-mavzu: Kursning predmeti, maqsadi, vazifasi hamda tadqiqot usullari

Qishloq xo'jaligi jahon iqtisodiyotining, respublika xalq xo'jaligining muhim tarmog'i ekanligi. Uning maqsadi va vazifasi. Qishloq xo'jaligini tarmoq sifatida o'ziga xos xususiyatlari. Jahon qishloq xo'jaligining inqiroz sharoitidagi holati. Inqiroz sharoitida qishloq xo'jaligini iqtisodiy, ijtimoiy ahamiyati. Tarmoqda erkin bozor iqtisodiyotini shakllantirish bosqichlari. Qishloq xo'jaligini rivojlantirishga qaratilgan hukumatning tashkiliy, iqtisodiy va ijtimoiy chora-tadbirlari. «Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti» fanining predmeti, maqsadi va vazifalari. Fandagi foydalaniladigan tadqiqot usullari. Uning boshqa fanlar bilan bog'liqligi.

2-mavzu: Jahon, respublika qishloq xo'jaligi, uning joylashishi, ixtisoslashishi, uni jahon moliyaviy-ishlab chiqarish inqirozi sharoitida rivojlanishi

Qishloq xo'jaligini joylashtirish, ixtisoslashtirish hamda kooperasiyalashtirish. Qishloq xo'jaligini joylashtirish va ixtisoslashtirishning tamoyillari va omillari.

Ixtisoslashtirish turlari. Qishloq xo'jaligida kooperasiyalashtirish va agrosanoat integrasiyalashtirish. Gorizontol hamda vertikal integrasiyalashtirish. Xo'jaliklararo kooperasiyalashtirish. Qishloq xo'jaligini joylashtirish, ixtisoslashtirish darajasi va samaradorligini ifodalovchi ko'rsatkichlar, ularni aniqlash uslubiyoti. Inqiroz davrida jahon, respublika viloyatlari hududlarida qishloq xo'jaligini joylashtirishning, ixtisoslashtirishning holati. Qishloq xo'jaligini joylashtirish, ixtisoslashtirish va kooperasiyalashtirishni rivojlantirish yo'llari.

3-mavzu: Respublika agrosanoat majmuasi, uni inqiroz sharoitida rivojlantirish imkoniyatlari.

O'zbekiston Respublikasining agrosanoat majmuasini barpo etishning zarurligi, mumkinligi. Uning huquqiy, tashkiliy va iqtisodiy asoslari. Respublika agrosanoat majmuasining maqsadi, vazifalari hamda tarkibi, bo'g'inlari. Bo'g'inlararo tashkiliy, tarkibiy, iqtisodiy uzviy bog'liqlik. Agrosanoat majmuasi tarkibidagi tarmoqlar uchun zarur bo'lgan ishlab chiqarish vositalarini ishlab chiqaruvchi tarmoqlar, ularning o'ziga xos xususiyati, maqsad hamda vazifalari. ASM tarkibidagi qishloq xo'jaligini rivojlanishini ta'minlashga xizmat ko'rsatuvchi bo'g'in, uning tarkibi, maqsad va vazifalari. Qishloq xo'jalik mahsulotlarini qayta ishlovchi, tayyor mahsulotlarni iste'molchilarga etkazib beruvchi bo'g'in, uning maqsadi va vazifalari. Agrosanoat majmuasiga oid chet el tajribalari, ularni mamlakat agrosanoat majmuasida qo'llash imkoniyatlari. Respublika agrosanoat majmuasini mamlakat oziq-ovqat va iste'mol majmuasi hamda davlat oziq-ovqat xavfsizligi bilan bog'liqligi. Mamlakat agrosanoat majmuasini istiqbolda bozor talablarini e'tiborga olgan holda rivojlantirish masalalari.

4-mavzu: Bozor iqtisodiga o'tishda qishloq xo'jaligiga davlat rahbarligi va amalga oshirilayotgan agrar – iqtisodiy islohotlar

Ma'muriy-buyruqbozlikka asoslangan rejali iqtisodiyot. Respublika qishloq xo'jaligida bozor munosabatlarining shakllanishining ob'ektiv zarurligi. Davlatning agrar siyosati, qishloq xo'jaligining asosiy maqsadini hal etishda davlat rahbarligi, homiyligi. Qishloq xo'jaligida agrar-iqtisodiy islohotlarni amalga oshirishdagi asosiy tamoyillar. Qishloq xo'jaligida yer, mulk, baho, soliq, moliya va kredit islohoti. Qishloq xo'jaligida agrar-iqtisodiy islohotlarni amalga oshirishda chet el tajribalaridan foydalanish imkoniyatlari. Qishloq xo'jaligida agrar-iqtisodiy islohotlarni yanada erkinlashtirish va chuqurlashtirish hamda takomillashtirish masalalari.

5-mavzu: Qishloq xo'jaligida mulk va tadbirkorlik shakllari, ularning bozor rivojlanishi.

Qishloq xo'jaligida bozor iqtisodiyoti sharoitida turli xildagi mulkchilik turlarini barpo etishning zarurligi. Mulkiy islohotlar. Turli shakldagi mulk turlarining shakllantirilishi. Qishloq xo'jaligida tadbirkorlik shakllari. Mulkiy munosabatlar. Xususiy va shaxsiy mulk unga asoslangan tadbirkorlik shakllari. Dehqon va fermer xo'jaliklari, ularning hozirgi holati va rivojlanishi. Qishloq

xo'jalik kooperativlari, (agrofirmalar) va qo'shma korxonalar. Qishloq xo'jaligida ko'p ukladli iqtisodiyotni shakllanishi va rivojlanishi.

6-mavzu: Yer -suv resurslari, inqiroz sharoitida ulardan foydalanish masalalari.

Qishloq xo'jaligida foydalaniladigan yer-suv resurslari, ularning iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyati. Yer-suv resurslari, ularning miqdori, turlari va tarkibi. Yer-suv resurslaridan oqilona va samarali foydalanishga oid hukumatning chora-tadbirlari.

Yer kadastri, uning mazmuni. Yer-suvdan foydalanish darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlar tizimi. Qishloq xo'jalik yerlarini baholash. Irrigatsiya va melioratsiya tadbirlarini amalga oshirishda davlatning roli. SFU. Yer-suv resurslaridan foydalanishning iqtisodiy samaradorligini oshirishda irrigatsiya – melioratsiya tadbirlari. 2008-2012 yillarda Respublika irrigatsiya-melioratsiyani rivojlantirish bo'yicha Davlat dasturining ahamiyati.

7-mavzu: Qishloq xo'jaligining moddiy-texnika resurslari, fan-texnika taraqqiyoti, innovasion texnologiyalar va ulardan samarali foydalanish.

Davlatning innovasion siyosati. Qishloq xo'jaligining moddiy-texnika resurslari va ularning xususiyatlari. Fan-texnika taraqqiyotiga oid chet el ilg'or tajribalari. Ilg'or va samarali texnologiyalar, ularning turlari va bozori. Moddiy-texnika resurslarini baholanishi. Qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalashganlik, elektrlashganlik, avtomatlashtirilganlik hamda ximisasiyalashtirilganlik darajasi. Moddiy-texnika resurslaridan foydalanishda paxtachilikdagi "Andijon texnologiyasi"ning iqtisodiy-ijtimoiy samaradorligi. Zamonaviy, samarali, ekologik jihatdan foydali hisoblangan texnikalarni, kimyoviy vositalarni, yoqilg'ilarni, texnologiyalarni yaratish.

8-mavzu: Qishloq xo'jaligining asosiy va aylanma vositalari, fondlari va ulardan samarali foydalanish

Asosiy va aylanma vositalar haqida tushuncha, ularning iqtisodiy mazmuni. Qishloq xo'jaligining asosiy va aylanma fondlari, ularning ahamiyati. Doimiy va o'zgaruvchan kapital. Asosiy va aylanma vositalarni baholash. Asosiy va aylanma vositalar tarkibi. Asosiy va aylanma vositalardan foydalanish darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlar. Hozirgi davrda asosiy va aylanma vositalar bozori. Asosiy vositalar ijarasi. Korxonaning moliyaviy mablag'lari. Aylanma kapital. Chetdan jalb etilgan mablag'lar

Asosiy vositalarning eskirishi. Asosiy vositalarga amortizatsiya hisoblash usullari. Korxonalarni moddiy-texnika bazasi. Asosiy va aylanma vositalardan foydalanishning hozirgi holati, ulardan foydalanishni yaxshilash, samaradorligini oshirish yo'llari.

9-mavzu: Mehnat resurslari, ularning bozori, ulardan foydalanish va mehnat unumdorligi

Respublika qishloqlaridagi aholi. Mehnat va mehnat resurslari. Mehnat resurslarining huquqiy asoslari. Mehnat resurslarini takror ishlab chiqarish. Hozirgi sharoitdagi mehnat bozori. Mehnat resurslaridan to'liq va samarali foydalanish darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlar. Mehnat resurslariga bo'lgan talab. Mehnat balansi. Mehnat resurslaridan foydalanishning hozirgi darajasi. Mehnat unumdorligi darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlar. Mehnat unumdorligiga ta'sir etuvchi asosiy omillar. Rivojlangan davlatlardagi mehnat unumdorligiga oid ilg'or yutuqlar. Rivojlanish, inqiroz sharoitida mehnat resurslaridan foydalanishni yaxshilash, mehnat unumdorligini oshirish yo'llari.

10-mavzu: Investitsiyalar (kapital qo'yilmalar) manbalari, ularning iqtisodiy samaradorligi

Investitsiya haqida tushuncha, uning iqtisodiy mazmuni va ahamiyati. Investitsiya (kapital qo'yilma) turlari. Investitsiyalarning huquqiy asoslari. Investitsiya (kapital qo'yilma) borasidagi davlatning siyosati. Investitsiyalar (kapital qo'yilmalar) dan foydalanishning iqtisodiy

samaradorligini ifodalovchi ko'rsatkichlar. Qishloq xo'jaligida investisiyalarga bo'lgan talab. Ichki va tashqi investisiyalarni jalb etish. Agrar sohadagi investision muhit investisiyalarni qishloq xo'jaligiga jalb etishning hozirgi holati. Investision loyihalarni baholash usullari. Irrigatsiya va melioratsiyaga, yangi texnika, samarali investision texnologiyalarga, chorvachilikka va boshqa sohalarga sarflayotgan investisiyalar, ularning iqtisodiy, ijtimoiy samaradorligi. Investisiyalardan foydalanish samaradorligini oshirish yo'llari.

11-mavzu: Qishloq xo'jaligida servis, uni rivojlantirish yo'llari.

Servis haqida tushuncha, uning mazmuni, mohiyati. Qishloq xo'jaligida servisning zarurligi, ahamiyati. Hukumatning qishloqda servisni rivojlantirish borasidagi tadbirlari. Tarmoqdagi servis tizimi. Servis turlari, sub'ektlari. Infratuzilma turlari.

Qishloq xo'jaligidagi servisning hozirgi holati. Uning muammolari. Servis bo'yicha chet el tajribalari. Qishloq xo'jaligida servisni rivojlantirish masalalari.

12-mavzu: Qishloq xo'jaligidagi (yalpi va o'rtacha) xarajatlar, ularni kamaytirish yo'llari

Qishloq xo'jaligida turli xildagi xarajatlar qilishning ob'ektiv zarurligi. Xarajatlarning huquqiy va me'yoriy asoslari. Doimiy xarajat. O'zgaruvchan xarajat. Joriy va o'rtacha xarajat. Uzoq va qisqa muddatli xarajat. Qo'shimcha xarajatlar. Ishlab chiqarish. Davr, moliyaviy hamda ko'zda tutilmagan xarajatlar. Qishloq xo'jaligi korxonalarining xarajatlari (turlari bo'yicha) darajasi. Tarmoqda etishtirilayotgan mahsulotlarning o'rtacha xarajatlari (tannarxi). O'rtacha xarajatga ta'sir etuvchi omillar. Xarajat turlarining mahsulot tannarxidagi salmog'i. Qishloq xo'jaligida xarajatlarni tejash yo'llari. Shu boradagi Davlatning siyosati.

13-mavzu: Qishloq xo'jaligining yalpi va tovar mahsuloti, ularning taqsimlanishi va ko'paytirish yo'llari

Qishloq xo'jaligining yalpi va tovar mahsuloti. Tarmoqning yalpi va tovar mahsulotiga bo'lgan talabi. Yalpi mahsulot turlari. Yalpi mahsulotni baholash turlari.

Dehqonchilik, chorvachilikning yalpi mahsuloti. Yalpi mahsulotni taqsimlash va sotish yo'llari. Qishloq xo'jalik mahsulotlarining tovarlilik darajasi. Qishloq xo'jalik mahsulotlar bozori. Yalpi mahsulotini ko'paytirish yo'llari. Ekstensiv va intensiv yo'llar.

14-mavzu: Qishloq xo'jalik mahsulotlarining baholari, ularning takomillashtirilishi

Bozor iqtisodiyoti sharoitida tovar-pul munosabatlari. Qishloq xo'jaligida qiymat qonunining harakat qilishi. Baho (narx). Bozor iqtisodiyoti sharoitida mahsulotlarning, xizmatlarning baholarini belgilash tartibi. Shu boradagi Davlatning siyosati. Qishloq xo'jalik mahsulotlarining, xizmatlarining baholari, ularning amaldagi darajasi, dinamikasi. Ishlab chiqarish resurslari, qishloq xo'jalik mahsulotlari baholari. Sanoat mahsulotlari bilan qishloq xo'jalik mahsulotlari o'rtasidagi mutanosiblik. Davlat buyurtmalariga o'rnatiladigan baholar. Dotasiya va subsidiya. Rivojlanish, inqiroz sharoitida qishloq xo'jaligidagi baholarning takomillashtirish yo'llari.

15-mavzu: Korxonalarining daromadlari, foydalari, ularning taqsimlanishi. Ishlab chiqarishning iqtisodiy samaradorligi

Qishloq xo'jaligida korxonalarda takror ishlab chiqarish, uning turlari, ularni korxonada ishlab chiqarish hamda ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirishdagi ahamiyati. Qishloq xo'jaligida yaratilgan yalpi ichki mahsulot, korxonaning yalpi va pul daromadi, ularning ahamiyatini hisoblash tartibi. Daromadlarni hozirgi davrda taqsimlash tartibi, uni takomillashtirilishi. Korxonada foydasi haqida tushuncha, uning turlari, ularning ahamiyati va hisoblash tartibi. Yalpi, sof, iqtisodiy foyda. Tarmoqning iqtisodiy samaradorligi haqida tushuncha, uning darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlar va ularni aniqlash tartibi. Tarmoqning yalpi ichki mahsulotini, yalpi va pul daromadini, yalpi va sof foydasini o'tish davridagi darajasi, dinamikasi. Tarmoqning yalpi ichki mahsulotini, korxonalarining yalpi va pul daromadlarini hamda foydalarini ko'paytirish masalalari.

16-mavzu: O'simlikchilik tarmoqlari iqtisodi

O'simlikchilik tarmoqlari. Tarmoqlarda yetishtirilayotgan mahsulotlar. Ularning ahamiyati. O'simlikchilik tarmoqlarining rivojlanishi. Samaradorlik darajasini isbotlovchi ko'rsatkichlar. Ekinlarga, mahsulotlarga iqtisodiy baho berish tartibi.

Davlatning g'alla mustaqilligi siyosati. Tarmoqlarning mustaqillik yillaridagi holati.

Bozor sharoitida o'simlikchilik tarmoqlarini rivojlantirish masalalari. Ekinlar diversifikatsiyasi. Donchilik, paxtachilik, sabzavotchilik tarmoqlari iqtisodi, talabni e'tiborga olgan holda ularni rivojlantirish yo'llari.

17-mavzu: Chorvachilik (qoramolchilik, qo'ychilik, echkichilik) tarmoqlari iqtisodi

Chorvachilik tarmoqlari. Chorvachilik borasidagi davlatning siyosati. Tarmoqlarda yetishtirilayotgan mahsulotlar. Ularning ahamiyati. Chorvachilik tarmoqlarining rivojlanishi. Chorvachilik mahsulotiga bo'lgan talab. Chorvachilik mahsulotlarining iqtisodiy samaradorlik darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlar. Tarmoqlarning mustaqillik yillaridagi holati. Qo'ychilik, qoramolchilik, parrandachilik iqtisodi. Kelajakda chorvachilik tarmoqlarini rivojlantirish masalalari.

O`zbekiston Respublikasi iqtisodiyotida amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohatlar oliy ta`lim tizimi o`quv bosqichlari uchun ham yangi talablarni keltirib chiqarmoqda. SHunday talablardan biri o`quv bosqichida ilg`or pedagogik va ta`lim texnologiyalaridan samarali foydalanish hisoblanadi. Ta`lim bosqichida pedagogik va ta`lim texnologiyalaridan foydalanishdan asosiy maqsad ta`lim oluvchida etarli darajada bilim, malaka va ko`nikmalarni hosil qilish asosida talabalarda erkin va mustaqil fikr bayon qilish ko`nikmalarini shakllantirish hisoblanadi. Ta`lim bosqichlariga zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo`llashda ta`lim oluvchining shaxsini hurmat qilish, har bir shaxsning erkin fikr bildirishiga imkoniyat yaratish, ijod bilan shug`ullanishi va o`z-o`zini rivojlantirishga qulay ijtimoiy va psixologik muhit yaratish orqali talabani shaxs sifatida mustaqil fikrlashga undaydi. O`zbekiston Respublikasi Prezidenti I.A.Karimov Oliy Majlisning 14-sessiyasida so`zlagan nutqida: «Bizning oldimizda ozod fuqoro shaxsining ma`naviyatini, boshqacha aytganda, ozod har tomonlama rivojlangan, o`z huquqlarini yaxshi biladigan, kuchi va qobiliyatiga ishonib tayanadigan, atrofdagi hodisalarga o`zining mustaqil fikri va munosabati mavjud, o`z manfaatlarini Vatan va xalq manfaatlari bilan uyg`unlashtiradigan shaxsni tarbiyalash vazifasi turibdi» deb ta`kidlagan edi. Kadrlar tayyorlash dasturida ham o`quv bosqichida ilg`or pedagogik texnologiyalardan keng foydalanish ko`p marta takrorlab o`tilgan. Bularning barchasi «Qishloq xo`jaligi iqtisodiyoti» maxsus kursi bo`yicha o`quv bosqichini texnologiyasini ishlab chiqishga sabab bo`ldi. Ushbu kurs bo`yicha o`quv bosqichining texnologiyasini ishlab chiqishdagi asosiy kontseptual qoidalari quyidagilardan iborat:

SHaxsga yo`naltirilgan ta`lim. Ta`lim bosqichida qatnashuvchi barcha sub`ektlarning keng qamrovli rivojlanishini ko`zda tutadi. Bu bosqichda talaba o`z o`quv faoliyatining sub`ekti sanaladi va pedagog bilan hamkorlikda yagona ta`lim bosqichini tashkil qilishda qatnashadi hamda har bir shaxsning erkin fikr bildirishiga imkon yaratiladi.

Tizimli yondoshuv. Ta`lim texnologiyasi to`liqlilik, tizimli yondoshuv va o`zaro bog`liqlik kabi belgilarni qamrab olishi kerak.

Faoliyatli yondoshuv. Faoliyat shaxsni rivojlantirishdagi eng muhim va hal qiluvchi vosita - asos hisoblanadi. SHu sababli ta`lim oluvchi shaxsning mustaqil fikrlashi uchun zarur sifatlarni shakllantirishda uning faoliyatini intensivlashtirish va faollashtirish, o`quv bosqichida uning barcha imkoniyatlarini, sifatlarini namoyon etishiga, qarama-qarshi yoki monand fikr aytishiga sharoit yaratish lozim.

Dialog yondoshuv. Ta`lim bosqichining talaba va o`qituvchi o`rtasidagi muloqat shaklida tashkil qilinishini va ularning o`zaro hamkorligi, psixologik yakdillik muhitini yaratishni taqozo qiladi. Dialogik yondoshuv asosida tashkil qilingan darsda ko`rilayotgan masalaning mohiyatiga etib borish, tushunish, anglash va kerak bo`lsa yangi fikrlar bilan to`ldirish imkoniyati yuzaga keladi.

**Hamkorlikdagi ta`limni tashkil qilish.** Talaba va o`qituvchi munosabatlarini demokratlashtirish, tenglik, o`zaro hurmat, hamkorlik, o`zaro yordamga asoslangan holda, faoliyat mazmunini, maqsadini va erishilgan natijalarni hamkorlikda baholaydi. Asosiy tamoyillari: guruhga umumiy topshiriq, umumiy rag`batlantirish, o`zining va guruhning boshqa a`zolarining natijalariga mas`uliyat, faoliyat hamkorligi va natijaga erishish uchun teng imkoniyat yaratish.

**Muammoli ta`lim.** Muammoli darsning asosiy maqsadi baxs va munozara asosida ishtirokchilarning yangi, mustaqil fikrlarga kelishi, ularning turli vaziyatlarni ilmiy va amaliy tahlil etish orqali o`z fikrlarini aytib berishga o`rgatish bo`lganligi sababli, talaba shaxsida erkin, mustaqil fikrlashni shakllantirish vositasi hisoblanadi. Muammoli dars mantiqiy fikrlashni, ilmiy mushohada qilishini, echimlarni amaliy faoliyatga ijodiy qo`llash bo`yicha ko`nikmalarni rivojlantiradi va shakllantiradi,

**YAngi vosita va usullarni qo`llash.** Ta`lim bosqichida kompyuter va informatsion texnologiyalarni joriy etish orqali ma`lumotlarni ko`rgazmali shaklda etkazib beradi. Berilgan

kontseptual qoidalarga hamda «qishloq xo`jaligi iqtisodiyoti» maxsus kursining maqsadi, vazifalari, hajmi va mazmuniga asoslangan holda ta`lim usuli va texnikasi; tashkil qilish shakli; vositasi; kommunikatsiya usullari; berilgan ma`lumotlarni nazorat qilish usul va vositalari; baholash va nazorat qilish tartiblari aniqlandi.

**Ta`lim usuli va texnikasi.** Baxs-munozara, Muammoli usul, Aqliy hujum usuli, Insert, T-sxema, Diagramma-Venna, Baliq skeleti, Konvert texnikasi, Keys-stadi, ma`ruza (ko`rgazmali, tematik, muammoli, informatsion).

**Ta`limni tashkil qilish shakli.** Jamoa va guruhlar bo`yicha, dialog va polilogga asoslangan, o`zaro suhbat, hamkorlikda va bir-birini o`qitish.

**Ta`lim vositasi.** Darslik, o`quv qo`llanma, ma`ruza matni, masalalar to`plami, kodoskop, grafikli chizmalar, kompyuterli va informatsion texnologiyalar.

Kommunikatsiya usullari. Bevosita o`qituvchi va talaba o`rtasidagi tezkor teskari (qarama-qarshi) aloqaga asoslanadi.

**Berilgan ma`lumotlarni nazorat qilish usul va vositalari.** Kuzatish, blits-so`rov, joriy, oraliq va yakuniy nazorat natijalarini tahlil qilish asosida tashhis qilish.

Boshqarish vosita va usullari. O`quv mashg`ulotlari texnologik xarita shaklida rejalashtirilgan, unda o`quv bosqichining asosiy bosqichlari, ko`riladigan masalalari va ularni nazorat qilish (joriy, oraliq va yakuniy) tartiblari aniq ko`rsatilgan.

Baholash va nazorat qilish. Har bir o`quv mashg`uloti bosqichidagi o`qitish natijalarini (o`quv topshiriqlarni bajarishi va testlarni baholash, har bir o`quv mashg`ulotdagi talabanning o`quv faoliyati reytingini baholash) hamda butun maxsus kurs davomidagi (har bir talabanning joriy, oraliq va yakuniy natijalarini reyting tizimi orqali baholash) natijalarni baholash.

MA`RUZA VA AMALIY MASHG`ULOTLARIDA TA`LIM TEXNOLOGIYASI

1- mavzu	Kursning predmeti, maqsadi, vazifasi hamda tadqiqot usullari
-----------------	---

1.1. Ma`ruzani o`qitish texnologiyasi

O`quv soati:	Talabalar soni: 100 ta
<i>O`quv mashg`ulotining shakli</i>	Informatsion ma`ruza
<i>O`quv mashg`ulotining rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Qishloq xo'jaligi jahon iqtisodiyotining, respublika xalq xo'jaligining muhim tarmog'i ekanligi. Uning maqsadi va vazifasi. 2. Qishloq xo'jaligini tarmoq sifatida o'ziga xos xususiyatlari. Jahon qishloq xo'jaligining inqiroz sharoitidagi holati 3. Inqiroz sharoitida qishloq xo'jaligini iqtisodiy, ijtimoiy ahamiyati. 4. Tarmoqda erkin bozor iqtisodiyotini shakllantirish bosqichlari. 5. Qishloq xo'jaligini rivojlantirishga qaratilgan hukumatning tashkiliy, iqtisodiy va ijtimoiy chora-tadbirlari. 6. "Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti" fanining predmeti, maqsadi va vazifalari. 7. Fandagi foydalaniladigan tadqiqot usullari. Uning boshqa fanlar bilan bog'liqligi.
<i>O`quv mashg`ulotining maqsadi</i>	Qishloq xo'jaligini rivojlantirishning iqtisodiy ahamiyati, zarurligi va funktsiyalari to'g'risida talabalarning bilimlarini shakllantirish
<p><i>Pedagogik vazifalar:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - qishloq xo'jaligining tarmoq sifatida o'ziga xos xususiyatlarini tushuntirish; - inqiroz sharoitida qishloq xo'jaligining iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyatini tushuntirish; - o`quv fanining maqsadi, vazifalari va boshqa fanlar tizimida tutgan o`rnini tushuntirish; - o`quv fanining tarkibi va foydalaniladigan adabiyotlar ro`yxati bilan tanishtirish; - qishloq xo'jaligining iqtisodiy ahamiyati, zaruriyati va uning belgilari to'g'risida tushuncha berish; - qishloq xo'jaligining ob`ektiv zarurligini yoritib berish;</li> <li>- bozor iqtisodiyoti sharoitida qishloq xo'jaligi sohasini tashkil etuvchi asosiy omillar va ob`ektlarga xarakteristika berish; - qishloq xo'jaligining iqtisodiyot rivojlanishiga qo'shadigan ulushini yoritib berish; - yalpi mahsulotni taqsimlashda qishloq xo'jaligining tutgan o`rnini tushuntirib berish. 	<p><i>O`quv faoliyati natijasi:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - qishloq xo'jaligi jahon iqtisodiyotining, respublika xalq xo'jaligining muhim tarmog'i ekanligi tushuntiriladi; - tarmoqda erkin bozor iqtisodiyotini shakllantirish bosqichlari yoritib beriladi; - fanning maqsadi, vazifalarini va boshqa fanlar tizimidagi tutgan o`rnini bilib shakllantira oladi;</li> <li>- o`quv fanining strukturasi tushuntiradi; - foydalaniladigan adabiyotlar ro`yxatini va o`quv faoliyatini baholash shakllarini tushuntiradi; - qishloq xo'jaligini rivojlantirishning iqtisodiy ahamiyatini, uning omillarini izohlab beradi; - inqiroz sharoitida qishloq xo'jaligini iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyati tushuntiriladi; - qishloq xo'jaligining makroiqtisodiyotni rivojlantirish, bozor infratuzilmasini yaratish va boshqa umumdavlat maqsadlari uchun moliyaviy resurslar to`plash vositasidan biri ekanligini yoritib beradi;</li> <li>- qishloq xo'jaligi iqtisodiyotining funktsiyalari va asosiy vazifalariga xarakteristika beradi;</li> <li>- aholini ish bilan ta`minlashda qishloq xo'jaligining ta`sir doirasini ochib beradi;</li> <li>- fanning predmeti va maqsadi yoritilib beriladi va uni o`rganish usullari to'g'risida xarakteristika beriladi.
<i>O`qitish uslublari</i>	Ma`ruza, aqliy hujum, Blits-so`rov, namoyish etish.
<i>O`qitish vositalari</i>	O`quv qo`llanma, ma`ruza matnlari, kompyuter texnologiyasi, grafiklardan foydalanish.
<i>O`qitish shakli</i>	Jamoa bo`lib ishlash, guruhlarda ishlash

<i>O`qitish shart-sharoitlari</i>	Texnik vositalar bilan ta`minlangan, o`qitish usullarini qo`llash mumkin bo`lgan auditoriya
<i>Monitoring va baholash</i>	Test va nazorat savollari shaklida

1.1.1. Ma`ruzaning texnologik xaritasi. (1-mashg`ulot)

Ish bosqich-lari	Faoliyat mazmuni	
	O`qituvchi	Talaba
1-bosqich. Kirish (10 minut)	1.1.O`quv kursining asosiy mazmuni, tarkibiy tuzilishi va o`tiladigan mavzular bilan tanishtiradi. 1.2.O`quv kursi bo`yicha joriy, oraliq va yakuniy nazorat shakllari va reyting ballari bilan tanishtiradi. (1.(1.1.1) - Ilova) 1.3.Asosiy adabiyotlar ro`yxati taqdim etiladi. 1.4.O`tiladigan mavzuning maqsadi va kutiladigan natijani e`lon qiladi. 1.5. O`quv mashg`ulotida baholash me`zoni e`lon qilinadi. 1.6.O`quv mashg`ulotini o`tkazish tartibini tushuntiradi.	Eshitadi.
2-bosqich. Asosiy bosqich (60 minut)	2.1. Mashg`ulotning asosiy vazifalarini echish uchun talabalar guruhlariga qishloq xo`jaligining o`ziga xos xususiyatlari bo`yicha har xil fikrlarni ko`rib chiqish topshiriladi. 2.2. Bajarilgan ishga talabalar baho beradilar. Guruhni baholash jadvali ilova qilinmoqda (2 (1.1.1) - Ilova). 2.3. Mavzu yoritiladi. 2.4. Qishloq xo`jaligi sohasining ob`ektiv zarurligini tushuntiradi. Ma`ruza aqliy hujum usulidan foydalanilgan holda olib boriladi. (3 (1.1.1) - Ilova). 2.4.Tarqatma material beriladi.	Talabalar 3 guruhga bo`linadi va berilgan texnologik usullar bo`yicha ishlaydilar. Guruh bosh-liqlari ularni himoya qiladi.
3-bosqich. YAKuniy bosqich (10 minut)	3.1. O`tilgan mashg`ulot bo`yicha yakun yasaydi, ular qaerlarda kerak bo`lishi aytiladi. 3.2.Talabalar faoliyati tahlil qilinadi. 3.3.Mustaqil tayyorgarlik uchun uyga quyidagi vazifalar beriladi; - O`zbekistonda qishloq xo`jaligini rivojlantirish bosqichlarini o`rganish; - qishloq xo`jaligining mamlakat iqtisodiyotida tutgan o`rni va ahamiyatini bilish.	Talabalar eshitadi, yozib oladi.

1 (1.1.1) - Ilova

Baholash mezonlari: «Qishloq xo`jaligi iqtisodiyoti» fani bo`yicha talabalar quyidagi reyting ballarida baholanadi:

- 40% - 40 ball - joriy baho;
- 30% - 30 ball – oraliq baho;
- 30% - 30 ball – yakuniy baho.
- 86-100% - 86 – 100 ball – «a`lo»
- 71-85% - 71 – 85 ball – «yaxshi»
- 55-70% - 55-70 ball – «qoniqarli»

(1.1.1) - Ilova

Guruhni baholash jadvali.

Guruh	Javoblarning aniq, ravshanligi (1,0)	Axborotning ishonchliligi (0,5)	Guruh a`zosining faolligi (0,5)	Umumiy ballar	Baho
1					
2					
3					

1- mavzu	Qishloq xo'jaligining jahon, respublika iqtisodiyotidagi o'rni va ahamiyati
-----------------	--

1.2. Amaliy mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi

Talabalar soni: 25 ta	
<i>O'quv mashg'ulotining shakli</i>	Amaliy mashg'ulot
<i>Mashg'ulot rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Qishloq xo'jaligining O'zbekiston iqtisodiyotida tutgan o'rni va ahamiyati. 2. Moddiy ne'matlar ishlab chiqaruvchi tarmoq sifatida qishloq xo'jaligining o'ziga xos xususiyati. 3. Qishloq xo'jaligini qit'alar, hududlar doirasidagi holati. 4. Bozor iqtisodiyotiga o'tish davrida qishloq xo'jaligidagi iqtisodiy munosabatlar, ularni rivojlanishi.
<i>O'quv mashg'ulotining maqsadi:</i>	Talabalarning qishloq xo'jaligining mamlakat iqtisodiyotidagi o'rni va ahamiyati to'g'risidagi nazariy va amaliy bilimlarini mustahkamlash va chuqurlashtirish.
<i>Pedagogik vazifa:</i> - qishloq xo'jaligi to'g'risidagi nazariy va amaliy bilimlarni mustahkamlash; - qishloq xo'jaligi sohasining omillari to'g'risidagi nazariy qarashlarni o'rganish; - qishloq xo'jaligi iqtisodiyotining ob'ektiv zarurligini va iqtisodiyotda tutgan o'rnini ochib berish;	<i>O'quv faoliyati natijasi:</i> - qishloq xo'jaligi va uning tarmoqlari to'g'risidagi nazariy bilimga ega bo'ladi; - qishloq xo'jaligi sohasini rivojlantirishning iqtisodiy ahamiyatini va ob'ektiv zarurligini anglaydi va yoritib beradi; - qishloq xo'jaligi vositalari, omillari va muammoli vaziyatlarni hal qilish yo'llarini ko'rsatib beradi; - qishloq xo'jaligi sohasini rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillarning mohiyatini yoritib beradi; - O'zbekistonda qishloq xo'jaligini rivojlantirish imkoniyatlari haqida tushunchaga ega bo'ladi.
<i>O'qitish usullari</i>	Amaliy mashq, «jamoat bo'lib ishlash» usuli;
<i>O'qitish vositalari</i>	Ma'ruza matni, ekspert varaqlari, grafiklardan foydalanish, Venna-diagrammasi, T-sxema.
<i>O'qitish shakli</i>	Guruhlarda ishlash usuli.
<i>O'qitish shart-sharoiti</i>	Texnik vositalar bilan ta'minlangan, guruhlarda ishlash usulini qo'llash mumkin bo'lgan auditoriya.
<i>Monitoring va baholash</i>	Nazorat savollari

1.2.1. Amaliy mashg'ulotning texnologik xaritasi (1-mashg'ulot)

Ish bosqichlari	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich (40 min)	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. O'quv mashg'uloti mavzusi, maqsadi va o'quv faoliyati natijalarini e'lon qiladi. 1.2. Amaliy mashg'ulotni o'tkazish xususiyatlari bilan talabalarni tanishtiradi. 1.3. Mavzu bo'yicha topshiriqlarni tarqatadi. 1.4. Savollar berib talabalarining bilimlarini faollashtiradi.(1(2.1.1) - Ilova) 	Eshitishadi va yozib olishadi
2-bosqich (50 min)	<ol style="list-style-type: none"> 2.1. Mashg'ulotning asosiy vazifalarini echish uchun talabalar guruhlariga qishloq xo'jaligining o'ziga xos xususiyatlari bo'yicha har xil fikrlarni ko'rib chiqish va tugagandan so'ng prezentatsiya qilishni topshiradi. 2.2. Bajarilgan ishga talabalar baho beradilar. 2.3 Venna-diagramma asosida qishloq xo'jaligi korxonalarini o'rtasidagi umumiylik va hamkorlik xususiyatlari aniqlanadi. (2 (2.1.1) - Ilova) 2.4. Talabalar faoliyatini kuzatadi, yo'naltiradi, maslahatlar beradi 	Talabalar 4 guruhga bo'linib ishlaydilar. Talabalar javob izlaydi va o'zi ham fikrini guruh rahbarlari orqali qo'shadi.

	2.5. Taqdimotni e`lon qiladi.	
3-bosqich 10 min.	O`tilgan mashg`ulot bo`yicha nazorat savollariga javob berish va yakun yasash. 3 (2.1.1) - Ilova	Eshitadi va yozib oladi.

1(2.1.1) - Ilova

Bilimlarni faollashtiruvchi savollar:

1. Qishloq xo`jaligi sohasini rivojlantirish uchun qanday yo`nalishlar mavjud?
2. Qishloq xo`jaligining moddiy texnika bazasini takomillashtirish nima?
3. O`zbekistonda qishloq xo`jaligining rivojlantirish bosqichlarini izohlang?
4. Iqtisodiyotni rivojlantirishda qishloq xo`jaligining ta`siri qanday?
5. O`zbekistonda qishloq xo`jaligining qaysi tarmoqlari keng rivojlantirish maqsadga muvofiqdir?
6. Xo`jaliklarga mahsulotlarni taqdim etish uchun qanday vazifalar belgilanadi?
7. Mamlakatimizda xo`jalik mintaqalarning joylashuvi qanday?
8. Qishloq xo`jaligida rekreatsion resurslar deganda nimani tushunasiz?

Mustaqil ishlash uchun nazorat savollari

1. Qishloq xo`jaligini rivojlantirishning nazariy va amaliy asoslari deganda nimani tushunasiz?
2. Qishloq xo`jaligining siyosiy va ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati nimalardan iborat?
3. Qishloq xo`jaligini rivojlantirishdan asosiy maqsad nima?
4. Dehqon va fermer xo`jaligi to`g`risidagi qonun qachon qabul qilingan?

Baho: 2,6 – 3,0 ball – a`lo baho
 1,7 – 2,5 ball – yaxshi baho
 0 – 1,6 ball – o`rta baho

2 (1.2.2) - Ilova

“Charxpalar” uslubi qoidasi.

3-4 guruhda talabalar ish olib boradi. Xar bir guruhga tugallanmagan fikrlardan iborat savollar yozilgan vatman qog`ozi va to`rt xil flamaster yoki marker beriladi. Savollar aylanib xar bir guruhdan o`tadi, javoblar to`ldiriladi va savol o`z guruhiga kelgach o`yin to`xtatiladi. So`ng javoblar yig`ib olingach, doskaga yopishtiriladi va muxokama qilinadi. Xar bir guruhdan vakil chiqib yozlarining javoblarini o`qib beradi. Eng asosli javob bergan guruh g`olib hisoblanadi.

3 (1.2.2) - Ilova

O`quv topshiriqlar

1 – guruh topshirig`i:

1-masala.

Fermer xo`jaliklarining rentabelligi va uning o`zgarishiga ta`sir etuvchi omillarni tahlil qiling?

Ko`rsatkichlar	o`tgan yil	hisobot yili
1.Sotilgan turmahsulotning tannarxi, mln.so`m	2750	2650
2. Fermer xo`jaligining mahsulotni sotishdan olgan foydasi, mln. so`m	500	450
3.Rentabellik darajasi, foiz	?	?

Foyda hajmining o`zgarishi va uning rentabellikka ta`sirini toping:

2 – guruh topshirig'i:

Qishloq xo'jaligi korxonalariga nisbatan rentabellikni tahlil qiling:

Ko'rsatkichlar	o'tgan yil	hisobot yili	farqi (+,-)
1. Fermer xo'jaligining korxonalariga aktivlari jami, ming so'm	8050	9540	+1490
2. Sof foyda, ming so'm	490.0	760.0	+270
3. Rentabellik darajasi, foiz	?	?	?

Muhokama uchun nazorat savollari.

1. Qishloq xo'jaligi korxonalarini moliyalashtirish manbalariga nimalar kiradi?
2. Fermer xo'jaligida eng ahamiyatli xususiyat va kritik omil nima?
3. Fermer xo'jaligi sohasiga davlat tomonidan qanday imtiyozlar belgilanadi?
4. Qishloq xo'jaligining iqtisodiyotni rivojlanishida roli qanday?
5. O'zbekistonda qishloq xo'jaliklariga qanday imtiyozlar joriy qilingan?

2- mavzu	Jahon, respublika qishloq xo'jaligi, uning joylashishi, ixtisoslashishi, uni jahon moliyaviy-ishlab chiqarish inqirozi sharoitida rivojlanishi
----------	---

2.1. Ma'ruzani o'qitish texnologiyasi

	Talabalar soni: 100 ta
<i>O'quv mashg'ulotining shakli</i>	Informatsion ma'ruza
<i>Ma'ruza rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Qishloq xo'jaligini joylashtirish, ixtisoslashtirish hamda kooperasiyalashtirish. 2. Qishloq xo'jaligini joylashtirish va ixtisoslashtirishning tamoyillari va omillari. 3. Ixtisoslashtirish turlari. Qishloq xo'jaligida kooperasiyalashtirish va agrosanoat integrasiyalashtirish. 4. Gorizontalar hamda vertikal integrasiyalashtirish. Xo'jaliklararo kooperasiyalashtirish. 5. Qishloq xo'jaligini joylashtirish, ixtisoslashtirish darajasi va samaradorligini ifodalovchi ko'rsatkichlar, ularni aniqlash uslubiyoti. 6. Inqiroz davrida jahon, respublika viloyatlari hududlarida qishloq xo'jaligini joylashtirishning, ixtisoslashtirishning holati. 7. Qishloq xo'jaligini joylashtirish, ixtisoslashtirish va kooperasiyalashtirishni rivojlantirish yo'llari.
<i>O'quv mashg'ulotining maqsadi</i>	Talabalarining respublika qishloq xo'jaligini ixtisoslashtirish, joylashtirish va kooperatsiyalashtirishning asosiy omillari to'g'risidagi bilimlarini mustahkamlash va chuqurlashtirish.

<p><i>Pedagogik vazifa:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - qishloq xo'jaligini joylashtirish, ixtisoslashtirish hamda kooperasiyalashtirish to'g'risida tushuncha berish; - ixtisoslashtirish turlari hamda qishloq xo'jaligida kooperasiyalashtirish va agrosanoat integrasiyalash-tirish bo'yicha ma'lumotlar berish; - gorizontal hamda vertikal integrasiya va xo'jaliklararo kooperasiyalash to'g'risida tushuncha berish; - qishloq xo'jaligini joylashtirish, ixtisoslashtirish darajasi va samaradorligini ifodalovchi ko'rsatkichlar, ularni aniqlash uslubiyoti tushuntirish; - inqiroz davrida jahon, respublika viloyatlari hududlarida qishloq xo'jaligini joylashtirishning, ixtisoslashtirishning asosiy maqsadini tushuntirib berish; - qishloq xo'jaligini joylashtirish, ixtisoslashtirish va kooperasiyalashtirishni rivojlantirish yo'llari to'g'risida nazariy va amaliy tomondan tushuntirib berish 	<p><i>O'quv faoliyatining natijasi:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - qishloq xo'jaligini joylashtirish, ixtisoslashtirish hamda kooperasiyalashtirish to'g'risida bilimga ega bo'ladi; - ixtisoslashtirish turlari hamda qishloq xo'jaligida kooperasiyalashtirish va agrosanoatni integrasiyalash-tirish bo'yicha o'z fikrlarini beradi; - gorizontal hamda vertikal integrasiya va xo'jaliklararo kooperasiyalash to'g'risida o'z tushunchasini aytib beradi; - qishloq xo'jaligini joylashtirish, ixtisoslashtirish darajasi va samaradorligini ifodalovchi ko'rsatkichlar, ularni aniqlash uslubiyotini izohlab beradi; - inqiroz davrida jahon, respublika viloyatlari hududlarida qishloq xo'jaligini joylashtirishning, ixtisoslashtirishning asosiy tushunchalarni aytib beradilar; - qishloq xo'jaligini joylashtirish, ixtisoslashtirish va kooperasiyalashtirishni rivojlantirish yo'llarini izohlab beradi.
<p><i>O'qitish usullari</i></p>	<p>Ma'ruza, blits-so'rov, Delfin texnikasi;</p>
<p><i>O'qitish vositalari</i></p>	<p>Ma'ruza matni, kompyuter texnologiyasi, ekspert varaqlari, grafiklardan foydalanish.</p>
<p><i>O'qitish shakli</i></p>	<p>«Jamo bo'lib ishlash», to'g'ri yo'naltirilgan va guruhlarda ishlash usullari.</p>
<p><i>O'qitish shart-sharoitlari</i></p>	<p>Texnik vositalar bilan ta'minlangan, o'qitish usullarini qo'llash mumkin bo'lgan auditoriya.</p>
<p><i>Monitoring va baholash</i></p>	<p>Mulohaza savollari</p>

2.1.1. Ma'ruzaning texnologik xaritasi. (1- mashg'ulot)

Ish bosqichlari	O'qituvchi faoliyatining mazmuni	Talaba faoliyatida
<p>1 - bosqich Kirish (10 min)</p>	<p>1.1. Ma'ruzaning mavzusini e'lon qiladi, o'quv mashg'ulotining maqsadi va natijalarini tushuntiradi. 1.2. Mashg'ulotni o'tkazish shakli va baholash mezonlarini tushuntiradi (1 (2.1.1) – Ilova). 1.3. Har bir talabaga mavzu bo'yicha tarqatma materiallarni tarqatadi. 1.4. Mavzu bo'yicha ma'ruza mashg'ulotining rejasiga izoh beradi.</p>	<p>Eshitishadi</p>
<p>2- Asosiy bosqich (60 min)</p>	<p>2.1. Quyidagi savollarga o'ylab javob berishlarini so'raydi: -Qishloq xo'jaligini ixtisoslashtirish ning nechta turi mavjud? (2 (2.1.1) –Ilova). -Gorizontal va vertikal integratsiya nima? -inqiroz sharoitida qishloq xo'jaligini joylashtirish va ixtisoslashtirishdan asosiy maqsad nima? blits-so'rov</p>	<p>Savollarga javob berishadi.</p>

	<p>o`tkazadi. Savol-javob bosqichida aniqlashtiriladi va yo`naltiriladi.</p> <p>2.2. Talabalarni 15-16 kishidan 6 guruhga taqsimlaydi. Talabalar guruhlarga bo`linib ixtisoslashtirish turlarini yozib chiqishadi. Guruhlar bir-birini baholaydi.</p> <p>2.3. Talabalarga erkin fikr aytishga ruxsat beriladi va ularni rag`batlantiradi.</p> <p>2.4. Prezentsiya boshlanishi to`g`risida e`lon qiladi. Maslaxatchi sifatida qatnashadi. Izoh beradi, aniqlashtiradi va o`zgartishlar kiritadi.</p> <p>2.5. Har bir guruhning chiqishidan keyin har bir savol bo`yicha xulosa qiladi, talabalarning e`tiborini ushbu mavzudagi masalaning mazmuniga qaratadi.</p>	<p>Guruhlar kelishgan holda ishlashadi: o`qiydi va qo`yilgan savollarga ma`ruza matnidan javoblar qidirishadi. Fikr almashishadi. Muhokama natijasida olingan ma`lumotlarni so`zlab berish uchun T-sxema tuzishadi. Guruhlarning sardori tayyorlangan ma`lumotlar asosida qo`yilgan masalaning echimlari bo`yicha o`z fikrlarini berishadi.</p>
<p>3 - bosqich YAkuniy bosqich (10 min)</p>	<p>Mavzu bo`yicha umumiy xulosa qilinadi.</p> <p>3.1. Guruhlarga o`zaro baholash natijasini e`lon qilishlarini so`raydi. Natijalarga izoh beradi (4 (2.1.1) – Ilova).</p> <p>3.2. Mustaqil bajarish uchun topshiriq beradi: - Nazorat savollariga og`zaki javob berish (3 (2.1.1) – Ilova).</p> <p>3.3. Navbatdagi ma`ruza mashg`ulotida ko`riladigan masalani e`lon qiladi va mustaqil tayyorgarlik ko`rishlarini so`raydi.</p>	<p>Guruhlar o`zaro baholash natijalarini e`lon qilishadi</p> <p>Mustaqil ishlash uchun nazorat savollarini yozib olishadi.</p>

1 (2.1.1) - Ilova

Ma`ruza mavzusi bo`yicha talabalarning faoliyatini baholash mezonlari ko`rsatkichlari.
Ma`ruza mashg`uloti bo`yicha reyting:

- 1,7 - 2 ball – a`lo
- 1,4 - 1,6 ball – yaxshi
- 0,5 - 1,1 ball - o`rta

2 (2.1.1) - Ilova

T-sxemadan foydalanib qishloq xo`jaligini ixtisoslashtirishning nechta turi mavjudligini jadvalga yozing?

1. Zonalar bo`yicha ixtisoslashuv	5. Tarmoq ichida ixtisoslashuv
2. Xo`jalik ichidagi ixtisoslashuv	6. Tumanlararo ixtisoslashuv
3. Tashqi ixtisoslashtirish.	7. Viloyatlararo ixtisoslashuv
4. Xo`jaliklararo	8. Mintaqalararo ixtisoslashuv

Ixtisoslashtirishning turlari

To`g`risi	Noto`g`risi
1.	1.
2.	2.
3.	3.

3 (2.1.1) - Ilova**Mustaqil ishlash uchun nazorat savollar:**

1. Qishloq xo'jaligini joylashtirish, ixtisoslashtirish va kooperatsiyalashtirishning asosiy maqsadi nimadan iborat?
2. Qishloq xo'jaligini jahon va respublika xududida maqsadga muvofiq joylashtirish, ixtisoslashtirish, hamda kooperatsiyalashtirishning ijtimoiy va iqtisodiy ahamiyati nimadan iborat?
3. Qishloq xo'jaligini joylashtirish va ixtisoslashtirishning tamoyillari, omillari va turlarini bayon eting?
4. Gorizontaal hamda vertikal integratsiyalashtirishning asosiy maqsadi nimadan iborat?
5. Xo'jaliklararo kooperatsiyalash, deganda nimani tushunasiz?
6. Qishloq xo'jaligini joylashtirish, ixtisoslashtirish darajasi va samaradorligi qanday aniqlanadi?
7. Qishloq xo'jaligini joylashtirish, ixtisoslashtirish va kooperatsiyalashtirish, istiqboldagi rivojlantirish yo'llarini bayon eting?

4 (2.1.1) - Ilova**Ekspert guruhi ish natijalarini baholash mezonlari**

Mezonlar	Maks ball	Guruh natijalarini baholash			
		1	2	3	4
Ma'lumotlarning to'liqligi	1,0				
Ma'lumotlarning berilishi (grafiklar asosida)	0,6				
Guruhlarning faolligi (savol, javob, qo'shimchalar)	0,4				
Maksimal bal	2,0				

3 - Mavzu	Respublika agrosanoat majmuasi, uni inqiroz sharoitida rivojlantirish imkoniyatlari
------------------	--

3.1. Ma`ruzani o`qitish texnologiyasi

	Talabalar soni: 100 ta
<i>Mashg`ulot shakli</i>	Muammoli ma`ruza
<i>Ma`ruza rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. O'zbekiston Respublikasining agrosanoat majmuasini barpo etishning zarurligi, mumkinligi. Uning huquqiy, tashkiliy va iqtisodiy asoslari. 2. Respublika agrosanoat majmuasining maqsadi, vazifalari hamda tarkibi, bo'g'inlari. 3. Bo'g'inlararo tashkiliy, tarkibiy, iqtisodiy uzviy bog'liqlik. 4. Agrosanoat majmuasi tarkibidagi tarmoqlar uchun zarur bo'lgan ishlab chiqarish vositalarini ishlab chiqaruvchi tarmoqlar, ularning o'ziga xos xususiyati, maqsad hamda vazifalari. 5. ASM tarkibidagi qishloq xo'jaligini rivojlanishini ta'minlashga xizmat ko'rsatuvchi bo'g'in, uning tarkibi, maqsad va vazifalari. 6. Qishloq xo'jalik mahsulotlarini qayta ishlovchi, tayyor mahsulotlarni iste'molchilarga etkazib beruvchi bo'g'in, uning maqsadi va vazifalari. 7. Agrosanoat majmuasiga oid chet el tajribalari, ularni mamlakat agrosanoat majmuasida qo'llash imkoniyatlari. 8. Respublika agrosanoat majmuasini mamlakat oziq-ovqat va iste'mol majmuasi hamda davlat oziq-ovqat xavfsizligi bilan bog'liqligi. 9. Mamlakat agrosanoat majmuasini istiqbolda bozor talablarini e'tiborga olgan holda rivojlantirish masalalari.
<i>Ma`ruzaning maqsadi</i>	Talabalarning respublika agrosanoat majmuasi, uning tashkiliy, tarkibiy va iqtisodiy tomondan o`zaro bog'liqligi to`g`risidagi umumiy bilimlarini chuqurlashtirish.
<p><i>Pedagogik vazifa:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - O'zbekiston Respublikasining agrosanoat majmuasini barpo etishning zarurligi va uning huquqiy, tashkiliy va iqtisodiy asoslari tushunchasini yoritib berish; - Respublika agrosanoat majmuasining maqsadi, vazifalari hamda tarkibi, bo'g'inlarini yoritib berish; - Agrosanoat majmuasi tarkibidagi tarmoqlar uchun zarur bo'lgan ishlab chiqarish vositalarini ishlab chiqaruvchi tarmoqlar, ularning o'ziga xos xususiyati, maqsad hamda vazifalarini o`rganish. - Agrosanoat majmuasi tarkibidagi tarmoqlar uchun zarur bo'lgan ishlab chiqarish vositalarini ishlab chiqaruvchi tarmoqlar, ularning o'ziga xos xususiyati, maqsad hamda vazifalarini baho berish. - Respublika agrosanoat majmuasini mamlakat oziq-ovqat va iste'mol majmuasi hamda davlat oziq-ovqat xavfsizligi bilan bog'liqligini tushunirish. 	<p><i>O`quv faoliyatining natijasi:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - O'zbekiston Respublikasining agrosanoat majmuasini barpo etishning zarurligi va uning huquqiy, tashkiliy va iqtisodiy asoslari tushunchasini yoritib beradi; - Respublika agrosanoat majmuasining maqsadi, vazifalari hamda tarkibi, bo'g'inlari mazmunlarini aytib beradi; - Agrosanoat majmuasi tarkibidagi tarmoqlar uchun zarur bo'lgan ishlab chiqarish vositalarini ishlab chiqaruvchi tarmoqlar, ularning o'ziga xos xususiyati, maqsad hamda vazifalarini aytib beradi; - Agrosanoat majmuasi tarkibidagi tarmoqlar uchun zarur bo'lgan ishlab chiqarish vositalarini ishlab chiqaruvchi tarmoqlar, ularning o'ziga xos xususiyati, maqsad hamda vazifalarini izohlaydi; - Respublika agrosanoat majmuasini mamlakat oziq-ovqat va iste'mol majmuasi hamda davlat oziq-ovqat xavfsizligi bilan bog'liqligi muammolarini echish bo`yicha aniq «Muammoli vaziyatlarni» aniqlaydi;

	ishlab chiqishni tashkil qiladi. Birinchi oraliq xulosani chiqaradi. 2.8. Birinchi «Muammoli vaziyat»ning echimi bo`yicha oraliq xulosani shakllantiradi.	«Muammoli vaziyat» echimining optimal holati bo`yicha fikr bildiradi.
YAkuniy bosqich (15 min)	3.1.O`qituvchi «Muammoli vaziyat» echimini topishdagi talabalarning hatti-harakatini tahlil qiladi. 3.2.Talabalarining guruhda ishlash va muhokama qilish bosqichidagi faolligiga, tayyorgarlik darajasiga baho beradi (3 (3.1.1) - Ilova). 3.3.Natijalarga izoh beradi. 3.4.Muammoning umumiy echimi keyingi ma`ruza mashg`ulotida davom etishini e`lon qiladi.	Xatolarni tahlil etishadi.

1 (3.1.1) - Ilova

Muammoli savollar.

- 1.O`zbekiston Respublikasining agrasanoat majmuasini barpo etishning zarurligi va mumkinligini bayon eting?
2. Respublika agrasanoat majmuasining maqsadi, vazifalari hamda tarkibi va bug`inlari nimalardan iborat?
3. Agrasanoat majmuasi tarkibidagi tarmoqlarning maqsadi va vazifalariga nimalar kiradi?
4. Respublika agrasanoat majmuasining holati, o`zgarish va muammolari nimalardan iborat?
5. Agrasanoat majmuasiga oid chet el tajribalari, ularni mamlakatimizda qo`llash imkoniyatlarini bayon eting?
6. Respublika agrasanoat majmuasining mamlakat oziq-ovqat va iste`mol majmuasi bilan bog`liqligi nimalardan iborat?
7. Oziq-ovqat xavfsizligi deganda nimani tushunasiz?
8. Mamlakat agrasanoat majmuasini istiqbolda bozor talablarini e`tiborga olgan holda rivojlantirish yo`llarini bayon eting

Agrosanoat majmuasini tashkil etish	Agrosanoat majmuasining bo`g`inlari
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.

Talabalar o`z fikrlarini qo`shishi va uni himoya qilishiga ruxsat beriladi. T-sxema guruhlar tomonidan muhokama qilinadi va guruh etakchilari himoya qiladi. Guruhlar bir-birlarining chiqishlarini baholaydilar.

2 (3.1.1) - Ilova

FSMU texnologiyasi

Ushbu texnologiya munozarali masalalarni hal etishda xamda o`quv jarayonini baxs-munozarali o`tkazishda qo`llaniladi, chunki bu texnologiya talabalarni o`z fikrini ximoya qilishga, erkin fikrlash va o`z fikrini boshqalarga o`tkazishga, ochiq holda baxslashishga xamda shu bilan birga baxslashish madaniyatini o`rgatadi. Tinglovchilarga tarqatilgan oddiy qog`ozga o`z fikrlarini aniq va qisqa holatda ifoda etib, tasdiqlovchi dalillar yoki inkor etuvchi fikrlarni bayon etishga yordam beradi.

F – fikringizni bayon eting

S – fikringiz bayoniga sabab ko`rsating

M – ko`rsatgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring

U – fikringizni umumlashtiring

O`quv topshiriq:**“Respublika agrosanoat majmuasining asosiy maqsadi va vazifalari nimadan iborat?”**

savolni yo`naltiruvchi uslubiy tavsiyalar yordamida jadvalda javob berish

Savol	Respublika agrosanoat majmuasining asosiy maqsadi va vazifalari nimadan iborat?
(F) Fikringizni bayon eting	
(S) Fikringiz bayoniga sabab ko`rsating	
(M) Ko`rsatgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring	
(U)Fikringizni umumlashtiring	

jadval

Tartibi	Qoidalari
1.	1.
2.	2.
3.	3.

Talabalar o`z fikrlarini qo`shishi va uni himoya qilishiga ruxsat beriladi. T-sxema guruhlar tomonidan muhokama qilinadi va guruh etakchilari himoya qiladi. Guruhlar bir-birlarining chiqishlarini baholaydilar.

Guruh bo`yicha baholash mezonlari

Har bir guruh boshqa guruhlarni baholaydi. Har bir talab bo`yicha – 3,5 ball

Guruh №	Tushunarli va aniq javob (1,0)	Ko`rgazmalilik (1,0)	Reglamentga amal qilish (0,5)	Guruh faolligi (0,5)	Jami ball
1.					
2.					

Hisob natijasi

№ Guruhlar	Umumiy ball	Umumiy ball	Umumiy ball	Umumiy ball	Umumiy ball
1.					
2.					
3.					
4.					
Umumiy hisob Ballari					
Baho					

Baho: 2,6 – 3,0 ball – a`lo baho
1,7 – 2,5 ball – yaxshi baho

Kichik guruhlarda ishlash qoidasi.

1. Talabalar ishini bajarish uchun zarur bilim va masalalarga ega bo`lmog'i lozim.
2. Guruhlarga aniq topshiriqlar berilmog'i lozim.
3. Kichik guruh oldiga qo'yilgan topshiriqni bajarish uchun yetarli vaqt ajratiladi.
4. Guruhlardagi fikrlar chegaralanmaganligi va tazyiqqa uchramasligi haqida ogohlantirilishi zarur.
5. Guruh ish natijalarini qanday taqdim etishini aniq bilishlari, o'qituvchi ularga yo'riqnoma berishi lozim.
6. Nima bo'lganda ham muloqotda bo'ling, o'z fikringizni erkin namoyon eting.

3- mavzu	Jahon, respublika qishloq xo'jaligi, uning joylashishi, ixtisoslashishi, kooperasiyalashuvi, ularni rivojlantirish
-----------------	---

3.2. Amaliy mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi

	Talabalar soni: 25 ta
<i>O'quv mashg'ulotining shakli</i>	Amaliy mashg'ulot
<i>Mashg'ulot rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Qishloq xo'jaligini joylashtirish, ixtisoslashtirish hamda kooperasiyalashtirish. 2. Qishloq xo'jaligini joylashtirish va ixtisoslash-tirishning tamoyillari va omillari. 3. Ixtisoslashtirish turlari. Qishloq xo'jaligida kooperasiyalashtirish va agrosanoat integrasiya-lashtirish. 4. Gorizontal hamda vertikal integrasiyalashtirish. Xo'jaliklararo kooperasiyalashtirish. 5. Qishloq xo'jaligini joylashtirish, ixtisoslashtirish darajasi va samaradorligini ifodalovchi ko'rsatkichlar, ularni aniqlash uslubiyoti. 6. Inqiroz davrida jahon, respublika viloyatlari hududlarida qishloq xo'jaligini joylashtirishning, ixtisoslashtirishning holati. 7. Qishloq xo'jaligini joylashtirish, ixtisoslashtirish va kooperasiyalashtirishni rivojlantirish yo'llari.
<i>O'quv mashg'ulotining maqsadi:</i>	Talabalarning qishloq xo'jaligini ixtisoslashtirish, joylashtirish va kooperatsiyalashtirish to'g'risidagi umumiy bilimlarini mukammallashtirish hamda chuqurlashtirish.
<i>Pedagogik vazifa:</i> - qishloq xo'jaligini joylashtirish, ixtisoslashtirish hamda kooperasiyalashtirish to'g'risida tushuncha berish; - ixtisoslashtirish turlari hamda qishloq xo'jaligida kooperasiyalashtirish va agrosanoat integrasiyalash-tirish bo'yicha ma'lumotlar berish; - gorizontal hamda vertikal integrasiya va xo'jaliklararo kooperasiyalash to'g'risida tushuncha berish; - qishloq xo'jaligini joylashtirish, ixtisoslashtirish darajasi va samaradorligini ifodalovchi ko'rsatkichlar, ularni aniqlash uslubiyoti tushuntirish; - inqiroz davrida jahon, respublika viloyatlari hududlarida qishloq xo'jaligini joylashtirishning, ixtisoslashtirishning asosiy maqsadini tushuntirib berish; - qishloq xo'jaligini joylashtirish, ixtisoslashtirish va kooperasiyalashtirishni rivojlantirish yo'llari to'g'risida nazariy va amaliy tomondan tushuntirib berish	<i>O'quv faoliyatining natijasi:</i> - qishloq xo'jaligini joylashtirish, ixtisoslashtirish hamda kooperasiyalashtirish to'g'risida bilimga ega bo'ladi; - ixtisoslashtirish turlari hamda qishloq xo'jaligida kooperasiyalashtirish va agrosanoatni integrasiyalash-tirish bo'yicha o'z fikrlarini beradi; - gorizontal hamda vertikal integrasiya va xo'jaliklararo kooperasiyalash to'g'risida o'z tushunchasini aytib beradi; - qishloq xo'jaligini joylashtirish, ixtisoslashtirish darajasi va samaradorligini ifodalovchi ko'rsatkichlar, ularni aniqlash uslubiyotini izohlab beradi; - inqiroz davrida jahon, respublika viloyatlari hududlarida qishloq xo'jaligini joylashtirishning, ixtisoslashtirishning asosiy tushunchalarni aytib beradilar; - qishloq xo'jaligini joylashtirish, ixtisoslashtirish va kooperasiyalashtirishni rivojlantirish yo'llarini izohlab beradi.
<i>O'qitish usullari</i>	Amaliy mashg'ulot, "Insert" texnikasi, BBB texnikasi, T-sxema.
<i>O'qitish vositalari</i>	Ma'ruza matni, tarqatma materiallar.
<i>O'qitish shakllari</i>	Guruhlarda ishlash va «jamoa bo'lib ishlash» usullari

<i>O`qitish shart-sharoiti</i>	Texnik vositalar bilan ta`minlangan, guruhlarda ishlash usulini qo`llash mumkin bo`lgan auditoriya.
<i>Monitoring va baholash</i>	Nazorat savollari

3.2.1. Amaliy mashg`ulotni o`qitish texnologiyasi. (1-mashg`ulot)

Ish bosqich-lari	Faoliyat mazmuni:	
	O`qituvchi	Talaba
1-bosqich (5 min)	1.1. O`quv mashg`ulotining mavzusini, maqsadini, o`tkazish tartibini va natijasini e`lon qiladi. 1.2. Qishloq xo`jaligini ixtisoslash-tirish, joylashtirish va integratsiya-lashuvi tushunchalarini, agrosanoat integratsiyasining mazmunini, hamda uni rivojlantirish bo`yicha talabalarning bilimlarini faollashtirish maqsadida savol-javob o`tkazadi.	Eshitadi
2-bosqich Asosiy (65 min)	2.1. Muammoli o`qitish uslubidan foydalanib: - qishloq xo`jaligini ixtisoslashtirish tushunchasini; - ixtisoslashtirishning turlari va agrosanoat integratsiyasi to`g`risida; - agrosanoat majmuasining samarador-ligi va uni rivojlantirish masalalari to`g`risida savollarni T-sxemaga solib aniqlash. 1 (3.2.1) - Ilova 2.2. Talabalarining bilimlarini faollashtiruvchi savollar beriladi. 2 (3.2.1) - Ilova	1 va 2 topshiriqlarni echishda talabalar qanday muammolar borligi va ularni hal qilish yo`llarini aytib beradi.
3-bosqich YAkuniy (10 min)	3.1. Mavzuda qo`yilgan savollar va ulardan chiqqan muammolarni qanday hal qilinganligini o`qituvchi yakun yasaydi (xulosa qiladi) va echilmagan muammolar ustida ishlash lozimligini aytadi. 3.2. Kelgusi amaliy mashg`ulot mavzusi e`lon qilinadi va unga tayyorgarlik ko`rish uchun mustaqil ishlash lozimligi tushuntiriladi.	Eshitishadi va yozib olishadi

1 (3.2.1) – Ilova

Qishloq xo`jaligini ixtisoslashtirishda nimalarga e`tiborni qaratish lozim bo`ladi. T-sxema orqali javob bering

E`tibor berilishi kerak	Qo`shimcha nimalarga e`tibor bersa bo`ladi
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.

T-sxema guruhlar tomonidan muhokama qilinadi va guruh etakchilari himoya qiladi. Guruhlar bir-birlarining chiqishlarini baholaydilar.

2 (3.2.1) - Ilova

Bilimlarni faollashtiruvchi nazorat savollari:

1. Qishloq ho`jaligini joylashtirish, ixtisoslashtirish va kooperatsiyalashtirishning asosiy maqsadi nimadan iborat?
2. Qishloq xo`jaligini jahon va respublika xududida maqsadga muvofiq joylashtirish, ixtisoslashtirish, hamda kooperatsiyalashtirishning ijtimoiy va iqtisodiy ahamiyati nimadan iborat?
3. Qishloq xo`jaligini joylashtirish va ixtisoslashtirishning tamoyillari, omillari va turlarini bayon eting?

4.1. Ma`ruzani o`qitish texnologiyasi

	Talabalar soni: 100 ta
<i>O`quv mashg`ulotining shakli</i>	<i>Tematik infarmatsion ma`ruza</i>
<i>Ma`ruza rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ma'muriy-buyruqbozlikka asoslangan rejali iqtisodiyot. 2. Respublika qishloq xo'jaligida bozor munosabatlarining shakllanishining ob'ektiv zarurligi. 3. Davlatning agrar siyosati, qishloq xo'jaligiing asosiy maqsadini hal etishda davlat rahbarligi, homiyligi 4. Qishloq xo'jaligida agrar-iqtisodiy islohotlarni amalga oshirishdagi asosiy tamoyillar. 5. Qishloq xo'jaligida yer, mulk, baho, soliq, moliya va kredit islohoti. 6. Qishloq xo'jaligida agrar-iqtisodiy islohotlarni amalga oshirishda chet el tajribalaridan foydalanish imkoniyatlari. 7. Qishloq xo'jaligida agrar-iqtisodiy islohotlarni yanada erkinlashtirish va chuqurlashtirish hamda takomillashtirish masalalari.
<i>O`quv mashg`ulotining maqsadi</i>	Talabalarning qishloq xo'jaligida bozor munosabatlarining shakllanishining ob'ektiv zarurligi, davlatning agrar siyosati, agrar islohotlar va ularni takomillashtirish yo'llari to`g`risidagi bilimlarini mustahkalash va chuqurlashtirish.
<i>Pedagogik vazifa:</i> -Ma'muriy-buyruqbozlikka asoslangan rejali iqtisodiyot to`g`risida tushuncha berish; - Respublika qishloq xo'jaligida bozor munosabatlarining shakllanishining ob'ektiv zarurligini tushuntirish; - Davlatning agrar siyosati, qishloq xo'jaligiing asosiy maqsadini hal etishda davlat rahbarligi, homiyligi to`g`risida tushuncha berish; - Davlatning agrar siyosati, qishloq xo'jaligiing asosiy maqsadini hal etishda davlat rahbarligi, homiyligi yoritib berish; - Qishloq xo'jaligida yer, mulk, baho, soliq, moliya va kredit islohotiga tasnif berish; -Qishloq xo'jaligida agrar-iqtisodiy islohotlarni yanada erkinlashtirish va chuqurlashtirish hamda takomillashtirish masalalariga baho berish.	<i>O`quv faoliyatining natijasi:</i> - Ma'muriy-buyruqbozlikka asoslangan rejali iqtisodiyot to`g`risida tushuncha beradi; - Respublika qishloq xo'jaligida bozor munosabatlarining shakllanishining ob'ektiv zarurligini tushuntiradi; - Xo`jalik nizomi, mazmuni va uni tayyorlash tartibi ni ochib beradi; - Davlatning agrar siyosati, qishloq xo'jaligiing asosiy maqsadini hal etishda davlat rahbarligi, homiyligini tushuntirib beradi; - Davlatning agrar siyosati, qishloq xo'jaligiing asosiy maqsadini hal etishda davlat rahbarligi, homiyligi yoritadi; - Qishloq xo'jaligida yer, mulk, baho, soliq, moliya va kredit islohotlarining asosiy vazifalarini tushuntiradi; - Qishloq xo'jaligida agrar-iqtisodiy islohotlarni yanada erkinlashtirish va chuqurlashtirish hamda takomillashtirish masalalariga baho berishni o`rganadi; - Qishloq xo'jaligida agrar-iqtisodiy islohotlarni amalga oshirishda chet el tajribalaridan foydalanish imkoniyatlari to`g`risida tushunchalar beradi.
<i>O`qitish usullari</i>	Ma`ruza, blits-so`rov usullari;
<i>O`qitish vositalari</i>	Ma`ruza matni, kompyuter texnologiyasi, ekspert varaqlari, grafiklardan foydalanish.
<i>O`qitish shakli</i>	«Jamoa bo`lib ishlash», to`g`ri yo`naltirilgan va guruhlarda ishlash usullari.
<i>O`qitish shart- sharoitlari</i>	Texnik vositalar bilan ta`minlangan, o`qitish usullarini qo`llash mumkin bo`lgan auditoriya.
<i>Monitoring va baholash</i>	Nazorat savollari

4.1.1. Ma`ruzaning texnologik xaritasi. (1-mashg`ulot)

Ish bosqichlari	Faoliyatning mazmuni	
	O`qituvchi faoliyatining mazmuni	Talaba faoliyatida
1 bosqich (10 min)	<p>1.1. Ma`ruzaning mavzusini e`lon qiladi, o`quv mashg`ulotining maqsadi va natijalarini tushuntiradi.</p> <p>1.2. Mashg`ulotni o`tkazish shakli va baholash mezonlarini tushuntiradi (1 (4.1.1) - Ilova).</p> <p>1.3. Har bir talabaga mavzu bo`yicha tarqatma materiallarni tarqatadi.</p> <p>1.4. Mavzu bo`yicha ma`ruza mashg`ulotining rejasiga izoh beradi.</p>	Eshitishadi
2 bosqich Asosiy (60 min)	<p>2.1. Quyidagi savollarga o`yab javob berishlarini so`raydi: -Qishloq xo`jaligida rejali iqtisodiyot, erkin bozor iqtisodiyoti maqsadi va vazifalari nimalardan iborat? (2 (4.1.1) - Ilova)                      -Qishloq xo`jaligida Davlatning agrar-iqtisodiy islohotlar yo`nalishlari qanday amalga oshirilmoqda? (3 (4.1.1) - Ilova)                      -Yer-suv islohoti qanday tartibda amalga oshirilmoqda?                      -Mulk, baho islohoti qanday natijalar berdi?                      -Qishloq xo`jaligida soliq, moliya va kredit islohotlarini amalga oshirishdagi asosiy tamoyillar nimadan iborat? Blits-so`rov o`tkazadi. Savol-javob bosqichida aniqlashtiriladi va yo`naltiriladi.</p> <p>2.2. Talabalarni 15-16 kishidan 6 guruhga taqsimlaydi. Talabalar guruhlariga bo`linib davlatning agrar iqtisodiy islohotlar yo`nalishlari to`g`risida yozib chiqishadi. Guruhlar bir-birini baholaydi. T-sxema ishlab chiqadi. (4 (5.1.1) - Ilova)</p> <p>2.3. Talabalarga erkin fikr aytishga ruxsat beriladi va ularni rag`batlantiradi.</p> <p>2.4. Prezentsiya boshlanishi to`g`risida e`lon qiladi. Maslahatchi sifatida qatnashadi. Izoh beradi, aniqlashtiradi va o`zgartishlar kiritadi.</p> <p>2.5. Har bir guruhning chiqishidan keyin har bir savol bo`yicha xulosa qiladi, talabalarning e`tiborini ushbu mavzudagi masalaning mazmuniga qaratadi.</p>	<p>Savollarga javob berishadi.</p> <p>Guruhlar kelishgan holda ishlashadi: o`qiydi va qo`yilgan savollarga ma`ruza matnidan javoblar qidirishadi. Fikr almashishadi. Muhokama natijasida olingan ma`lumotlarni so`zlab berish uchun T-sxema tuzishadi. Guruhlarning sardori tayyorlangan ma`lumot-lar asosida qo`yilgan masalaning echimlari bo`yicha o`z fikrlarini berishadi.</p>
3 bosqich YAkuniy bosqich (10 min)	<p>3.1. Mavzu bo`yicha umumiy xulosa qilinadi.</p> <p>3.2. Guruhlarga o`zaro baholash natijasini e`lon qilishlarini so`raydi. Natijalarga izoh beradi.</p> <p>3.3. Mustaqil bajarish uchun topshiriq beradi: - Nazorat savollariga og`zaki javob berish (5 (4.1.1) - Ilova)</p> <p>3.4. Navbatdagi ma`ruza mashg`ulotda ko`riladigan masalani e`lon qiladi va mustaqil tayyorgarlik ko`rishlarini so`raydi.</p>	Guruhlar o`zaro baholash natijalarini e`lon qilishadi

1 (4.1.1) - Ilova

«Bozor iqtisodiga o'tishda qishloq xo'jaligiga davlat rahbarligi va amalga oshirilayotgan agrar – iqtisodiy islohotlar» mavzusidagi ma`ruzada talabalarning faoliyatini baholash mezonlari ko`rsatkichlari. Ma`ruza mashg`uloti bo`yicha reyting:

Baho: 1,7 - 2 ball – a`lo

1,4 - 1,6 ball – yaxshi

0,5 - 1,1 ball - o`rta

2 (4.1.1) - Ilova

CHizmadan foydalanib Qishloq xo`jaligida rejali iqtisodiyot, erkin bozor iqtisodiyoti sharoitida mulk munosabatlarini yozib chiqing

Qishloq xo`jaligida rejali iqtisodiyot, erkin bozor iqtisodiyoti sharoitida mulk munosabatlari

Rejali iqtisodiyot	Erkin bozor iqtisodiyoti
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.
6.	6.

3 (4.1.1) - Ilova

T-sxemadan foydalanib Qishloq xo`jaligida Davlatning agrar-iqtisodiy islohotlar yo`nalishlarini yozing

1. Er islohoti. 2. Gaz islohoti. 3. Kasanachilik islohoti. 4. Transport islohoti. 5. Suv islohoti. 6. Narx-navo islohoti. 7. Temir yo`l islohoti. 8. CHorvachilik islohoti. 9. Moliya-kredit va soliq islohoti. 10. Savdo islohoti.

Yo`nalish elementlari

To`g`risi	Taalluqli emas
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.

4 (4.1.1) - Ilova

Ekspert guruhi ish natijalarini baholash mezonlari

Mezonlar	Maks ball	Guruh natijalarini baholash			
		1	2	3	4
Ma`lumotlarning to`liqligi	1,0				
Ma`lumotlarning berilishi (grafiklar asosida)	0,6				
Guruhlarning faolligi (savol, javob, qo`shimchalar)	0,4				
Maksimal bal	2,0				

5 (4.1.1) – Ilova

Nazorat savollari

1. Qishloq xo`jaligida soliq, moliya va kredit islohotlarini amalga oshirishdagi asosiy tamoyillar nimadan iborat?
2. Qishloq xo`jalik mahsulotlariga davlati byurtmasi, davlati dotatsiyasi va subsidiyasi qanday amalga oshirilmoqda?
3. Qishloq xo`jaligida agrar-iqtisodiy islohotlarni amalga oshirishda chet el tajribalaridan qanday foydalanish mumkin?

4.2.1. Amaliy mashg`ulotni o`qitish texnologiyasi. (1-mashg`ulot)

Ish bosqich-lari	Faoliyat mazmuni:	
	O`qituvchi	Talaba
1-bosqich (5 min)	1.1. O`quv mashg`ulotining mavzusini, maqsadini, o`tkazish tartibini va natijasini e`lon qiladi. 1.2. O'zbekiston Respublikasining agrosanoat majmuasini barpo etishning zarurligi va uning huquqiy, tashkiliy va iqtisodiy asoslari bo`yicha talabalarning bilimlarini faollashti-rish maqsadida savol-javob o`tkazadi (1 (4.2.1) - Ilova).	Eshitadi
2-bosqich Asosiy (65 min)	2.1. Muammoli o`qitish uslubidan foydalanib: - Agrosanoat majmuasini shakllantirish muammolari. - Agrosanoat majmuasi tarmoqlarini takomillashtirish va ularning o`ziga xos xususiyatlari. 2.2. ASM bo`g`inlari bo`yicha talabalarga slayd yordamida tushuntiradi (2 (4.2.1) - Ilova). 2.3. Guruhlarning bilim va ko`nikmalariga baho beriladi (3 (4.2.1) - Ilova).	1 va 2 topshiriq-larni echishda talabalar qanday muammolar borligi va ularni hal qilish yo`llarini aytib beradi.
3-bosqich YAkuniy (10 min)	3.1. Mavzuda qo`yilgan savollar va ulardan chiqqan muammolarni qanday hal qilinganligini o`qituvchi yakun yasaydi (xulosa qiladi) va echilmagan muammolar ustida ishlash lozimligini aytadi. 3.2. Kelgusi mavzu e`lon qilinadi va unga tayyorgarlik ko`rish uchun mustaqil ishlash lozimligi tushuntiriladi.	Eshitishadi va ezib olishadi

1 (4.2.1) - Ilova

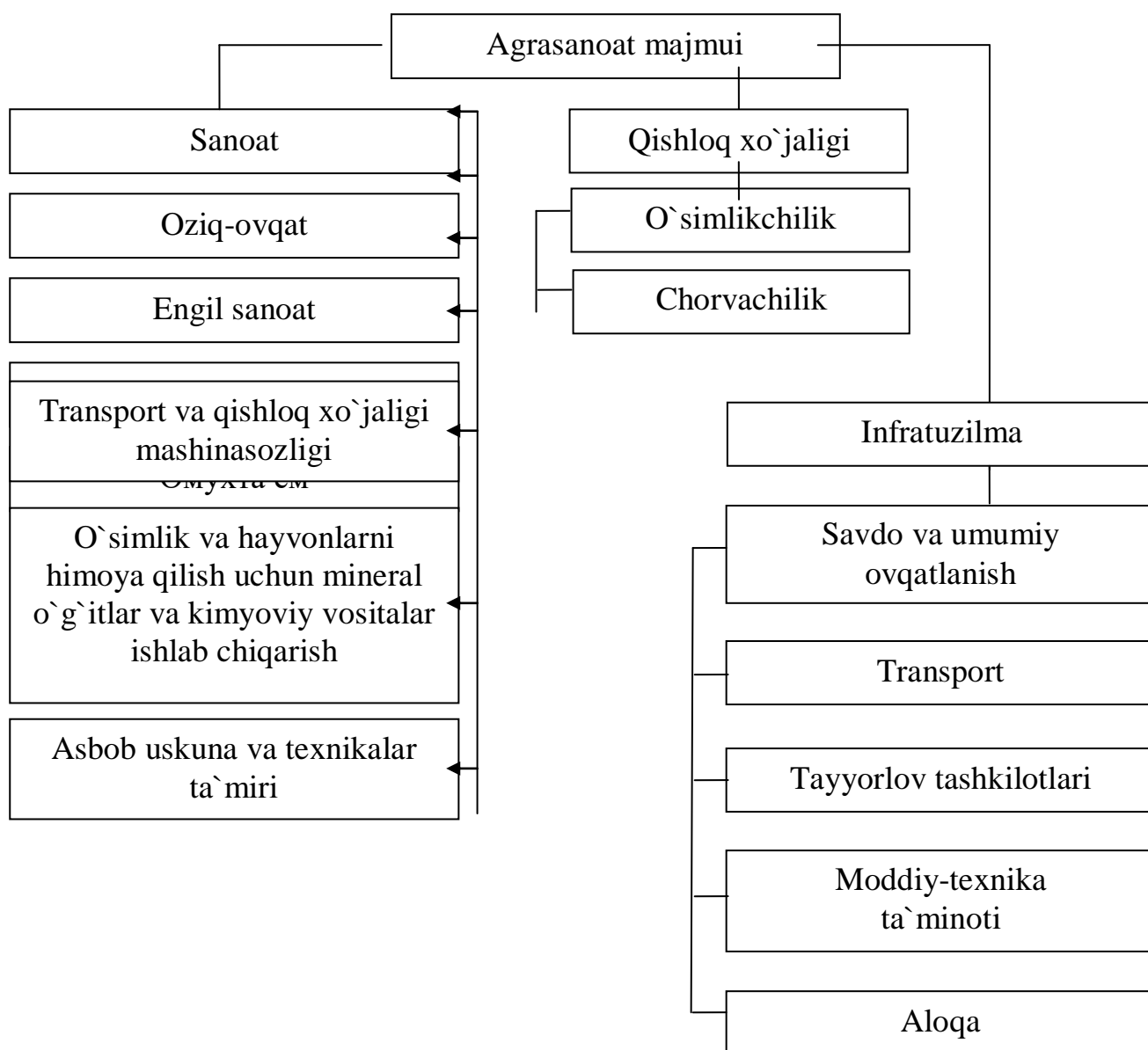
Bilimlarni faollashtiruvchi savollar.

1. O`zbekistonda agrosanoat majmuasini barpo etishning zarurligi nimada?
2. ASMning tashkiliy, iqtisodiy va huquqiy asoslariga nimalar kiradi?
3. ASMning tarkibiy bo`g`inlari haqida gapiring?

2 (4.2.1) - Ilova

ASM ning asosiy maqsadi – mamlakat aholisini sifatli oziq-ovqat va iste`moli tovarlari bilan talab darajasida ta`minlashdir. Bu muammo ulkan siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyatga ega bo`lib, uning talab darajasida hal etilishi aholi turmush darajasini yuksaltiradi.

Agrasanoat majmui (ASM) – qishloq xo`jaligi mahsulotlarini ishlab chiqarish, qayta ishlash, taqsimot, ayirboshlash va iste`moli bo`yicha xalq xo`jaligi tarmoqlari o`rtasidagi iqtisodiy munosabatlar majmuidir. ASM tarkibiga qishloq xo`jaligi mahsulotlarini ishlab chiqarish, qayta ishlash saqlash, sotish ASM uchun ishlab chiqarish vositalarini ishlab chiqarish va xizmat ko`rsatish tarmoqlari kiradi (1-rasm).

3.1-rasm. ASM ning tarmoq tuzilmasi bir-biridan farq qiladi.

ASM 4 asosiy sohadan iborat.

I soha – ASM ni ishlab chiqarish vositalari bilan ta`minlaydigan sanoat tarmoqlarini o`z ichiga oladi: traktor va qishloq xo`jaligi mashinasozligi, oziq-ovqat va engil sanoat mashinasozligi, kimyoviy vositalar va mineral o`g`itlar ishlab chiqarish, asbob-uskunalar va texnikalar ta`miri, qurilish. Soha hissasiga yakuniy mahsulotning 10 %, asosiy ishlab chiqarish fondlarining 15 %, ASM ishchilarning 20 % i to`g`ri keladi.

II soha – qishloq xo`jaligi bo`lib, ASM ning markaziy bo`g`ini hisoblanadi. Qishloq xo`jaligi 80 tarmoqdan ishlab chiqarish resurslarini qabul qiladi va o`z mahsulotlarini 60 tarmoqqa tarqatadi. Qishloq xo`jaligida band bo`lgan har bir ishchi tarmoqdan tashqarida 5 ta kishining bandligini ta`minlaydi. Ushbu sohada ASM yakuniy mahsulotining 50 % ga yaqini jalb qilingan va ASM ishchilarining 60 % i band.

III soha – qishloq xo`jaligi mahsulotini tayyorlash, qayta ishlash, saqlash, tashish, shuningdek, yakuniy mahsulot realizatsiyasi bilan shug`ullanuvchi tarmoqlar va korxonalarini o`z ichiga oladi. Ushbu sohaga oziq-ovqat sanoati, (sut va go`sht sanoati), engil (tekstil, jun –teri va poyafzal), omixta em sanoati; tayyorlov va savdo tashkilotlari kiradi. Sohaga yakuniy mahsulot

umumiy hajmining 40 % i asosiy ishlab chiqarish fondlari va majmua ishchilarining 20 % i to`g`ri keladi.

IV soha – ASM da infratizilma muhim o`ringa ega. Infratizilma tarmoqlari ASM ning barcha sohalariga xizmat ko`rsatadi. Infratizilma-takror ishlab chiqarishni amalga oshiruvchi xalq xo`jaligi tarmoqlarining majmui.

3 (4.2.1) - Ilova

Guruhlarning bilim va ko`nikmalarini baholash mezonlari

<i>Topshiriqlar, baholash ko`rsatkichlari va mezonlari</i>	<i>I guruh</i>	<i>II guruh</i>
1-topshiriq: (1,5 ball)		
- savol yoritib berildi (0,5 ball)		
- reglamentga e`tibor qaratildi (0,5 ball)		
- guruh faol qatnashdi (0,5 ball)		
2-topshiriq: (1,5 ball)		
- muammo aniq echimini topdi (0,5 ball)		
- mantiqan to`g`ri xulosa chiqarildi (0,5 ball)		
- misollar bilan umumlashtirildi (0,5 ball)		
Jami: (3 ball)		

0,5 ball – «a`lo»

0,4 ball – «yaxshi»

0,3 ball – «qoniqarli»

2,5 – 3 ball – «a`lo»

1,9 – 2,4 ball – «yaxshi»

2,3 – 1,8 ball – «qoniqarli».

5 - mavzu	Qishloq xo'jaligida mulk va tadbirkorlik shakllari, ularning bozor rivojlanishi
------------------	--

5.1. Ma`ruzani o`qitish texnologiyasi

	Talabalar soni: 100 ta
<i>Mashg`ulot shakli</i>	<i>Muammoli ma`ruza</i>
<i>O`quv mashg`ulot rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Qishloq xo'jaligida bozor iqtisodiyoti sharoitida turli xildagi mulkchilik turlarini barpo etishning zarurligi. 2. Mulkiy islohotlar. Turli shakldagi mulk turlarining shakllantirilishi 3. Qishloq xo'jaligida tadbirkorlik shakllari. Mulkiy munosabatlar. 4. Xususiy va shaxsiy mulk unga asoslangan tadbirkorlik shakllari. 5. Dehqon va fermer xo'jaliklari, ularning hozirgi holati va rivojlanishi 6. Qishloq xo'jalik kooperativlari, (agrofimlar) va qo'shma korxonalar. 7. Qishloq xo'jaligida ko'p ukladli iqtisodiyotni shakllanishi va rivojlanishi.
<i>Ma`ruzaning maqsadi</i>	Qishloq xo'jaligida bozor iqtisodiyoti sharoitida mulkchilikning xar xil turlarini barpo etishning zarurligi va ularni takomillashtirilishi to`g`risida umumiy bilimni chuqurlashtirish.
<i>Pedagogik vazifa:</i> - Qishloq xo'jaligida bozor iqtisodiyoti sharoitida turli xildagi mulkchilik turlarini barpo etishning zarurligi to`g`risida tushuncha berish; - Mulkiy islohotlar. Turli shakldagi mulk turlarining shakllantirilishning mohiyatini yoritib berish; - Qishloq xo'jaligida tadbir-korlik shakllari. Mulkiy munosabatlarning mohiyati va ahamiyatini yoritish; - Xususiy va shaxsiy mulk unga asoslangan tadbirkorlik shakllari va ularni takomillashtirilish yo`l-larini yoritish; - Dehqon va fermer xo'jaliklari, ularning hozirgi holati va uni rivojlantirilishning nazariy asoslarini o`rganish. -Qishloq xo'jalik kooperativ-lari, (agrofimlar) va qo'shma korxonalar faoliyatini o`rganish; -Qishloq xo'jaligida ko'p ukladli iqtisodiyotni shakllanishi va rivojlanishi bo`yicha takliflar berish.	<i>O`quv faoliyatining natijasi:</i> - Qishloq xo'jaligida bozor iqtisodiyoti sharoitida turli xildagi mulkchilik turlarini barpo etishning zarurligi to`g`risida tushunchalarni biladilar; - Mulkiy islohotlar. Turli shakldagi mulk turlarining shakllantirilishning mohiyatini o`rganadi; - Qishloq xo'jaligida tadbirkorlik shakllari. Mulkiy munosabatlarning mohiyati va ahamiyati haqida ma`lumotga ega bo`ladi; - Xususiy va shaxsiy mulk unga asoslangan tadbirkorlik shakllari va ularni takomillashtirilishini izohlaydi; - Dehqon va fermer xo'jaliklari, ularning hozirgi holati va uni rivojlantirilishning nazariy asoslarini bilishadi; - Qishloq xo'jalik kooperativlari, (agrofimlar) va qo'shma korxonalar faoliyatini o`rganib, uni amaliyotga qo`llash yo`llarini bilishadi; - Qishloq xo'jaligida ko'p ukladli iqtisodiyotni shakllanishi va rivojlanishini aytib beradi va mavjud muammolarni echish bo`yicha aniq «Muammoli vaziyatlarni» aniqlaydi;
<i>O`qitish uslublari</i>	Ma`ruza, aqliy hujum, namoyish etish.
<i>O`qitish vositalari</i>	O`quv qo`llanma, ma`ruza matnlari, kompyuter texnologiyasi, grafiklardan foydalanish.
<i>O`qitish shakli</i>	Jamoa bo`lib ishlash, guruhlarda ishlash
<i>O`qitish shart-sharoitlari</i>	Texnik vositalar bilan ta`minlangan, o`qitish usullarini qo`llash mumkin bo`lgan auditoriya
<i>Monitoring va baholash</i>	Nazorat savollari

5.1.1. Muammoli ma`ruzaning texnologik xaritasi. (1 – mashg`ulot)

Ish bosqich-lari	Faoliyat mazmuni	
	O`qituvchi	Talaba
1-bosqich. Kirish (10 minut)	1.1.O`quv mavzusining mazmuni, tarkibiy tuzilishi va savollari bilan tanishtiradi. 1.2.Asosiy adabiyotlar ro`yxati taqdim etiladi. 1.3.O`tiladigan mavzuning maqsadi va kutiladigan natijani e`lon qiladi. 1.5.O`quv mashg`ulotini o`tkazish tartibini tushuntiradi.	Eshitadi.
2-bosqich. Asosiy bosqich (60 minut)	2.1.Mashg`ulotning asosiy vazifalarini echish uchun talabalar guruhlariga Qishloq xo`jaligida ko`p ukladli iqtisodiyotni shakllantirish, dehqon va fermer xo`jaliklarining mulki, ularning tarkibi, shakllanishi tushunchalari bo`yicha har xil fikrlarni ko`rib chiqish topshiriladi. 2.2. Bajarilgan ishga talabalar baho beradilar. Guruhni baholash jadvali ilova qilinmoqda (1 (5.1.1) - Ilova). 2.3. Qishloq xo`jaligida mulkiy munosabatlar, mulkka egalik qilish, foydalanish va tasarruf etish asoslarini tushuntiradi. Ma`ruza aqliy hujum usulidan foydalanilgan holda olib boriladi. (2 (5.1.1) - Ilova). 2.4.Tarqatma material beriladi.	Talabalar 5 guruhga bo`linadi va berilgan texnologik usullar bo`yicha ishlaydilar. Guruh bosh-liqlari ularni himoya qiladi.
3-bosqich. Yakuniy bosqich (10 minut)	3.1. O`tilgan mashg`ulot bo`yicha yakun yasaydi, ular qaerlarda kerak bo`lishi aytiladi. 3.2. Talabalar faoliyati tahlil qilinadi. 3.3. Mustaqil tayyorgarlik uchun uyga quyidagi vazifalar beriladi; -Qishloq xo`jaligida mulk shakllari undan foydalanish va tasarruf etish tartibi. - Qishloq xo`jaligida tadbirkorlik shakllari, dehqon va fermer xo`jaliklarining mulk miqdorini, tarkibini aniqlash, tutgan o`rni va ahamiyatini bilish.	Talabalar eshitadi, yozib oladi.

1 (5.1.1) - Ilova

Guruhni baholash jadvali.

Guruhlar	Javoblarning aniq, ravshanligi (1,0)	Axborotning ishonchliligi (0,5)	Guruh a`zosining faolligi (0,5)	Umumiy ballar	Baho
1					
2					
3					

Guruh rahbarining chiqib tushuntirib berishi:

1,5 - 2 ball – a`lo; 1,0 - 1,4 ball – yaxshi; 0,5 - 0,9 ball – o`rta

2 (5.1.1) - Ilova

Aqliy hujum qoidalari:

- Hech qanday o`zaro tanqid va baholash bo`lmasligi kerak!
- Taklif qilinayotgan g`oyaga baho berishdan saqlan, agar u juda yuqori va bajarilish ehtimoli bo`lmasa ham - hammasiga ruxsat beriladi.
- Barcha keltirilgan g`oyalar qimmatli va teng kuchli – ularni tanqid qilmaslik kerak.
- Javob berayotganni to`xtatmaslik kerak!
- Kamchilik ko`rsatishdan saqlan!
- Maqsad miqdor hisoblanadi!
- Qancha ko`p fikr bildirilsa shunchaga yaxshi: Yangi va qimmatli g`oyaning tug`ilishiga ehtimol shunchalik ko`p bo`ladi.
- Fikrlar takrorlansa e`tibor bermaslik kerak.
- Paydo bo`lgan g`oyani agar u sening nazaring bo`yicha qabul qilingan sxemaga javob bermasa ham tashlab yobormaslik kerak.
- Ushbu muommani faqat mavjud usullar bilan echish mumkin deb o`ylama.

5- mavzu	Bozor iqtisodiga o'tishda qishloq xo'jaligiga davlat rahbarligi va amalga oshirilayotgan agrar – iqtisodiy islohotlar
-----------------	--

5.2. Amaliy mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi

Talabalar soni: 25 ta	
<i>O'quv mashg'ulotining shakli</i>	Amaliy mashg'ulot
<i>O'quv mashg'ulotining rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ma'muriy-buyruqbozlikka asoslangan rejali iqtisodiyot. 2. Respublika qishloq xo'jaligida bozor muno-sabatlarining shakllanishining ob'ektiv zarurligi. 3. Davlatning agrar siyosati, qishloq xo'jaligiing asosiy maqsadini hal etishda davlat rahbarligi, homiyligi 4. Qishloq xo'jaligida yer, mulk, baho, soliq, moliya va kredit islohoti. 5. Qishloq xo'jaligida agrar-iqtisodiy islohotlarni yanada erkinlashtirish va chuqurlashtirish hamda takomillashtirish masalalari.
<i>O'quv mashg'ulotining maqsadi</i>	Qishloq xo'jaligida bozor munosabatlarini shakllantirishning ob'ektiv zarurligi va bu borada davlat rahbarligi to'g'risida talabalarning bilimlarini shakllantirish va chuqurlashtirish
<i>Pedagogik vazifalar:</i> - Ma'muriy-buyruqbozlikka asoslangan rejali iqtisodiyot haqida tushuncha berish; - Respublika qishloq xo'jaligida bozor muno-sabatlarining shakllanishining ob'ektiv zarurligini yoritish; - Davlatning agrar siyosati, qishloq xo'jaligiing asosiy maqsadini hal etishda davlat rahbarligi, homiyligini tushun tirib berish; - Qishloq xo'jaligida yer, mulk, baho, soliq, moliya va kredit islohoti haqida tushuncha berish; - Qishloq xo'jaligida agrar-iqtisodiy islohotlarni yanada erkinlashtirish va chuqurlashtirish hamda takomillashtirish masalalarini tushuntirish.	<i>O'quv faoliyati natijasi:</i> - Ma'muriy-buyruqbozlikka asoslangan rejali iqtisodiyot haqida tushuncha beradi; - Respublika qishloq xo'jaligida bozor muno-sabatlarining shakllanishining ob'ektiv zarurligini yoritadi; - Davlatning agrar siyosati, qishloq xo'jaligiing asosiy maqsadini hal etishda davlat rahbarligi, homiyligini tushuntirib beradi; - Qishloq xo'jaligida yer, mulk, baho, soliq, moliya va kredit islohoti haqida tushuncha beradi; - Qishloq xo'jaligida agrar-iqtisodiy islohotlarni yanada erkinlashtirish va chuqurlashtirish hamda takomillashtirish masalalari haqida tushuncha beradi.
<i>O'qitish usullari</i>	Amaliy mashq, «jamo'a bo'lib ishlash» usuli;
<i>O'qitish vositalari</i>	Ma'ruza matni, ekspert varaqlari, grafiklardan foydalanish, Venna-diagrammasi, T-sxema.
<i>O'qitish shakli</i>	Guruhlarda ishlash usuli.
<i>O'qitish shart-sharoiti</i>	Texnik vositalar bilan ta'minlangan, guruhlarda ishlash usulini qo'llash mumkin bo'lgan auditoriya.
<i>Monitoring va baholash</i>	Nazorat savollari

5.2.1. Amaliy mashg'ulotning texnologik xaritasi (1-mashg'ulot)

Ish bosqich-lari	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich (40 min)	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. O'quv mashg'uloti mavzusi, maqsadi va o'quv faoliyati natijalarini e'lon qiladi. 1.2. Amaliy mashg'ulotni o'tkazish xususiyatlari bilan talabalarni tanishtiradi. 	Eshitishadi va yozib olishadi

	1.3. Mavzu bo'yicha topshiriqlarni tarqatadi. 1.4. Savollar berib talabalarning bilimlarini faollashtiradi.(1(5.2.1) - Ilova)	
2-bosqich (50 min)	2.1.Mashg'ulotning asosiy vazifalarini echish uchun talabalar guruhlariga Davlatning agrar siyosati, qishloq xo'jaligiing asosiy maqsadini hal etishda davlat rahbarligi, homiyligi bo'yicha har xil fikrlarni ko'rib chiqish va tugagandan so'ng prezentatsiya qilishni topshiradi. Bajarilgan ishga talabalar baho beradilar. 2.2.Venna-diagramma asosida qishloq xo'jaligida er va mulk islohotlaridan foydalanish o'rtasidagi umumiylik va alohida xususiyatlari aniqlanadi. (3 (5.2.1) - Ilova) 2.3.Talabalar faoliyatini kuzatadi, yo'naltiradi, maslahatlar beradi 2.4 Guruhni baholash beriladi. (2 (5.2.1) - Ilova) 2.5. Taqdimotni e'lon qiladi.	Talabalar 4 guruhga bo'linib ishlaydilar. Talabalar javob izlaydi va o'zi ham fikrini guruh rahbarlari orqali qo'shadi.
3-bosqich 10 min.	3.1.O'tilgan mashg'ulot bo'yicha mustaqil ta'lim sifatida nazorat savollariga javob berish va yakun yasash.	Eshitadi va yozib oladi.

1(5.2.1) - Ilova

Bilimlarni faollashtiruvchi savollar:

1. Iqtisodiy islohotlarning mohiyati nimalarda namoyon bo'ladi?
2. Yerdan foydalanish islohoti asosiy mohiyati nimadan iborat?
3. Suvdan foydalanish islohotidagi asosiy vazifalar?
4. Mulk islohotining mohiyati va vazifalari?
5. Moliya-kredit va soliq islohotidagi asosiy vazifalar nimalardan iborat?
6. Narx-navo islohotining mohiyati?
7. Fermer xo'jaliklarini rivojlantirishning nechta asosiy bosqichlari mavjud?

2 (5.2.1) - Ilova

Guruhni baholash jadvali.

Guruhlar	Javoblarning aniq, ravshanligi (1,0)	Axborotning ishonchliligi (0,5)	Guruh a'zosining faolligi (0,5)	Umumiy ballar	Baho
1					
2					
3					

Guruh rahbarining chiqib tushuntirib berishi:

1,5 - 2 ball – a'lo

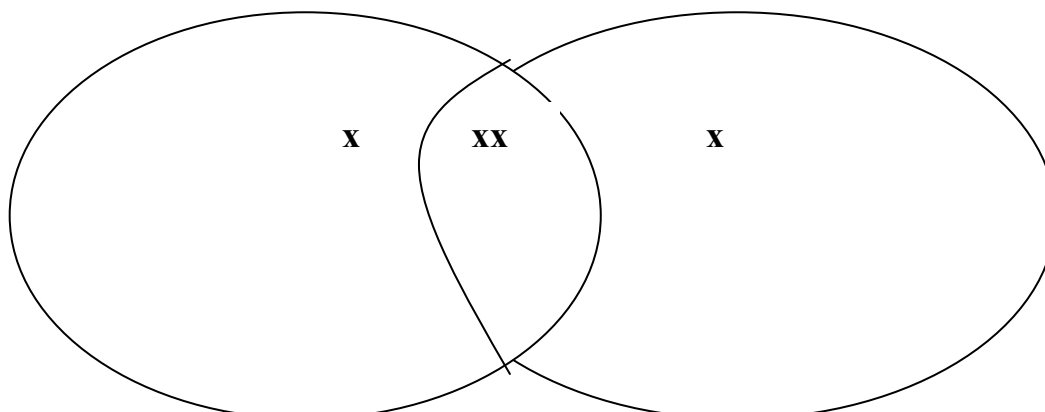
1,0 - 1,4 ball – yaxshi

0,5 - 0,9 ball – o'rta

3 (5.2.1)-Ilova

Venna – diagrammasi

Venna-diagrammadan foydalanib **Qishloq xo'jaligida yer va mulk islohotlaridan foydalanish** o'rtasidagi umumiylik va alohida xususiyatlarini belgilang.

6.1. Ma`ruzani o`qitish texnologiyasi

	Talabalar soni: 100 ta
<i>O`quv mashg`ulotining shakli</i>	informatсион ma`ruza
<i>O`quv mashg`ulotining rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Qishloq xo'jaligida foydalaniladigan yer-suv resurslari, ularning iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyati. 2. Yer-suv resurslari, ularning miqdori, turlari va tarkibi. 3. Yer-suv resurslaridan oqilona va samarali foydalanishga oid hukumatning chora-tadbirlari. 4. Yer kadastri, uning mazmuni 5. Yer-suvdan foydalanish darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlar tizimi. 6. Qishloq xo'jalik yerlarini baholash. 7. Irrigasiya va melioratsiya tadbirlarini amalga oshirishda davlatning roli. SFU. 8. Yer-suv resurslaridan foydalanishning iqtisodiy samaradorligini oshirishda irrigasiya – melioratsiya tadbirlari. 9. 2008-2012 yillarda Respublika irrigasiya-melioratsiyani rivojlantirish bo'yicha Davlat dasturining ahamiyati.
<i>O`quv mashg`ulotining maqsadi</i>	Qishloq xo'jaligida er-suv resurslari, ularning iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyati va ulardan oqilona foydalanish to'g'risida talabalarning bilimni kengaytirish va chuqurlashtirish.
<p><i>Pedagogik vazifalar:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Qishloq xo'jaligida foydalaniladigan yer-suv resurslari, ularning iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyatini yoritish; - Yer-suv resurslari, ularning miqdori, turlari va tarkibini tahlil qilish; - Yer-suv resurslaridan oqilona va samarali foydalanishga oid hukumatning chora-tadbirlarini tushuntiradi; - Yer kadastri, uning mazmuni, yer-suvdan foydalanish darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlar tizimini tahlil etish; - Qishloq xo'jalik yerlarini baholash bo'yicha tushuncha berish; - Irrigasiya va melioratsiya tadbirlarini amalga oshirishda davlatning roli va SFUlar maqsadini izohlash; - Yer-suv resurslaridan foydalanishning iqtisodiy samaradorligini oshirishda irrigasiya – melioratsiya tadbirlarining ahamiyatini yoritish; -2008-2012 yillarda Respublika irrigasiya-melioratsiyani rivojlantirish bo'yicha Davlat dasturining ahamiyatini izohlash. 	<p><i>O`quv faoliyati natijasi:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Qishloq xo'jaligida foydalaniladigan yer-suv resurslari, ularning iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyatini yoritib beradi; - Yer-suv resurslari, ularning miqdori, turlari va tarkibini tahlil qiladi; - Yer-suv resurslaridan oqilona va samarali foydalanishga oid hukumatning chora-tadbirlarini tushuntiradi; - Yer kadastri, uning mazmuni, yer-suvdan foydalanish darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlar tizimini tahlil etadi; - Qishloq xo'jalik yerlarini baholash bo'yicha tushuncha beradi; - Irrigasiya va melioratsiya tadbirlarini amalga oshirishda davlatning roli va SFUlar maqsadini izohlab beradi; - Yer-suv resurslaridan foydalanishning iqtisodiy samaradorligini oshirishda irrigasiya – melioratsiya tadbirlarining ahamiyati yoritiladi; -2008-2012 yillarda Respublika irrigasiya-melioratsiyani rivojlantirish bo'yicha Davlat dasturining ahamiyatini izohlaydi va uning asosiy vazifalarini izohlab bera oladilar.
<i>O`qish usullari</i>	Ma`ruza, aqliy hujum, diagramma Venna, Insert, “baliq skaleti” uslubi.
<i>O`qitish vositalari</i>	Darslik, o`quv qo`llanma, ma`ruza matnlari, kompyuter texnologiyasi, grafiklardan foydalanish.
<i>O`qitish shakli</i>	Jamoa bo`lib ishlash, guruhlarda ishlash
<i>O`qitish shart-sharoitlari</i>	Texnik vositalar bilan ta`minlangan, o`qitish usullarini qo`llash

	mumkin bo'lgan auditoriya
Monitoring va baholash	Nazorat savollari

6.1.1. Informatsion ma`ruzani o`qitish texnologiyasi. (1- mashg`ulot)

Ish jarayonlari	Faoliyat mazmuni	
	O`qituvchi	Talaba
1-bosqich. (40 minut)	<p>1.1. Mavzuning asosiy mazmuni, tarkibiy tuzilishi va o`tiladigan savollar to`g`risida qisqacha tanishtiradi.</p> <p>1.2. - Qishloq xo`jaligida foydalaniladigan yer-suv resurslari, ularning iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyati.</p> <p>- Yer-suv resurslari, ularning miqdori, turlari va tarkibi.</p> <p>- Yer-suv resurslaridan oqilona va samarali foydalanishga oid hukumatning chora-tadbirlari.</p> <p>□□□□□ Mashg`ulotning maqsadi: Qishloq xo`jaligida foydalaniladigan er-suv resurslarining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati, er-suv miqdori, tarkibi, sifatining omillari va sabablarini aniqlash□</p> <p>1.4. Vazifa:</p> <p>- Yer-suv resurslaridan oqilona va samarali foydalanishga oid hukumatning chora-tadbirlari mohiyatini ochib berish.</p> <p>- Yer-suvdan foydalanish darajasini ifodalovchi ko`rsatkichlar tizimi va qishloq xo`jalik yerlarini baholash.</p>	Eshitadi.
2-bosqich. Asosiy (50 minut)	<p>2.1. Mashg`ulotning asosiy vazifalarini echish uchun talabalar guruhlariga Qishloq xo`jaligida foydalaniladigan er-suv resurslarining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati, er-suv miqdori, tarkibi bo`yicha har xil fikrlarni ko`rib chiqish va T-sxema bo`yicha yozib chiqishni va tugagandan so`ng prezentatsiya qilishni topshiradi (1 (6.1.1) - Ilova).</p> <p>2.2. Bajirilgan ishga talabalar baho beradilar. Guruhni baholash jadvali ilova qilinmoqda (2 (6.1.1) - Ilova).</p> <p>2.3. Xuddi shu usulda Yer-suv resurslaridan oqilona va samarali foydalanishga oid hukumatning chora-tadbirlari bo`yicha tarqatma material berib, qabul qilib oladi (3 (6.1.1) - Ilova) "Baliq skeleti" texnikasi asosida.</p> <p>2.4. Yer-suvdan foydalanish darajasini ifodalovchi ko`rsatkichlar tizimi va qishloq xo`jalik yerlarini baholash bo`yicha o`qituvchi tushuntiradi va o`qituvchi har-har joydan talabalarga murojaat etib, nimani tushunganligini so`raydi.</p>	Talabalar 3 guruhga bo`linadi va berilgan texnologik usullar bo`yicha ishlaydilar. Guruh bosh-liqlari ularni himoya qiladi.
3-bosqich. YAkuniy (10 minut)	<p>3.1. O`tilgan mashg`ulot bo`yicha yakun yasaydi, ular qaerlarda kerak bo`lishi aytiladi.</p> <p>3.2. Mustaqil tayyorgarlik uchun uyga vazifa beriladi. Bunda darslik va boshqa adabiyotlar, materiallardan 2008-2012 yillarda Respublika irrigatsiya-melioratsiyani rivojlantirish bo'yicha Davlat dasturining ahamiyati to`g`risida yozib kelishga beriladi. Keyingi mashg`ulot ma`ruza muammoli usul bilan muammoli o`tishi aytiladi.</p>	Talabalar eshitadi, yozib oladi.

1 (6.1.1) - Ilova

Qishloq xo`jaligida foydalaniladigan er-suv resurslarining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati, er-suv miqdori, tarkibini T-sxema bo`yicha aniqlash.

1. Qishloq xo`jaligida foydalaniladigan yer-suv resurslarining iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyatni bayon eting?
2. Yer-suv resurslari, ularning miqdori, turlari va tarkibi nimalardan iborat?
3. Yer-suv munosabatlarining huquqiy asoslari nimalardan iborat?
4. Yer kadastri, qishloq xo`jalik yerlarini baholash qanday amalga oshiriladi?

5. Irrigatsiya va melioratsiya tadbirlarini amalga oshirishda Davlatning roli qanday?
6. Yer-suv resurslaridan foydalanish darajasi va samaradorligi qanday aniqlanadi?

2 (6.1.1) - Ilova

Guruhni baholash jadvali.

Guruhlar	Javoblarning aniq, ravshanligi (1,0)	Axborotning ishonchliligi (0,5)	Guruh a`zosining faolligi (0,5)	Umumiy ballar	Baho
1					
2					
3					

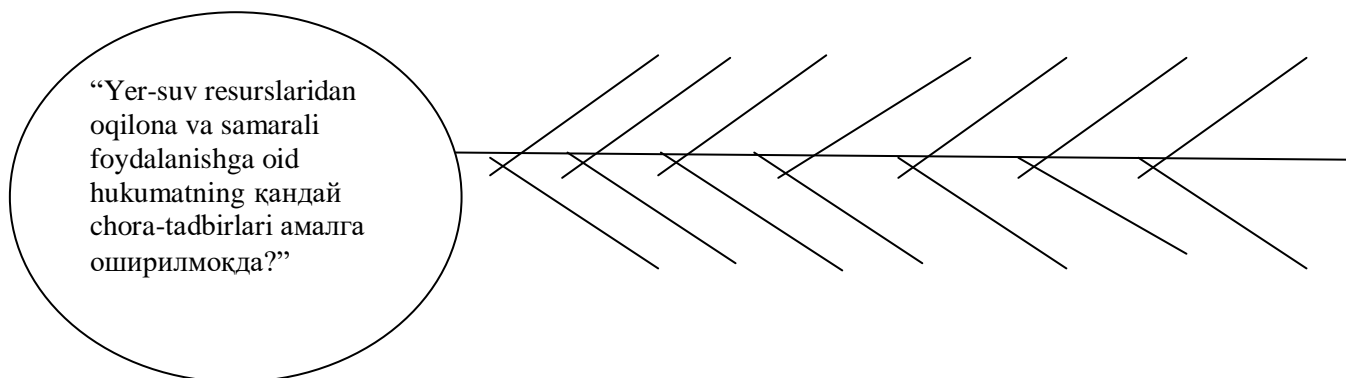
Guruh rahbarining chiqib tushuntirib berishi:

1,5 - 2 ball – a`lo; 1,0 - 1,5 ball – yaxshi; 0,5 - 1,0 ball – o`rta

3 (6.1.1) - Ilova

O`quv topshiriq:

“Baliq skeleti” texnikasi asosida **“Yer-suv resurslaridan oqilona va samarali foydalanishga oid hukumatning qanday chora-tadbirlari amalga oshirilmoqda?”** savoliga javob beriladi. Yuqori qismida tartibi yozilsa, pastki qismida uni tashkil etishdagi muammolar yoziladi.

2 (6.1.2) –Ilova

Talabalar bilimini faollashtiruvchi savollar.

1. Respublika yer-suv fondiga nimalar kiradi?
2. Suv iste`molchilari uyushmasi (SIU) haqida tushuncha bering?
3. Yer-suv resurslaridan foydalanishda iqtisodiy samaradorlikni oshirishning qanday yo`llari bor?
4. Yangi sug`orish usullarini, texnikalarni joriy etish qanday amalga oshiriladi?
5. Yer-suv resurslaridan foydalanishni rag`batlantirishni bayon eting?
6. Suv islohati nima?

6.2. Amaliy mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi

	Talabalar soni: 25 ta
<i>O'quv mashg'ulotining shakli</i>	Amaliy mashg'ulot
<i>Mashg'ulot rejası</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Qishloq xo'jaligida bozor iqtisodiyoti sharoitida turli xildagi mulkchilik turlarini barpo etishning zarurligi. 2. Mulkiy islohotlar. Turli shakldagi mulk turlarining shakllantirilishi 3. Qishloq xo'jaligida tadbirkorlik shakllari. Mulkiy munosabatlar. 4. Xususiy va shaxsiy mulk unga asoslangan tadbirkorlik shakllari. 5. Qishloq xo'jalik kooperativlari, (agrofimlar) va qo'shma korxonalar. 6. Qishloq xo'jaligida ko'p ukladli iqtisodiyotni shakllanishi va rivojlanishi.
<i>Ma'ruzaning maqsadi</i>	Qishloq xo'jaligida bozor iqtisodiyoti sharoitida turli xildagi mulkchilik turlarini barpo etishning zarurligi va ularni takomillashtirilishi to'g'risida umumiy bilimni chuqurlashtirish.
<i>Pedagogik vazifa:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Qishloq xo'jaligida bozor iqtisodiyoti sharoitida turli xildagi mulkchilik turlarini barpo etishning zarurligi to'g'risida tushuncha berish; - Mulkiy islohotlar. Turli shakldagi mulk turlarining shakllantirilishning mohiyatini yoritib berish; - Qishloq xo'jaligida tadbir-korlik shakllari. Mulkiy munosabatlarning mohiyati va ahamiyatini yoritish; - Xususiy va shaxsiy mulk unga asoslangan tadbirkorlik shakllari va ularni takomillashtirish yo'llarini yoritish; -Qishloq xo'jalik kooperativ-lari, (agrofimlar) va qo'shma korxonalar faoliyatini o'rganish; -Qishloq xo'jaligida ko'p ukladli iqtisodiyotni shakllanishi va rivojlanishi bo'yicha takliflar berish. 	<i>O'quv faoliyatining natijasi:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Qishloq xo'jaligida bozor iqtisodiyoti sharoitida turli xildagi mulkchilik turlarini barpo etishning zarurligi to'g'risida tushunchalarni biladilar; - Mulkiy islohotlar. Turli shakldagi mulk turlarining shakllantirilishning mohiyatini o'rganadi; - Qishloq xo'jaligida tadbirkorlik shakllari. Mulkiy munosabatlarning mohiyati va ahamiyati haqida ma'lumotga ega bo'ladi; - Xususiy va shaxsiy mulk unga asoslangan tadbirkorlik shakllari va ularni takomillashtirilishini izohlaydi; - Qishloq xo'jalik kooperativlari, (agrofimlar) va qo'shma korxonalar faoliyatini o'rganib, uni amaliyotga qo'llash yo'llarini bilishadi; - Qishloq xo'jaligida ko'p ukladli iqtisodiyotni shakllanishi va rivojlanishini aytib beradi va mavjud muammolarni echish bo'yicha aniq «Muammoli vaziyatlarni» aniqlaydi;
<i>O'qitish usullari</i>	Amaliy mashg'ulot, «jamo'a bo'lib ishlash» usuli;
<i>O'qitish vositalari</i>	Ma'ruza matni, o'quv qo'llanma, kompyuter texnologiyasi, ekspert varaqlari, grafiklardan foydalanish.
<i>O'qitish shakli</i>	Guruhlarda ishlash usuli.
<i>O'qitish shart-sharoiti</i>	Texnik vositalar bilan ta'minlangan, guruhlarda ishlash usulini qo'llash mumkin bo'lgan auditoriya.
<i>Monitoring va baholash</i>	Nazorat savollari

6.2.1. Amaliy mashg`ulotni o`qitish texnologiyasi (1-Mashg`ulot).

Ish bosqich-lari	Faoliyat mazmuni	
	O`qituvchi	Talaba
1-bosqich (40 min)	1.1.O`quv mashg`uloti mavzusi, maqsadi va o`quv faoliyati natijalarini e`lon qiladi. 1.2.Amaliy mashg`ulotni o`tkazish xususiyatlari bilan talabalarni tanishtiradi. 1.3.Mavzu bo`yicha topshiriqlarni tarqatadi. 1.4.Savollar berib talabalarning bilimlarini faollashtiradi.	Eshitishadi va yozib olishadi
2-bosqich (50 min)	2.1.Mashg`ulotning asosiy vazifalarini echish uchun talabalar guruhlariga Qishloq xo`jaligida bozor iqtisodiyoti sharoitida turli xildagi mulkchilik turlarini barpo etishning zarurligi to`g`risidagi tushuncha bo`yicha har xil fikrlarni ko`rib chiqish, T-sxema bo`yicha yozib chiqishni va tugagandan so`ng prezentatsiya qilishni topshiradi (1(6.2.1) - Ilova). 2.2. "Baliq skeleti" texnikasi asosida "Mulkiy islohotlar. Turli shakldagi mulk turlarining shakllantirilishi" aniqlanadi. (2 (6.1.1) - Ilova) 2.3.Muammoli usuldan foydalanib, muammoli vazifalarni echish. 2.4.O`qituvchi to`g`ri axborotlar beradi va yozdiradi, funktsiya va vazifani tushuntiradi. 2.5.Mashg`ulotni baholash. Voqeliklarning ketma-ketligi, nazariy pishiqligi, masalani asoslab berish va boshqalar. Muammoning echimini baholash jadvali ilova qilinadi. (3 (6.2.1) - Ilova)	Talabalar 4 guruhga bo`linib ishlaydilar.  Spikerlar 10-15 minut davomida jadval ma`lumotlari asosida o`z javoblarini yozib chiqadi va doskada prezentatsiya qiladi.
3-bosqich 10 min.	3.1.O`tilgan mashg`ulotga – muammoli savollar javoblarga yakun yasash. 3.2. Muammoli usuldan qaerda ko`proq qo`llanishini aytish. YOzma muammoli masalalarni kurs ishlari, magistrlik ishlarida qo`llash maqsadga muvofiqdir.	Eshitadi va yozib oladi.

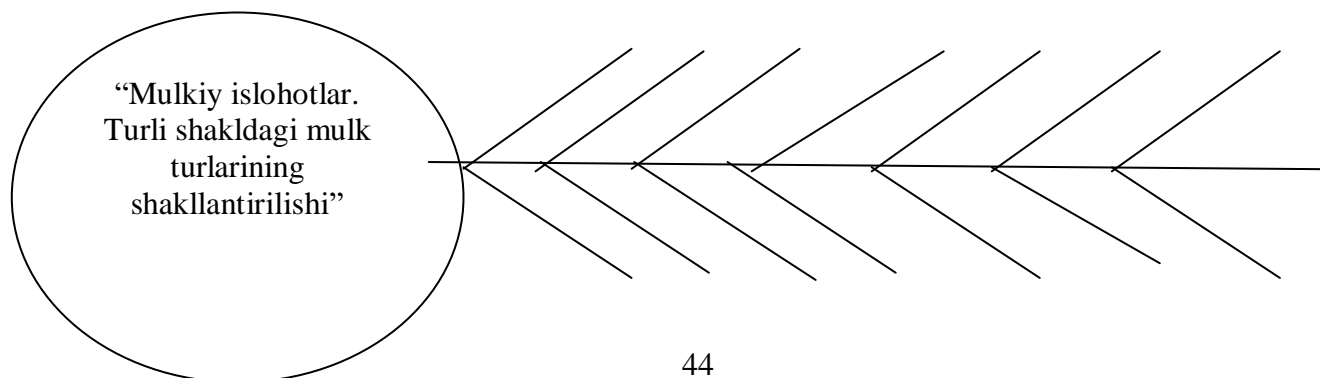
1 (6.2.1) - Ilova

Qishloq xo'jaligida bozor iqtisodiyoti sharoitida turli xildagi mulkchilik turlarini barpo etishning zarurligi. T-sxemaga to`g`ri solish

Asosiy sabablar	To`ldiruvchi sabablar
1.	1.
2.	2.
3.	3.

2 (6.2.1) - Ilova

"Baliq skeleti" texnikasi asosida "Mulkiy islohotlar. Turli shakldagi mulk turlarining shakllantirilishi?" savoliga javob beriladi.

3 (6.2.1) - Ilova**Muammoning echimi variantlarini baholash jadvali (ballarda)**

Katnashuvchi	Muammo echimining alternativ varianti				
	1	2	3	4	N
A					
B					
V					
N					
Jami					

Har bir guruhda ishlar spiker orqali prezentatsiya o`tkazadi.

Dars oxirida o`qituvchi guruhlar javobiga yakun yasab, ularning javoblarini ko`proq to`g`rilarini rag`batlantiradi. Asosiy savollarga yakuniy xulosalar beradi.

2 (6.2.2) - Ilova**“Charxpalak” usuli qoidasi.**

3-4 guruhda talabalar ish olib boradi. Har bir guruhga tugallanmagan fikrlardan iborat savollar yozilgan vatman qog`ozi va to`rt xil flamaster yoki marker beriladi. Savollar aylanib har bir guruxdan o`tadi, javoblar to`ldiriladi va savol o`z guruhiga kelgach o`yin to`xtatiladi. So`ng javoblar yig`ib olingach, doskaga yonishtiriladi va muhokama qilinadi. Xar bir guruxdan vakil chiqib o`zlarining javoblarini o`qib beradi. Eng asosli javob bergan gurux g`olib hisoblanadi.

3 (6.2.2) - Ilova**Muhokama uchun nazorat savollari.**

1. Xususiy, shaxsiy va qo`shma korxonalar haqida tushuncha bering?
2. Qishloq xo`jaligida ko`p ukladli iqtisodiyotning shakllanishi deganda nimani tushunasiz?
3. Mulkdan oqilona, samarali foydalanish darajasini aniqlashda nimalarga e`tibor berish kerak?
4. Dehqon va fermer xo`jaliklarining mulkini mustahkamlash va samarali foydalanishda qanday maqsadlarni o`z oldilariga qo`yadi?

7 - mavzu	Qishloq xo'jaligining moddiy-texnika resurslari, fan-texnika taraqqiyoti, innovatsion texnologiyalar va ulardan samarali foydalanish
------------------	---

7.1. Ma`ruzani o`qitish texnologiyasi

	Talabalar soni: 100 ta
<i>O`quv mashg`ulotining shakli</i>	Informatsion ma`ruza
<i>Ma`ruza rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Davlatning innovatsion siyosati. 2. Qishloq xo'jaligining moddiy-texnika resurslari va ularning xususiyatlari. 3. Fan-texnika taraqqiyotiga oid chet el ilg'or tajribalari. 4. Ilg'or va samarali texnologiyalar, ularning turlari va bozori. 5. Moddiy-texnika resurslarini baholanishi. 6. Qishloq xo'jaligini mexanizasiyalashganlik, elektrlashganlik, avtomatlashtirilganlik hamda ximizasiyalashtirilganlik darajasi. 7. Moddiy-texnika resurslaridan foydalanishda paxtachilikdagi "Andijon texnologiyasi"ning iqtisodiy-ijtimoiy samaradorligi. 8. Zamonaviy, samarali, ekologik jihatdan foydali hisoblangan texnikalarni, kimyoviy vositalarni, yoqilg'ilarni, texnologiyalarni yaratish.
<i>O`quv mashg`ulotining maqsadi</i>	Talabalarning Qishloq xo'jaligining moddiy-texnika resurslari va fan-texnika taraqqiyoti bo'yicha bilimlarini mustahkamlash va chuqurlashtirish.
<i>Pedagogik vazifa:</i> - Davlatning innovatsion siyosati yo`nalishlari, huquqiy asoslarini yoritib berish; - Qishloq xo'jaligining moddiy-texnika resurslari va ularning xususiyatlarini izohlab berish; - . Fan-texnika taraqqiyotiga oid chet el ilg'or tajribalari haqida tushuncha berish; - Ilg'or va samarali texnologiyalar, ularning turlari va bozorini tahlil etish; - Moddiy-texnika resurslarini baholanishi masalalarini yoritib berish. - Qishloq xo'jaligini mexanizasiyalashganlik, elektrlashganlik, avtomatlashtirilganlik hamda ximizasiyalashtirilganlik darajasi, ulardan samarali foydalanishni yoritib berish; -Moddiy-texnika resurs-laridan foydalanishda paxtachilikdagi "Andijon texnologiyasi"ning iqtisodiy-ijtimoiy samaradorligi tahlil etish; - Zamonaviy, samarali, ekologik jihatdan foydali hisoblangan texnikalarni, kimyoviy vositalarni, yoqilg'ilarni, texnologiyalarni yaratish bo`yicha fikrlar berish.	<i>O`quv faoliyatining natijasi:</i> - Davlatning innovatsion siyosati yo`nalishlari, huquqiy asoslarini yoritib beradi; - Qishloq xo'jaligining moddiy-texnika resurslari va ularning xususiyatlarini izohlab beradi; - . Fan-texnika taraqqiyotiga oid chet el ilg'or tajribalari tushuncha beradi; - Ilg'or va samarali texnologiyalar, ularning turlari va bozorini tahlil etadi; - Moddiy-texnika resurslarini baholanishi masalalarini yoritib beradi. - Qishloq xo'jaligini mexanizasiyalashganlik, elektrlashganlik, avtomatlashtirilganlik hamda ximizasiyalashtirilganlik darajasi, ulardan samarali foydalanishni yoritib beradi; - Moddiy-texnika resurslaridan foydalanishda paxtachilikdagi "Andijon texnologiyasi"ning iqtisodiy-ijtimoiy samaradorligi tahlil etadi; - Zamonaviy, samarali, ekologik jihatdan foydali hisoblangan texnikalarni, kimyoviy vositalarni, yoqilg'ilarni, texnologiyalarni yaratish bo`yicha fikr va mulohazalar beriladi.
<i>O`qitish usullari</i>	Ma`ruza, blits-so`rov, texnika;

<i>O`qitish vositalari</i>	Ma`ruza matni, kompyuter texnologiyasi, ekspert varaqlari, grafiklardan foydalanish.
<i>O`qitish shakli</i>	«Jamo`a bo`lib ishlash», to`g`ri yo`naltirilgan va guruhlarda ishlash usullari.
<i>O`qitish shart-sharoitlari</i>	Texnik vositalar bilan ta`minlangan, o`qitish usullarini qo`llash mumkin bo`lgan auditoriya.
<i>Monitoring va baholash</i>	Mulohaza savollari

7.1.1. Ma`ruzaning texnologik xaritasi. (1- mashg`ulot)

Ish bosqichlari	O`qituvchi faoliyatining mazmuni	
	O`qituvchi faoliyatining mazmuni	Talaba faoliyatida
1 - bosqich Kirish (10 min)	<p>1.1. Ma`ruzaning mavzusini e`lon qiladi, o`quv mashg`ulotining maqsadi va natijalarini tushuntiradi.</p> <p>1.2. Mashg`ulotni o`tkazish shakli va baholash mezonlarini e`lon qiladi (1 (12.1.1) – Ilova).</p> <p>1.3. Har bir talabaga mavzu bo`yicha tarqatma materiallarni tarqatadi.</p> <p>1.4. Mavzu bo`yicha ma`ruza mashg`ulotining rejasiga izoh beradi.</p>	Eshitishadi
2- Asosiy bosqich (60 min)	<p>2.1. Quyidagi savollarga o`ylab javob berishlarini so`raydi: - Davlatning innovatsion siyosati. - Qishloq xo`jaligining moddiy-texnika resurslari va ularning xususiyatlari. - Qishloq xo`jaligining moddiy-texnika resurslari bilan ta`minlanganlik darajasini aniqlash tartibi qanday? (2 (7.1.1) –Ilova). T-sxemasi asosida blits-so`rov o`tkazadi. Savol-javob bosqichida aniqlashtiriladi va yo`naltiriladi.</p> <p>2.2. Talabalarni 3 guruhga taqsimlaydi. Talabalar guruhlariga bo`linib Qishloq xo`jaligining moddiy-texnika resurslari va ularning xususiyatlari to`g`risida yozib chiqishadi. Guruhlar bir-birini baholaydi.</p> <p>2.3. Talabalarga erkin fikr aytishga ruxsat beriladi va ularni rag`batlantiradi.</p> <p>2.4. Prezantatsiya boshlanishi to`g`risida e`lon qiladi. Maslaxatchi sifatida qatnashadi. Izoh beradi, aniqlashtiradi va o`zgartishlar kiritadi.</p> <p>2.5. Har bir guruhning chiqishidan keyin har bir savol bo`yicha xulosa qiladi, talabalarining e`tiborini ushbu mavzudagi masalaning mazmuniga qaratadi.</p>	<p>Savollarga javob berishadi.</p> <p>Guruhlar kelishgan holda ishlashadi: o`qiydi va qo`yilgan savollarga ma`ruza matnidan javoblar qidirishadi. Fikr almashishadi. Muhokama natijasida olingan ma`lumotlarni so`zlab berish uchun T-sxema tuzishadi. Guruhlarning sardori tayyorlangan ma`lumot-lar asosida qo`yilgan masalaning echimlari bo`yicha o`z fikrlarini berishadi.</p>
3 - bosqich YAkuniy bosqich (10 min)	<p>Mavzu bo`yicha umumiy xulosa qilinadi.</p> <p>3.1.Guruhlariga o`zaro baholash natijasini e`lon qilishlarini so`raydi. Natijalarga izoh beradi (3 (7.1.1) – Ilova).</p> <p>3.2.Navbatdagi mashg`ulotda ko`riladigan masalani e`lon qiladi va mustaqil tayyorgarlik ko`rishlarini so`raydi.</p>	Guruhlar o`zaro baholash natijalarini e`lon qilishadi

1 (7.1.1) - Ilova

Ma`ruza mavzusi bo`yicha talabalarning faoliyatini baholash mezonlari ko`rsatkichlari.

Ma`ruza mashg`uloti bo`yicha reyting:

1,5 - 2 ball – a`lo

1,0 - 1,4 ball – yaxshi

0,5 - 0,9 ball - o`rta

2 (7.1.1) - Ilova

T-sxemadan foydalanib moddiy-texnika ta`minotining roli va vazifalarini yozib chiqing

Jadval

Roli	Vazifalari
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.

3 (7.1.1) - Ilova

Ekspert guruhi ish natijalarini baholash mezonlari

Mezonlar	Maks ball	Guruh natijalarini baholash			
		1	2	3	4
Ma`lumotlarning to`liqligi	1,0				
Ma`lumotlarning berilishi (grafiklar asosida)	0,6				
Guruhlarning faolligi (savol, javob, qo`shimchalar)	0,4				
Maksimal bal	2,0				

3 (7.1.2) - Ilova

1. Qishloq xo`jaligida moddiy-texnika resurslarining xususiyatlari va ularning tarkibiga nimalar kiradi?
2. Fan-texnika taraqqiyotining yo`nalishlari, yangiliklari, ilg`or, samarali texnologiyalar bozori haqida nimalarni tushunasiz?
3. Qishloq xo`jaligida moddiy-texnika resurslaridan oqilona, to`liq va samarali foydalanish darajasi va iqtisodiy samaradorligi ko`rsatkichlari
4. Qishloq xo`jiligini mexanizatsiyalashganlik elektrlashganlik, avtomatlashganlik va kimyolashganlik darajasini qanday ko`rsatkichlarda ifodalash mumkin?
5. Zamonaviy, samarali, ekologik jihatdan foydali hisoblangan texnikalarni, kimyoviy vositalarni, yoqilg`ilarni texnologiyalarni yaratish uchun nimalarga e`tibor berish lozim?

7- mavzu	Moliyaviy-iqtisodiy inqirozni qishloq xo'jaligi iqtisodiyotiga ta'siri
-----------------	---

7.2. Amaliy mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi

	Talabalar soni: 25 ta
<i>O'quv mashg'ulotining shakli</i>	Amaliy mashg'ulot
<i>O'quv mashg'ulot rejasi</i>	1. Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozining sabablari va oqibatlari. 2. Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda moliyaviy-iqtisodiy inqirozning ta'siri. 3. Moliyaviy-iqtisodiy inqirozining qishloq xo'jaligi iqtisodiyotiga ta'siri. 4. Inqiroz ta'sirini kamaytirish va qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirishda davlatning siyosati.
<i>O'quv mashg'ulotining maqsadi</i>	Talabalarning Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozining sabablari va oqibatlari to'g'risidagi bilimlarini mustahkamlash va chuqurlashtirish.
<i>Pedagogik vazifa:</i> - Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozining sabablari va oqibatlari yoritib berish; - Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda moliyaviy-iqtisodiy inqirozning ta'siri izohlab berish; - Moliyaviy-iqtisodiy inqirozi-ning qishloq xo'jaligi iqtisodiyotiga ta'siri haqida tushuncha berish; - Inqiroz ta'sirini kamaytirish va qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirishda davlatning siyosati masalalarini yoritib berish.	<i>O'quv faoliyatining natijasi:</i> - Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozining sabablari va oqibatlari yoritib beradi; - Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda moliyaviy-iqtisodiy inqirozning ta'siri izohlab beradi; - Moliyaviy-iqtisodiy inqirozining qishloq xo'jaligi iqtisodiyotiga ta'siri haqida tushuncha beradi; - Inqiroz ta'sirini kamaytirish va qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirishda davlatning siyosati masalalarini yoritib beradi yoritib beradi.
<i>O'qitish usullari</i>	Amaliy mashg'ulot, bir-biridan o'rganish usuli;
<i>O'qitish vositalari</i>	Ma'ruza matni, darslik, kompyuter texnologiyasi, ekspert varaqlari, grafiklardan foydalanish.
<i>O'qitish shakli</i>	Guruhlarda va «jamoat bo'lib ishlash» usuli.
<i>O'qitish shart-sharoitlari</i>	Texnik vositalar bilan ta'minlangan auditoriya.
<i>Monitoring va baholash</i>	Nazorat savollari

7.2.1. Amaliy mashg'ulotning texnologik xaritasi (1-mashg'ulot)

Ish bosqich-lari	Faoliyat mazmuni:	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich (5 min)	1.1. O'quv mashg'ulotining mavzusini, maqsadini, o'tkazish tartibini va natijasini e'lon qiladi. 1.2. Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozining sabablari va oqibatlari bo'yicha talabalarning bilimlarini faollashtirish maqsadida savol - javob o'tkazadi.	Eshitadi
2-bosqich Asosiy (65 min)	2.1. «Konvert» texnikasi uslubidan foydalanib: □□□ Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda moliyaviy-iqtisodiy inqirozning ta'siri, aniqlash muammosi. - Moliyaviy-iqtisodiy inqirozi-ning qishloq xo'jaligi iqtisodiyotiga ta'sirini T-sxemaga solib aniqlash. (1 (7.2.1) – Ilova). 2.2. Inqiroz ta'sirini kamaytirish va qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirish tartibini «Qanday» organayzeri orqali to'ldirish. (2 (7.2.1) – Ilova). 2.3. Guruhlarning bilim va ko'nikmalarini baholash mezonlari.	Topshiriqlarni echishda talabalar qanday muammolar borligi va ularni hal qilish yo'llarini aytib beradi. 1 - topshiriqni T-sxema usulidan foydalanib bajaradi va o'ylaydi.

	(3 (7.2.1) – Ilova).	
3-bosqich YAkuniy (10 min)	3.1. Mavzuda qo`yilgan savollar va ulardan chiqqan muammolarni qanday hal qilinganligini o`qituvchi yakun yasaydi (xulosa qiladi) va echilmagan muammolar ustida ishlash lozimligini aytadi. 3.2. Kelgusi amaliy mashg`ulot mavzusi e`lon qilinadi va unga tayyorgarlik ko`rish uchun mustaqil ishlash lozimligi tushuntiriladi.	Eshitishadi va yozib olishadi

1 (7.2.1) - Ilova

1-o`quv topshiriq «Konvert» texnikasi uchun savollar (Har bir savol konvertlarga alohida solinadi)

1. Jahon moliyaviy inqirozining mohiyati, keib chiqish sabablari va salbiy oqibatlarini ayting?
2. Rivojlangan mamlakatlarning jahon moliyaviy inqirozidan chiqish borasidagi chora-tadbirlari to`g`risida o`z fikrlaringizni bildiring?
3. Jahon moliyaviy inqirozining O`zbekiston iqtisodiyotiga ta`siri hamda uning oqibatlarini oldini olish va yumshatishga asos bo`lgan omillarni ayting?

3 (7.2.1) – Ilova

Guruhlarning bilim va ko`nikmalarini baholash mezonlari

<i>Topshiriqlar, baholash ko`rsatkichlari va mezonlari</i>	<i>I guruh</i>	<i>II guruh</i>
1-topshiriq: (1,5 ball)		
- savol yoritib berildi (0,5 ball)		
- reglamentga e`tibor qaratildi (0,5 ball)		
- guruh faol qatnashdi (0,5 ball)		
2-topshiriq: (1,5 ball)		
- muammo aniq echimini topdi (0,5 ball)		
- mantiqan to`g`ri xulosa chiqarildi (0,5 ball)		
- misollar bilan umumlashtirildi (0,5 ball)		
Jami: (3 ball)		

0,5 ball – «a`lo»

0,4 ball – «yaxshi»

0,3 ball – «qoniqarli»

2,5 – 3 ball – «a`lo»

1,9 – 2,4 ball – «yaxshi»

2,3 – 1,8 ball – «qoniqarli».

8- Mavzu	Qishloq xo'jaligining asosiy va aylanma vositalari, fondlari va ulardan samarali foydalanish
-----------------	---

8.1. Ma`ruzani o`qitish texnologiyasi

	Talabalar soni: 100 ta
<i>Mashg`ulot shakli</i>	Muammoli ma`ruza
<i>Ma`ruza rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Asosiy va aylanma vositalar haqida tushuncha, ularning iqtisodiy mazmuni. 2. Qishloq xo'jaligining asosiy va aylanma fondlari, ularning ahamiyati. Doimiy va o'zgaruvchan kapital. 3. Asosiy va aylanma vositalarni baholash. 4. Asosiy va aylanma vositalar tarkibi. Asosiy va aylanma vositalardan foydalanish darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlar. 5. Hozirgi davrda asosiy va aylanma vositalar bozori. Asosiy vositalar ijarasi. 6. Korxonaning moliyaviy mablag'lari. Aylanma kapital. Chetdan jalb etilgan mablag'lar 7. Asosiy vositalarning eskirishi. Asosiy vositalarga amortizasiya hisoblash usullari. Korxonalarni moddiy-texnika bazasi. 8. Asosiy va aylanma vositalardan foydalanishning hozirgi holati, ulardan foydalanishni yaxshilash, samaradorligini oshirish yo'llari.
<i>Ma`ruzaning maqsadi</i>	Qishloq xo'jaligining asosiy va aylanma fondlari va ulardan samarali foydalanish yo'llari to'g'risida umumiy bilimni chuqurlashtirish.
<i>Pedagogik vazifa:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Asosiy va aylanma vositalar haqida tushuncha, ularning iqtisodiy mazmuni to'g'risida tushuncha berish; - Qishloq xo'jaligining asosiy va aylanma fondlari, ularning ahamiyati. Doimiy va o'zgaruvchan kapitalning mohiyatini yoritib berish; - Asosiy va aylanma vositalarni baholash usullarini tushuntirish; - Asosiy va aylanma vositalar tarkibi. Asosiy va aylanma vositalardan foydalanish darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlari haqida tushuncha berish; - Hozirgi davrda asosiy va aylanma vositalar bozori. Asosiy vositalar ijarasini tahlil qilish; - Korxonaning moliyaviy mablag'lari. Aylanma kapital. Chetdan jalb etilgan mablag'lar to'g'risida tushuncha berish; - Asosiy va aylanma vositalardan foydalanishning hozirgi holati, ulardan foydalanishni yaxshilash, samaradorligini oshirish yo'llari bo'yicha muammoli vaziyatlar 	<i>O`quv faoliyatining natijasi:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Asosiy va aylanma vositalar haqida tushuncha, ularning iqtisodiy mazmuni to'g'risida tushuncha beradi; - Qishloq xo'jaligining asosiy va aylanma fondlari, ularning ahamiyati. Doimiy va o'zgaruvchan kapitalning mohiyatini yoritib beradi; - Asosiy va aylanma vositalarni baholash usullarini tushuntiriladi; - Asosiy va aylanma vositalar tarkibi. Asosiy va aylanma vositalardan foydalanish darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlari haqida tushuncha beradi; - Hozirgi davrda asosiy va aylanma vositalar bozori. Asosiy vositalar ijarasini tahlil qilish; - Korxonaning moliyaviy mablag'lari. Aylanma kapital. Chetdan jalb etilgan mablag'lar to'g'risida tushuncha berish; - Asosiy va aylanma vositalardan foydalanishning hozirgi holati, ulardan foydalanishni yaxshilash va rivojlantirishning mavjud muammolarini echish bo'yicha aniq muammoli vaziyatlarni aniqlaydi;
<i>O`qitishning usullari</i>	Ma`ruza, «aqliy hujum», “Insert” texnikasi usuli, T-sxema, diskussiya va muammoli vaziyatlar usuli;
<i>O`qitish vositalari</i>	Ma`ruza matni, tarqatma materiallar, slaydlar, proektor, diagramma va grafiklar.

<i>O`qitishning shakli</i>	Jamoa, to`g`ridan-to`g`ri va guruhlarda ishlash shakli
<i>O`qitish shart - sharoiti</i>	Muammoli ma`ruza o`qish uchun kerakli texnik vositalar bilan ta`minlangan auditoriya
<i>Monitoring va baholash</i>	Nazorat savollari

8.1.1. Muammoli ma`ruzaning texnologik xaritasi. (1-mashg`ulot)

Ish bosqichlari	Faoliyatning mazmuni	
	O`qituvchida	Talabada
1 bosqich kirish (15 minut)	<p>1.1. Ma`ruzaning mavzusini e`lon qiladi, o`quv mashg`uloti muammoli ma`ruza shaklida bo`lishini ta`kidlaydi hamda o`quv mashg`ulotining maqsadi va rejalashtirilgan o`quv faoliyati natijasini shakllantiradi.</p> <p>1.2. Qishloq xo`jaligi korxonalarining asosiy va aylanma fondlari ta`minotining tashkiliy omillari bo`yicha mavjud muammolarni va yakuniy xulosani shakllantirish. Ushbu muammoga tegishli «Muammoli vaziyatlarni» va har bir «Muammoli vaziyat» bo`yicha oraliq xulosalarni shakllantirish.</p> <p>1.3. Muammoli savollar ro`yxatini tuzish va talabalarni to`g`ri javoblarni topishga yo`naltirish. Muammoga kirishning usullari va vositalarini aniqlash.</p>	<p>Eshitishadi va yozib olishadi</p> <p>Ma`ruza mavzusini o`rganadi.</p>
2 bosqich Asosiy (55 minut)	<p>2.1. Talabalarining bilimlarini savol-javob shaklida quyidagi savollar bilan faollashtiradi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Asosiy va aylanma vositalar haqida tushuncha, ularning iqtisodiy mazmuni nimadan iborat? - Qishloq xo`jaligida asosiy va aylanma fondlarining ahamiyati. Doimiy va o`zgaruvchan kapital haqidagi tushunchangiz? - Asosiy va aylanma vositalar qanday baholanadi? - Asosiy va aylanma vositalardan foydalanishda qanday ko`rsatkichlardan foydalaniladi?</li> </ul> <p>2.2. Qishloq xo`jaligi korxonalarini moddiy-texnika ta`minotining turli xil nazariy va amaliy qarashlarini tushuntirib beradi. Talabalarni muhokama qilinayotgan muammoga jalb qiladi, muammoni echish yo`llarini shakllantiradi.</p> <p>2.3. Muammoning echimini topishni tashkil qiladi, talabalar bilan birgalikda muammoning echimini muhokama qiladi va tahlil qiladi. Paydo bo`lgan muammolarni aniqlaydi.</p> <p>2.4. Muammoning echimini qidirish usullarini tashkil qiladi: Birinchi «Muammoli vaziyatni» shakllantiradi. Muammoli savollarni shakllantiradi (1(8.1.1)-Ilova) va ishlash bosqichining xususiyatlarini tushuntiradi (2 (8.1.1)-Ilova)</p> <p>2.5. Talabalarni 15-16 kishidan iborat guruhlarga bo`ladi. Guruhlarda ishlashni tashkil qiladi.</p> <p>2.6. Guruhlarning echimi bo`yicha taqdimotning boshlanishini e`lon qiladi. Guruhlar ish natijalarini muhokama qiladi. Talabalar bilan hamkorlikda javoblarning to`liqligiga baho beriladi. Javoblar to`liq bo`lmagan hollarda qo`yilgan muammoning echimi bo`yicha o`zi javob beradi.</p> <p>2.7. «Muammoli vaziyat»ning echimi bo`yicha aniq ratsional takliflarni ishlab chiqishni tashkil qiladi. Birinchi oraliq xulosani chiqaradi.</p> <p>2.8. Birinchi «muammoli vaziyat»ning echimi bo`yicha oraliq xulosani shakllantiradi.</p>	<p>Og`zaki javob berishadi</p> <p>Guruhlarda ishlashadi, muammoli savollar bo`yicha aniq javoblarni shakllantiradi (6 minutgacha). Guruh bo`lib ishlash natijalarini taqdim etadi, boshqa guruhlarning javoblariga o`z fikrini bildiradi, tahlil va muhokama qiladi. «Muammoli vaziyat» echimining optimal holati bo`yicha fikr bildiradi.</p>
Yakuniy bosqich	3.1. O`qituvchi «Muammoli vaziyat» echimini topishdagi	

(10 min)	talabalarning hatti-harakatini tahlil qiladi. Talabalarining guruhda ishlash va muhokama qilish bosqichidagi faolligiga, tayyorgarlik darajasiga baho beradi (3 (8.1.1)-Ilova). 3.2. Muammoning umumiy echimi keyingi ma`ruza mashg`ulotida davom etishini e`lon qiladi.	Natijalarga izoh beradi.
----------	---	--------------------------

1 (8.1.1) - Ilova

Qishloq xo`jaligi korxonalarini moddiy-texnika ta`minotining tashkiliy omillarini T-sxema asosida ishlab chiqing.

1. Qishloq xo`jaligida joriy yilga mo`ljallangan resurslar berish qoidalari.
2. Qishloq xo`jaligida uzoq yillarga mo`ljallangan resurslar berish qoidalari.
3. Lizing yo`nalishlari.
4. Respublika miqyosida uzoq yillarga mo`ljallangan resurslar ajratish to`g`risida qabul qilingan qonun yoki qaror.
5. Davlat tomonidan qat`iy ravishda boshqariladi...

To`g`ri	Noto`g`ri
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.

Talabalar o`z fikrlarini qo`shishi va uni himoya qilishiga ruxsat beriladi.
Guruhlar bir-birlarining chiqishlarini baholaydilar.

2 (8.1.1) - Ilova

Qishloq xo`jaligi korxonalarini asosiy va aylanma vositalar ta`minotida nimalarga e`tiborni qaratish lozim bo`ladi. T-sxema orqali javob bering

E`tibor berilishi kerak	Qo`shimcha nimalarga e`tibor bersa bo`ladi
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.

3 (8.1.1) - Ilova

Guruh bo`yicha baholash mezonlari

Har bir guruh boshqa guruhlarni baholaydi. Har bir talab bo`yicha – 3,0 ball

Guruh №	Tushunarli va aniq javob (1,0)	Ko`rgazmalilik (1,0)	Reglamentga amal qilish (0,5)	Guruh faolligi (0,5)	Jami ball
1.					
2.					

Baho: 2,6 – 3,0 ball – a`lo; 1,7 – 2,5 ball – yaxshi; 0 – 1,6 ball – o`rta baho

8- Mavzu	“Qishloq taraqqiyoti va farovonligi yili” Davlat dasturi, uni hayotga tadbiiq etilishi
-----------------	---

8.2. Amaliy mashg`ulotni o`qitish texnologiyasi

	Talabalar soni: 25 ta
<i>O`quv mashg`ulotining shakli</i>	Amaliy mashg`ulot
<i>Mashg`ulot rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. «Qishloq taraqqiyoti va farovonligi yili» Davlat dasturining mazmuni va eng muhim yo'nalishlari. 2. Mamlakatimizda qishloq aholisining turmush sharoitini zamon talablariga moslashtirish borasidagi ishlarning samaradorligi 3. Yer unumdorligini oshirish, uning meliorativ holatini yaxshilash borasida erishilgan natijalar. 4. Qishloq joylarda xizmat ko'rsatish va servis shoxobchalari faoliyatining ahamiyati. 5. Qishloqda turmush madaniyati va sifatini oshirish borasidagi ishlarning natijasi.
<i>O`quv mashg`ulotining maqsadi:</i>	Talabalarda “Qishloq taraqqiyoti va farovonligi yili” Davlat dasturining hayotga tadbiiq etilishi bo`yicha ko`nikmalar hosil qilish hamda shu sohadagi muammolarni o`rganish va erishilgan natijalar to`hrisida fikr yuritish.
<i>Pedagogik vazifa:</i> - «Qishloq taraqqiyoti va farovonligi yili» Davlat dasturining mazmuni va eng muhim yo'nalishlari to`g`risida tushuncha berish; - Mamlakatimizda qishloq aholisining turmush sharoitini zamon talablariga moslashtirish borasidagi ishlarning samaradorligini yoritib berish; - Yer unumdorligini oshirish, uning meliorativ holatini yaxshilash borasida erishilgan natijalar va uning ahamiyatini yoritish; - Qishloq joylarda xizmat ko'rsatish va servis shoxobchalari faoliyatining ahamiyati haqida tushuncha berish; - Qishloqda turmush madani-yati va sifatini oshirish borasidagi ishlarning natijasi tahlil qilish.	<i>O`quv faoliyati natijasi:</i> - «Qishloq taraqqiyoti va farovonligi yili» Davlat dasturining mazmuni va eng muhim yo'nalishlari to`g`risida tushuncha beradi; - Mamlakatimizda qishloq aholisining turmush sharoitini zamon talablariga moslashtirish borasidagi ishlarning samaradorligini yoritib beradi; - Yer unumdorligini oshirish, uning meliorativ holatini yaxshilash borasida erishilgan natijalar va uning ahamiyatini yoritadi; - Qishloq joylarda xizmat ko'rsatish va servis shoxobchalari faoliyatining ahamiyati haqida tushuncha beradi; - Qishloqda turmush madaniyati va sifatini oshirish borasidagi mavjud muammolarini echish bo`yicha aniq muammoli vaziyatlarni aniqlaydi;
<i>O`qitish usullari</i>	Amaliy mashg`ulot, «aqliy hujum», FSMU texnologiyasi T-sxema.
<i>O`qitish vositalari</i>	Ma`ruza matni, tarqatma materiallar va doska.
<i>O`qitish shakllari</i>	Guruhlarda ishlash va «jamoat bo`lib ishlash» usullari
<i>O`qitish shart-sharoiti</i>	Texnik vositalar bilan ta`minlangan, guruhlarda ishlash usulini qo`llash mumkin bo`lgan auditoriya.
<i>Monitoring va baholash</i>	Nazorat savollari

8.2.1. Amaliy mashg`ulotni o`qitish texnologiyasi. (1-Mashg`ulot)

Ish bosqich-lari	Faoliyat mazmuni:	
	O`qituvchi	Talaba
1-bosqich (5 min)	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. O`quv mashg`ulotining mavzusini, eslatadi, o`tkazish tartibini va natijasini e`lon qiladi. 1.2. «Qishloq taraqqiyoti va farovonligi yili» Davlat dasturining mazmuni bo`yicha talabalarning bilimlarini faollash-tirish maqsadida savol-javob o`tkazadi. 	Eshitadi

2-bosqich Asosiy (65 min)	2.1. Muammoli o`qitish uslubidan foydalanib: - «Qishloq taraqqiyoti va farovonligi yili» Davlat dasturining mazmuni va eng muhim yo`nalishlarinimalardan iborat? - Mamlakatimizda qishloq aholisining turmush sharoitini zamon talablariga moslashtirish borasidagi davlatning roli. - Yer unumdorligini oshirish, uning meliorativ holatini yaxshilash borasida qanday natijalarda erishilgan? 2.2. “Insert” (1 (8.2.1) - Ilova) va BTT texnikasi qoidalaridan kelib chiqqan holda jadvalni to`ldiring (2 (8.2.1) - Ilova)	1 va 2 topshiriqlarni echishda talabalar qanday muammolar borligi va ularni hal qilish yo`llarini aytib beradi. 3- toshiriqni T-sxema usulidan foydalanib bajaradi va o`ylaydi.
3-bosqich YAkuniy (10 min)	3.1. Mavzuda qo`yilgan savollar va ulardan chiqqan muammolarni qanday hal qilinganligini o`qituvchi yakun yasaydi (xulosa qiladi) va echilmagan muammolar ustida ishlash lozimligini aytadi. 3.2. Kelgusi mavzu e`lon qilinadi va unga tayyorgarlik ko`rish uchun mustaqil ishlash lozimligi tushuntiriladi.	Eshitishadi va yozib olishadi

1 (8.2.1) - Ilova

“Insert” texnikasining qoidasi:

1. Matnni o`qib chiqing.
2. Olingan ma`lumotlarni diqqat bilan o`rganib, sohalarga ajrating. Qalam bilan har bir qatorga quyidagi belgilarni qo`yib chiqing:
V – bilaman; + – yangi ma`lumot; – – bilganlarimga zid; ? – meni o`ylantirmoqda.

2 (8.2.1) - Ilova

BBB texnikasining qoidasi.

1. “Insert” texnikasidan foydalanilgan holda matnni o`qib chiqing.
2. Olingan ma`lumotlarni individual sohalarga ajrating. Qalam bilan qo`yilgan belgilar asosida BBB jadvalini to`ldiring.

BBB jadvali

№	Mavzu savollari	Bilaman	Bilishni istayman	Bilib oldim
1	2	3	4	5
1.	Qishloqda uy-joy va ijtimoiy soha ob`ektlarini qurishni loyihalashtirish, qishloq aholi punktlarini me`moriy rejalashtirishni tashkil qilish tizimini tubdan takomillashtirish deganda nimani tushunasiz?			
2.	Qishloq joylarda ijtimoiy va ishlab chiqarish infratuzilmani rivojlantirish asosida qishloqda turmush sifatini oshirish ishlarini amalga oshirish nimalardan iborat?			
3.	Sug`oriladigan yerlarning meliorativ holatini yaxshilash bo`yicha 2008-2012 yillarga mo`ljallangan Davlat Dasturi asosida yerlarning meliorativ holatini yaxshilash bo`yicha maqsadli kompleks chora-tadbirlarga nimalar kiradi?			
4.	Qishloqda zamonaviy texnika va texnologiya bilan jihozlangan sanoat ishlab chiqarishni, sabzavot va chorvachilik mahsulotlarini qayta ishlaydigan ixcham korxonalarini qurishni va yaratishni jadal rivojlantirish; servis va xizmat ko`rsatish sohasini yangi sifat darajasiga ko`tarish qanday natija beradi?			

9 - Mavzu	« Mehnat resurslari, ularning bozori, ulardan foydalanish va mehnat unumdorligi»
------------------	---

9.1. Ma`ruzani o`qitish texnologiyasi

	Talabalar soni: 100 ta
<i>O`quv mashg`uloti shakli</i>	Muammoli ma`ruza
<i>O`quv mashg`uloti rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Respublika qishloqlaridagi aholi. Mehnat va mehnat resurslari. 2. Mehnat resurslarining huquqiy asoslari. Mehnat resurslarini takror ishlab chiqarish. Hozirgi sharoitdagi mehnat bozori 3. Mehnat resurslaridan to'liq va samarali foydalanish darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlar. 4. Mehnat resurslariga bo'lgan talab. Mehnat balansi. Mehnat resurslaridan foydalanishning hozirgi darajasi. 5. Mehnat unumdorligi darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlar. Mehnat unumdorligiga ta'sir etuvchi asosiy omillar. 6. Rivojlangan davlatlardagi mehnat unumdorligiga oid ilg'or yutuqlar. 7. Rivojlanish, inqiroz sharoitida mehnat resurslaridan foydalanishni yaxshilash, mehnat unumdorligini oshirish yo'llari.
<i>Ma`ruzaning maqsadi</i>	Respublika qishloqlaridagi aholi va mehnat resurslari tarkibi, mehnat resurslarining huquqiy asoslari va mehnat resurslaridan samarali foydalanish to`g`risida umumiy bilimni chuqurlashtirish.
<i>Pedagogik vazifa:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Respublika qishloqlaridagi aholi. Mehnat va mehnat resurslari tarkibi to`g`risida tushuncha berish; - Mehnat resurslarining huquqiy asoslari. Mehnat resurslarini takror ishlab chiqarish. Hozirgi sharoitdagi mehnat bozori to`g`risida tushuncha berish; - Mehnat resurslaridan to'liq va samarali foydalanish darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlarni yoritish; - Mehnat resurslariga bo'lgan talab. Mehnat balansi. Mehnat resurslaridan foydalanishning hozirgi darajasini yoritish; -Mehnati unumdorligi darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlar. Mehnat unumdorligiga ta'sir etuvchi asosiy omillarni yoritib berish. - Rivojlangan davlatlardagi mehnat unumdorligiga oid ilg'or yutuqlar to`g`risida tushuncha berish; - Rivojlanish, inqiroz sharoitida mehnat resurslaridan foydalanishni yaxshilash, mehnat unumdorligini oshirish yo'llarini tahlil qilish. 	<i>O`quv faoliyatining natijasi:</i> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Respublika qishloqlaridagi aholi. Mehnat va mehnat resurslari tarkibi to`g`risida tushuncha beradi;</li> <li>- Mehnat resurslarining huquqiy asoslari. Mehnat resurslarini takror ishlab chiqarish. Hozirgi sharoitdagi mehnat bozori to`g`risida tushuncha beradi; - Mehnat resurslaridan to'liq va samarali foydalanish darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlarni yoritib beradi; - Mehnat resurslariga bo'lgan talab. Mehnat balansi. Mehnat resurslaridan foydalanishning hozirgi darajasini yoritadi; - Mehnat unumdorligi darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlar. Mehnat unumdorligiga ta'sir etuvchi asosiy omillarni yoritib beradi. - Rivojlangan davlatlardagi mehnat unumdorligiga oid ilg'or yutuqlar to`g`risida tushuncha beradi; - Rivojlanish, inqiroz sharoitida mehnat resurslaridan foydalanishni yaxshilash, mehnat unumdorligini oshirish yo'llarini tahlil qiladi.
<i>O`qitishning usullari</i>	Ma`ruza, «aqliy hujum», "Insert" texnikasi usuli, T-sxema, diskussiya va muammoli vaziyatlar usuli;
<i>O`qitish vositalari</i>	Ma`ruza matni, tarqatma materiallar, slaydlar, proektor, diagramma va grafiklar.
<i>O`qitishning shakli</i>	Jamoa, to`g`ridan-to`g`ri va guruhlarda ishlash shakli
<i>O`qitish shart - sharoiti</i>	Muammoli ma`ruza o`qish uchun kerakli texnik vositalar bilan

	ta`minlangan auditoriya
Monitoring va baholash	Nazorat savollari

9.1.1. Muammoli ma`ruzaning texnologik xaritasi. (1-mashg`ulot)

Ish bosqichlari	Faoliyatning mazmuni	
	O`qituvchida	Talabada
Tayyorgarlik bosqichi (5 minut)	<p>Qishloq xo`jaligida mehnat resurslari, ularning tarkibi va ulardan samarali foydalanish bo`yicha mavjud muammolarni va yakuniy xulosani shakllantirish.</p> <p>Ushbu muammoga tegishli «Muammoli vaziyatlarni» va har bir «Muammoli vaziyat» bo`yicha oraliq xulosalarni shakllantirish.</p> <p>Muammoli savollar ro`yxatini tuzish va talabalarni to`g`ri javoblarni topishga yo`naltirish.</p> <p>Muammoga kirishning usullari va vositalarini aniqlash.</p>	Ma`ruza mavzusini o`rganadi.
1 bosqich kirish qismi (15 minut)	1.1. Ma`ruzaning mavzusini e`lon qiladi, o`quv mashg`uloti muammoli ma`ruza shaklida bo`lishini ta`kidlaydi hamda o`quv mashg`ulotining maqsadi va rejalashtirilgan o`quv faoliyati natijasini shakllantiradi.	Eshitishadi va yozib olishadi
2 bosqich Asosiy qism (45 minut)	<p>2.1. Talabalarining bilimlarini savol - javob shaklida quyidagi savollar bilan faollashtiradi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Respublika qishloqlaridagi aholi. Mehnat va mehnat resurslari va ularning tarkibiga kimlar kiradi? - Mehnat resurslarining huquqiy asoslari. Mehnat resurslarini takror ishlab chiqarish. Hozirgi sharoitdagi mehnat bozori degagda nimani tushunasiz? - Mehnat resurslaridan to`liq va samarali foydalanish darajasini ifodalovchi ko`rsatkichlar nimadan iborat? - Mehnat resurslariga bo`lgan talab. Mehnat balansi. Mehnat resurslaridan foydalanishning hozirgi darajasi qanday?</li> </ul> <p>2.2. Qishloq xo`jaligida mehnat resurslari, ularning tarkibi va ulardan samarali foydalanish tushunchasining turli xil nazariy va amaliy qarashlarini tushuntirib beradi. Talabalarni muhokama qilinayotgan muammoga jalb qiladi, muammoni echish yo`llarini shakllantiradi.</p> <p>2.3. Muammoning echimini topishni tashkil qiladi, talabalar bilan birgalikda muammoning echimini muhokama qiladi va tahlil qiladi. Paydo bo`lgan muammolarni aniqlaydi.</p> <p>2.4. Muammoning echimini qidirish usullarini tashkil qiladi: Birinchi «Muammoli vaziyatni» shakllantiradi. Muammoli savollarni shakllantiradi (1(9.1.1)-Ilova) va ishlash bosqichining xususiyatlarini tushuntiradi (2(9.1.1)-Ilova)</p> <p>2.5. Talabalarni 15-16 kishidan iborat guruhlariga bo`ladi. Guruhlarda ishlashni tashkil qiladi.</p> <p>2.6. Guruhlarning echimi bo`yicha taqdimotning boshlanishini e`lon qiladi. Guruhlar ish natijalarini muhokama qiladi. Talabalar bilan hamkorlikda javoblarning to`liqligiga baho beriladi. Javoblar to`liq bo`lmagan hollarda qo`yilgan muammoning echimi bo`yicha o`zi javob beradi.</p> <p>2.7. «Muammoli vaziyat»ning echimi bo`yicha aniq ratsional takliflarni ishlab chiqishni tashkil qiladi. Birinchi oraliq xulosani chiqaradi.</p> <p>2.8. Birinchi «muammoli vaziyat»ning echimi bo`yicha oraliq xulosani shakllantiradi.</p>	<p>Og`zaki javob berishadi</p> <p>Guruhlarda ishlashadi, muammoli savollar bo`yicha aniq javoblarni shakllanti-radi (6 minutgacha).</p> <p>Guruh bo`lib ishlash nati-jalarini taqdim eta-di, boshqa guruhlar-ning javoblariga o`z fikrini bildiradi, tahlil va muhokama qiladi.</p> <p>«Muammoli vaziyat»</p>

		echimining optimal holati bo'yicha fikr bildiradi.
YAkuniy bosqich (15 min)	3.1. O'qituvchi «Muammoli vaziyat» echimini topishdagi talabalarning hatti-harakatini tahlil qiladi. 3.2. Talabalarning guruhda ishlash va muhokama qilish bosqichidagi faolligiga, tayyorgarlik darajasiga baho beradi (3 (9.1.1)-Ilova). 3.3. Muammoning umumiy echimi keyingi ma'ruza mashg'ulotida davom etishini e'lon qiladi.	Natijalarga izoh beradi.

1 (9.1.1) - Ilova

Qishloq xo'jaligida mehnat resurslaridan samarali foydalanish.

T - sxema asosida ishlab chiqing.

Omllari	Sabablari
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.

Talabalar o'z fikrlarini qo'shishi va uni himoya qilishiga ruxsat beriladi. T-sxema guruhlar tomonidan muhokama qilinadi va guruh etakchilari himoya qiladi. Guruhlar bir-birlarining chiqishlarini baholaydilar.

2 (9.1.1) - Ilova

Qishloq xo'jaligida mehnat resurslari va ulardan samarali foydalanishda nimalarga

e'tiborni qaratish lozim bo'ladi.

T-sxema orqali javob bering

E'tibor berilishi kerak	Qo'shimcha nimalarga e'tibor bersa bo'ladi
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.

3 (9.1.1) - Ilova

Guruh bo'yicha baholash mezonlari

Har bir guruh boshqa guruhlarni baholaydi. Har bir talab bo'yicha – 3,0 ball

Guruh №	Tushunarli va aniq javob (1,0)	Ko'rgazmalilik (1,0)	Reglamentga amal qilish (0,5)	Guruh faolligi (0,5)	Jami ball
1.					
2.					
3.					
4.					

Baho: 2,6 – 3,0 ball – a'lo; 1,7 – 2,5 ball – yaxshi; 0 – 1,6 ball – o'rta baho

2-bosqich Asosiy (65 min)	2.1. Muammoli o`qitish uslubidan foydalanib: - Qishloq xo`jaligida foydalaniladigan yer resurslari, ularning iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyati. - Yer resurslari, ularning miqdori, turlari va tarkibi. - Yer resurslaridan oqilona va samarali foydalanishga oid hukumatning chora-tadbirlari. 2.2. "Insert" (1 (9.2.1) - Ilova) va BTT texnikasi qoidalaridan kelib chiqqan holda jadvalni to`ldiring (2 (9.2.1) - Ilova)	1 va 2 topshiriqlarni echishda talabalar qanday muammolar borligi va ularni hal qilish yo`llarini aytib beradi. 3- toshiriqni T-sxema usulidan foydalanib bajaradi va o`ylaydi.
3-bosqich YAkuniy (10 min)	3.1. Mavzuda qo`yilgan savollar va ulardan chiqqan muammolarni qanday hal qilganligini o`qituvchi yakun yasaydi (xulosa qiladi) va echilmagan muammolar ustida ishlash lozimligini aytadi. 3.2. Kelgusi mavzu e`lon qilinadi va unga tayyorgarlik ko`rish uchun mustaqil ishlash lozimligi tushuntiriladi. Texnologik o`qitishda ilgari ko`rsatilgan texnologik vositalar, texnik vositalar va darsni o`tkazishdagi umumiy uslublar qo`llaniladi.	Eshitishadi va yozib olishadi

1 (9.2.1) - Ilova

"Insert" texnikasining qoidasi:

1. Matnni o`qib chiqing.
2. Olingan ma`lumotlarni diqqat bilan o`rganib, sohalarga ajrating. Qalam bilan har bir qatorga quyidagi belgilarni qo`yib chiqing:
V – bilaman;
+ – yangi ma`lumot;
– – bilganlarimga zid;
? – meni o`ylantirmoqda.

2 (9.2.1) - Ilova

BBB texnikasining qoidasi.

1. "Insert" texnikasidan foydalanilgan holda matnni o`qib chiqing.
2. Olingan ma`lumotlarni individual sohalarga ajrating. Qalam bilan qo`yilgan belgilar asosida BBB jadvalini to`ldiring.

BBB jadvali

№	Mavzu savollari	Bilaman	Bilishni istayman	Bilib oldim
1	2	3	4	5
1.	- Respublika yer fondiga nimalar kiradi?			
2.	-Qishloq xo`jaligida foydalaniladigan yer resurslarining iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyatni bayon eting?			
3.	- Yer munosabatlarining huquqiy asoslari nimalardan iborat?			
4.	- Yer resurslaridan oqilona va samarali foydalanishga oid hukumatning chora-tadbirlari nimalardan iborat?			

10- mavzu	«Investitsiyalar (kapital qo'yilmalar) manbalari, ularning iqtisodiy samaradorligi»
------------------	--

10.1. Ma`ruzani o`qitish texnologiyasi

	Talabalar soni: 100 ta
<i>O`quv mashg`ulotining shakli</i>	Informatsion ma`ruza
<i>O`quv mashg`ulotining rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Investitsiya haqida tushuncha, uning iqtisodiy mazmuni va ahamiyati. 2. Investitsiya (kapital qo'yilma) turlari. Investitsiyalarning huquqiy asoslari. Investitsiya (kapital qo'yilma) borasidagi davlatning siyosati. 3. Investitsiyalar (kapital qo'yilmalar) dan foydalanishning iqtisodiy samaradorligini ifodalovchi ko'rsatkichlar. 4. Qishloq xo'jaligida investitsiyalarga bo'lgan talab. Ichki va tashqi investitsiyalarni jalb etish. 5. Agrar sohadagi investision muhit investitsiyalarni qishloq xo'jaligiga jalb etishning hozirgi holati. 6. Investitsion loyihalarni baholash usullari. 7. Irrigatsiya va melioratsiyaga, yangi texnika, samarali investision texnologiyalarga, chorvachilikka va boshqa sohalarga sarflayotgan investitsiyalar, ularning iqtisodiy, ijtimoiy samaradorligi. 8. Investitsiyalardan foydalanish samaradorligini oshirish yo'llari.
<i>O`quv mashg`ulotining maqsadi</i>	Investitsiyalarning iqtisodiy mazmuni va ahamiyatini yoritish, ularning huquqiy asoslarini, investitsiyalar (kapital kuyilmalar)dan foydalanishning iqtisodiy samaradorligini ifodalovchi ko'rsatkichlarni, qishloq xo'jaligida investitsiyalarga bo'lgan talabni aniqlash, ichki va tashqi investitsiyalarni jalb etishning hozirgi holatini tahlil etish va investitsiyalardan foydalanish samaradorligini baholash to'g'risida talaba-larning bilimini kengaytirish va chuqurlashtirish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> - Investitsiya haqida tushuncha, uning iqtisodiy mazmuni va ahamiyati bilan tanishtirish; - Investitsiya (kapital qo'yilma) turlari. Investitsiyalarning huquqiy asoslari. Investitsiya (kapital qo'yilma) borasidagi davlatning siyosati zarur-ligini yoritib berish; - Investitsiyalar (kapital qo'yilmalar)dan foydalanishning iqtisodiy samaradorligini ifodalovchi ko'rsatkichlarni yoritish; - Qishloq xo'jaligida inves-titsiyalarga bo'lgan talab. Ichki va tashqi investitsiyalarni jalb etishning zarurligi va o`rnini tushuntirib berish; - Agrar sohadagi investision muhit investitsiyalarni qishloq xo'jaligiga jalb etishning hozirgi holatini o`rganish; - Investitsion loyihalarni baholash usullari haqida tushuncha berish; - Irrigatsiya va melioratsiyaga, yangi texnika, samarali investision texnologiyalarga, chorvachilikka va	<i>O`quv faoliyati natijasi:</i> - Investitsiya haqida tushuncha, uning iqtisodiy mazmuni va ahamiyati bilan tanishtiradi; - Investitsiya (kapital qo'yilma) turlari. Investitsiyalarning huquqiy asoslari. Investitsiya (kapital qo'yilma) borasidagi davlatning siyosati zarur-ligini yoritib beradi; - Investitsiyalar (kapital qo'yilmalar)dan foydalanishning iqtisodiy samaradorligini ifodalovchi ko'rsatkichlarni yoritib beradi; - Qishloq xo'jaligida inves-titsiyalarga bo'lgan talab. Ichki va tashqi investitsiyalarni jalb etishning zarurligi va o`rnini tushuntirib beradi; - Agrar sohadagi investision muhit investitsiyalarni qishloq xo'jaligiga jalb etishning hozirgi holatini o`rganib, tahlil qiladi; - Investitsion loyihalarni baholash usullari haqida tushuncha beradi; - Irrigatsiya va melioratsiyaga, yangi texnika, samarali investision texnologiyalarga, chorvachilikka va boshqa sohalarga sarflayotgan investitsiyalar, ularning iqtisodiy, ijtimoiy samaradorligini yoritib beradi; - Investitsiyalardan foydalanish samaradorligini oshirish yo'llarini tahlil qiladi.

boshqa sohalarga sarflayotgan investitsiyalar, ularning iqtisodiy, ijtimoiy samaradorligini yoritish; - Investitsiyalardan foydalanish samaradorligini oshirish yo'llarini tahlil qilish.	
<i>O`qish usullari</i>	Ma`ruza, aqliy hujum, diagramma Venna, Insert, "baliq skeleti" uslubi.
<i>O`qitish vositalari</i>	Darslik, o`quv qo`llanma, ma`ruza matnlari, kompyuter texnologiyasi, grafiklardan foydalanish.
<i>O`qitish shakli</i>	Jamoa bo`lib ishlash, guruhlarda ishlash
<i>O`qitish shart-sharoitlari</i>	Texnik vositalar bilan ta`minlangan, o`qitish usullarini qo`llash mumkin bo`lgan auditoriya
<i>Monitoring va baholash</i>	Nazorat savollari

10.1.1. Informatсион ma`ruzani o`qitish texnologiyasi. (1- mashg`ulot)

Ish jara-yonlari	Faoliyat mazmuni	
	O`qituvchi	Talaba
1-bosqich. (10 minut)	1.1. Mavzuning asosiy mazmuni, tarkibiy tuzilishi va o`tiladigan savollar to`g`risida qisqacha tanishtiradi. 1.2. Mashg`ulot savollari: investitsiyalarning iqtisodiy mazmuni va mohiyati, uning qishloq xo`jaligidagi ahamiyati va zarurligi. 1.3. Mashg`ulotning maqsadi: Qishloq xo`jaligida investitsiyalarga bo`lgan talab. Ichki va tashqi investitsiyalarni jalb etishning iqtisodiy ahamiyatini tushuntirish va ob`ektiv zarurligini aniqlash. 1.4. Vazifa: - Qishloq xo`jaligida investitsiya loyihalari tushunchasini to`g`ri egallash va mohiyatini ochib berish. - Qishloq xo`jaligida investitsiya loyihalarining ob`ektiv zarurligini aniqlash.	Eshitadi.
2-bosqich. Asosiy (50 minut)	2.1. Mashg`ulotning asosiy vazifalarini echish uchun talabalar guruhlariga Investitsiya va kapital qo`yilma tushunchalari bo`yicha har xil fikrlarni ko`rib chiqish va T-sxema bo`yicha yozib chiqishni va tugagandan so`ng prezentatsiya qilishni topshiradi (1 (10.1.1) - Ilova). 2.2. Bajirilgan ishga talabalar baho beradilar. Guruhni baholash jadvali ilova qilinmoqda (2 (10.1.1) - Ilova). 2.3. Xuddi shu usulda Qishloq xo`jaligida investitsion loyihalarning ahamiyatini ochish uchun ham tayyor tarqatma material berib, qabul qilib oladi (3 (10.1.1) - Ilova) "Baliq skeleti" texnikasi asosida. 2.4. Qishloq xo`jaligida investitsion loyihalarning ob`ektiv zarurligini o`qituvchi tushuntiradi va o`qituvchi har-har joydan talabalarga murojaat etib, nimani tushunganligini so`raydi.	Talabalar 3 guruhga bo`linadi va berilgan texnologik usullar bo`yicha ishlaydilar. Guruh bosh-liqlari ularni himoya qiladi.
3-bosqich. YAKuniy (10 minut)	3.1. O`tilgan mashg`ulot bo`yicha yakun yasaydi, ular qaerlarda kerak bo`lishi aytiladi. 3.2. Keyingi mashg`ulot mavzusi e`lon qilinadi.	Talabalar eshitadi, yozib oladi.

1 (10.1.1) - Ilova

Investitsiya va kapital qo`yilma tushunchasini T-sxema bo`yicha aniqlash.

1. Investitsiya –bu foyda olish maqsadida kiritiladigan sarmoya.
2. Investitsiya - davlat tomonidan ajratiladigan moliyaviy manbalar.
3. Kapital qo`yilma -xorijiy tashkilotlar tomonidan ajratiladigan moliyaviy manbalar.
4. Kapital qo`yilma - xo`jalik ob`ektlarga ajratiladigan investitsiyalar.
5. Investitsiya- bu lotinchadan olingan bo`lib, “qo`yish”, “joylashtirish” degan ma`nolarni anglatadi.
6. Kapital qo`yilma – bu asosiy vositalarni barpo etishga va rivojlantirishga sarflanayotgan mablag`lardir.

2 (10.1.1) - Ilova

Guruhni baholash jadvali.

Guruhlar	Javoblarning aniq, ravshanligi (1,0)	Axborotning ishonchliligi (0,5)	Guruh a`zosining faolligi (0,5)	Umumiy ballar	Baho
1					
2					
3					

Guruh rahbarining chiqib tushuntirib berishi:

1,5 - 2 ball – a`lo

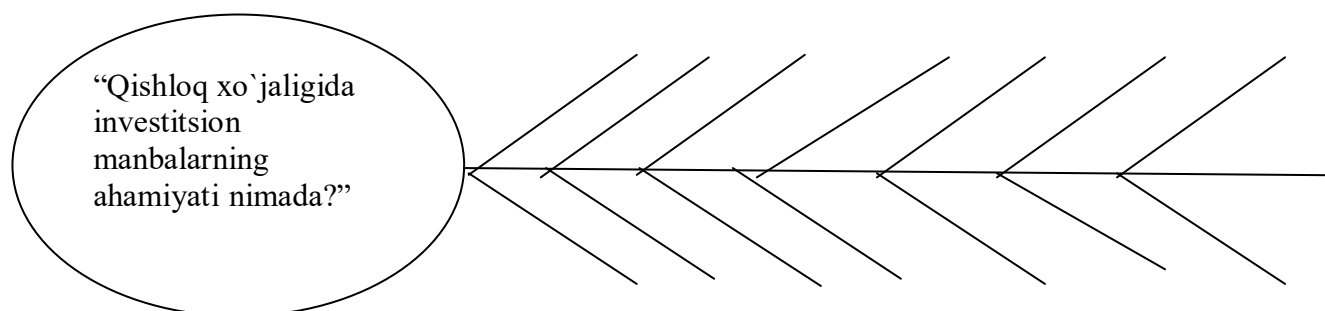
1,0 - 1,4 ball – yaxshi

0,5 - 0,9 ball - o`rta

3 (10.1.1) - Ilova

O`quv topshiriq:

“Baliq skeleti” texnikasi asosida “**Qishloq xo`jaligida investitsion manbalarning ahamiyati nimada?**” savoliga javob beriladi. Ushbu texnologiya kata muammolarning echimini topishga qaratilgan. YUqori qismida muammolar turi yozilsa, pastki qismida esa muammolarni tasdiqlovchi dalillar yoziladi.

11.2. Amaliy mashg`ulotni o`qitish texnologiyasi

	Talabalar soni: 25 ta
<i>O`quv mashg`ulotining shakli</i>	Amaliy mashg`ulot
<i>Mashg`ulot rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Qishloq xo'jaligida foydalaniladigan suv resurslari, ularning iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyati. 2. Suv resurslari, ularning miqdori, turlari va tarkibi. 3. Suv resurslaridan oqilona va samarali foydalanishga oid hukumatning chora-tadbirlari. 4. Irrigasiya va melioratsiya tadbirlarini amalga oshirishda davlatning roli. SFU. 5. Suv resurslaridan foydalanishning iqtisodiy samaradorligini oshirishda irrigasiya – melioratsiya tadbirlari. 6. 2008-2012 yillarda Respublika irrigasiya-melioratsiyani rivojlantirish bo'yicha Davlat dasturining ahamiyati.
<i>O`quv mashg`ulotining maqsadi:</i>	Talabalarning Qishloq xo'jaligida suv resurslarining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati va undan foydalanish samaradorligini oshirish haqidagi bilimlarini mustahkamlash va chuqurlashtirish.
<i>Pedagogik vazifa:</i> -Qishloq xo'jaligida foydalaniladigan suv resurslari, ularning iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyati to'g'risidagi nazariy bilimlarni mustahkamlash; - Suv resurslari, ularning miqdori, turlari va tarkibi to'g'risidagi nazariy qarashlarni o'rganish; - Suv resurslaridan oqilona va samarali foydalanishga oid hukumatning chora-tadbirlari ni yoritish; - Irrigasiya va melioratsiya tadbirlarini amalga oshirishda davlatning roli. SFUlarining vazifalari va ahamiyatini ochib berish; - Suv resurslaridan foydalanishning iqtisodiy samaradorligini oshirishda irrigasiya – melioratsiya tadbirlarining o'rni va zarurligini tushuntirish; - 2008-2012 yillarda Respublika irrigasiya-melioratsiyani rivojlantirish bo'yicha Davlat dasturining ahamiyatini ochib berish.	<i>O`quv faoliyati natijasi:</i> - Qishloq xo'jaligida foydalaniladigan suv resurslari, ularning iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyati to'g'risidagi nazariy bilimlarni mustahkamlaydi; - Suv resurslari, ularning miqdori, turlari va tarkibi to'g'risidagi nazariy qarashlarni o'rganadi; - Suv resurslaridan oqilona va samarali foydalanishga oid hukumatning chora-tadbirlarini yoritib beradi; - Irrigasiya va melioratsiya tadbirlarini amalga oshirishda davlatning roli. SFUlarining vazifalari va ahamiyatini ochib beradi; - Suv resurslaridan foydalanishning iqtisodiy samaradorligini oshirishda irrigasiya – melioratsiya tadbirlarining o'rni va zarurligini tushuntirib beradi; - 2008-2012 yillarda Respublika irrigasiya-melioratsiyani rivojlantirish bo'yicha Davlat dasturining ahamiyatini ochib beradi va tahlil etadilar.
<i>O`qitish usullari</i>	Amaliy mashg`ulot, «jamoa bo`lib ishlash» usuli;
<i>O`qitish vositalari</i>	Ma`ruza matni, o`quv qo`llanma, kompyuter texnologiyasi, ekspert varaqlari, grafiklardan foydalanish.
<i>O`qitish shakli</i>	Guruhlarda ishlash usuli.
<i>O`qitish shart-sharoiti</i>	Texnik vositalar bilan ta`minlangan, guruhlarda ishlash usulini qo`llash mumkin bo`lgan auditoriya.
<i>Monitoring va baholash</i>	Nazorat savollari

10.2.1. Amaliy mashg`ulotni o`qitish texnologiyasi (1-Mashg`ulot)

Ish bosqich-lari	Faoliyat mazmuni	
	O`qituvchi	Talaba
1-bosqich (40 min)	1.1. O`quv mashg`uloti mavzusi, maqsadi va o`quv faoliyati natijalarini e`lon qiladi. 1.2. Amaliy mashg`ulotni o`tkazish xususiyatlari bilan talabalarni tanishtiradi. 1.3. Mavzu bo`yicha topshiriqlarni tarqatadi. 1.4. Savollar berib talabalarning bilimlarini faollashtiradi.	Eshitishadi va yozib olishadi
2-bosqich (50 min)	2.1. Mashg`ulotning asosiy vazifalarini echish uchun talabalar guruhlariga Suv resurslari, ularning miqdori, turlari va tarkibi bo`yicha har xil fikrlarni ko`rib chiqish, T-sxema bo`yicha yozib chiqishni va tugagandan so`ng prezentatsiya qilishni topshiradi (1(10.2.1) - Ilova). 2.2 “Baliq skeleti” texnikasi asosida “Qishloq xo`jaligida foydalaniladigan suv resurslari, ularning iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyati” aniqlanadi. (2 (10.2.1) - Ilova) 2.3. Muammoli usuldan foydalanib, muammoli vazifalarni echish. O`qituvchi to`g`ri axborotlar beradi va yozdiradi, funktsiya va vazifani tushuntiradi. 2.4. Mashg`ulotni baholash. Voqeliklarning ketma-ketligi, nazariy pishiqligi, masalani asoslab berish va boshqalar. Muammoning echimini baholash jadvali ilova qilinadi. (3 (10.2.1) - Ilova)	Talabalar 4 guruhga bo`linib ishlaydilar.  Guruh boshliq lari ularni himoya qiladi.  Spikerlar 10-15 minut davomida jadval ma`lumot-lari asosida o`z javoblarini yozib chiqadi va doskada prezentatsiya qiladi.
3-bosqich 10 min.	3.1. O`tilgan mashg`ulotga – muammoli savollar javoblarga yakun yasash. 3.2. Muammoli usuldan qacarda ko`proq qo`llanishini aytish.	Eshitadi va yozib oladi.

1 (10.2.1) - Ilova

Suv resurslari, ularning miqdori, turlari va tarkibi to`g`risida? T-sxemaga to`g`ri solish.

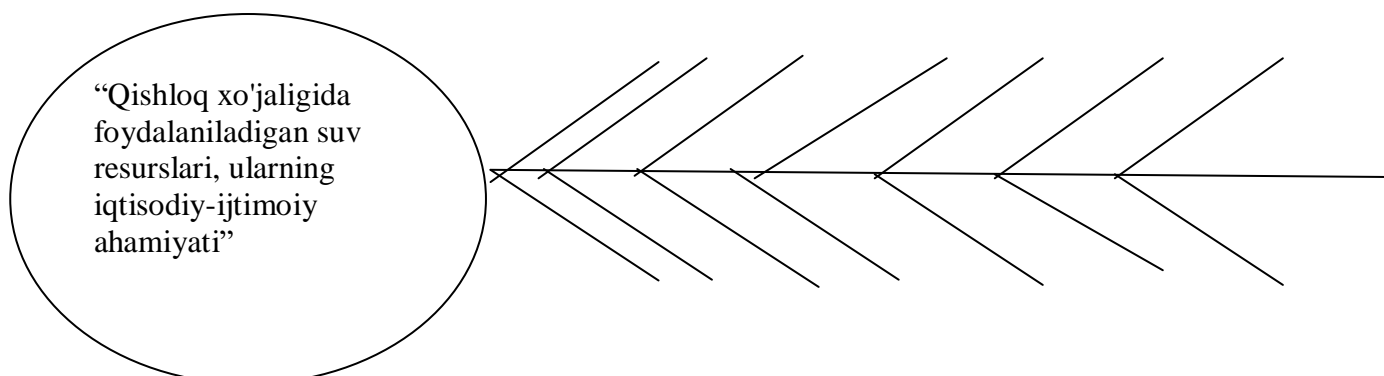
1. Suv resurslari –bu barcha er osti va er usti suv manbalarining yig`indisidan iboratdir.
2. Suv resurslari – bu barcha chuchuk suvlar yig`indisidir.
3. Suv resurslari -tashkilot va korxonalariga ajratiladigan suv limitidir.
4. Suv resurslari- barcha dengiz va okean suvlarining yig`indisidir.
5. Suv resurslari bu – iqtisodiy bosqichlarda o`zgarib turadigan barcha chuchuk va o`rtacha minerallasgan er osti va er usti suvlaridan iborat bo`lib, iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida, shu jumladan, qishloq xo`jaligida ishlatilayotgan va ishlatilishi mumkin bo`lgan suv manbalarining yig`indisidan iboratdir.
6. Xo`jaliklarning ichki imkoniyatlaridan kengroq foydalanish maqsadida beriladigan suv miqdoridir.
7. Erlarni sho`rini iovishga va sug`orishga beriladigan suv miqdoridir.

Suv resurslari, ularning miqdori, turlari va tarkibi

To`g`risi	Taalluqli emas
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.

2 (10.2.1) - Ilova

“Baliq skeleti” texnikasi asosida “**Qishloq xo'jaligida foydalaniladigan suv resurslari, ularning iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyati**” savoliga javob beriladi. Ushbu texnologiya katta muammolarning echimini topishga qaratilgan. YUqori qismida muammolar turi yozilsa, pastki qismida esa muammolarni tasdiqlovchi dalillar yoziladi.

3 (10.2.1) – Ilova

Muammoning echimi variantlarini baholash jadvali (ballarda)

Katnashuvchi	Muammo echimining alternativ varianti				
	1	2	3	4	N
A					
B					
V					
N					
Jami					

Har bir guruh ishlab spiker orqali prezentatsiya o`tkazadi.

Dars oxirida o`qituvchi guruhlar javobiga yakun yasab, ularning javoblarini ko`proq to`g`rilarini rag`batlantiradi. Asosiy savollarga yakuniy xulosalar beradi.

3 (10.2.2) - Ilova

Muhokama uchun nazorat savollari.

1. Qishloq xo`jaligida foydalaniladigan suv resurslarining iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyatni bayon eting?
2. Suv resurslari, ularning miqdori, turlari va tarkibi nimalardan iborat?
3. Irrigatsiya va melioratsiya tadbirlarini amalga oshirishda Davlatning roli qanday?
4. Suv resurslaridan foydalanish darajasi va samaradorligi qanday aniqlanadi?
5. Suv iste'molchilari uyushmasi (SIU) haqida tushuncha bering?
6. Suv resurslaridan foydalanishda iqtisodiy samaradorlikni oshirishning qanday yo'llari bor?
7. Yangi sug`orish usullarini, texnikalarni joriy etish qanday amalga oshiriladi?
8. Suv islohati nima?

11.1. Ma`ruzani o`qitish texnologiyasi

	Talabalar soni: 25 ta
<i>O`quv mashg`ulotining shakli</i>	Informatsion ma`ruza
<i>O`quv mashg`ulotining rejasi</i>	1. Servis haqida tushuncha, uning mazmuni, mohiyati. 2. Qishloq xo'jaligida servisning zarurligi, ahamiyati. 3. Hukumatning qishloqda servisni rivojlantirish borasidagi tadbirlari. Tarmoqdagi servis tizimi. 4. Servis turlari, sub'ektlari. Infratuzilma turlari. 5. Qishloq xo'jaligidagi servisning hozirgi holati. Uning muammolari. 6. Servis bo'yicha chet el tajribalari. 7. Qishloq xo'jaligida servisni rivojlantirish masalalari.
<i>O`quv mashg`ulotining maqsadi</i>	Talabalarning servisning ahamiyati, mazmuni va qishloq xo'jaligida uning zarurligi hamda ularni rivojlantirish yo'llari to`g`risida bilimni kengaytirish va chuqurlashtirish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> - Servis haqida tushuncha, uning mazmuni, mohiyatini tushuntirish; - Qishloq xo'jaligida servisning zarurligi, ahamiyatini yoritish; - Hukumatning qishloqda servisni rivojlantirish borasidagi tadbirlari. Tarmoqdagi servis tizimini takomillashtirilishini izohlash; - Servis turlari, sub'ektlari. Infratuzilma turlari bilan tanishtirish; - Qishloq xo'jaligidagi servisning hozirgi holati. Uning muammolarini aniqlash; - Servis bo'yicha chet el tajribalarini o`rganish; - Qishloq xo'jaligida servisni rivojlantirish masalalarini tahlil etish.	<i>O`quv faoliyati natijasi:</i> - Servis haqida tushuncha, uning mazmuni, mohiyatini tushuntiradi; - Qishloq xo'jaligida servisning zarurligi, ahamiyatini yoritadi; - Hukumatning qishloqda servisni rivojlantirish borasidagi tadbirlari. Tarmoqdagi servis tizimini takomillashtirilishini izohlaydi; - Servis turlari, sub'ektlari. Infratuzilma turlari bilan tanishtiradi; - Qishloq xo'jaligidagi servisning hozirgi holati. Uning muammolarini aniqlaydi; - Servis bo'yicha chet el tajribalarini o`rganib, amaliyotga tadbiriq etish yo'llarini o`rgatadi; - Qishloq xo'jaligida servisni rivojlantirish masalalarini tahlil etadi.
<i>O`qish usullari</i>	Ma`ruza, aqliy hujum, blits-so`rov, diagramma Venna
<i>O`qitish vositalari</i>	o`quv qo`llanma, ma`ruza matnlari, kompiuter texnologiyasi, grafiklardan foydalanish.
<i>O`qitish shakli</i>	Jamoa bo`lib ishlash, guruhlarda ishlash
<i>O`qitish shart-sharoitlari</i>	Texnik vositalar bilan ta`minlangan, o`qitish usullarini qo`llash mumkin bo`lgan auditoriya
<i>Monitoring va baholash</i>	Nazorat savollari

11.1.1. Ma`ruzani o`qitish texnologiyasi. (1-mashg`ulot)

Ish bosqich-lari	Faoliyat mazmuni	
	O`qituvchi	Talaba
1-bosqich. (10 minut)	1.1. Mavzuning asosiy mazmuni, tarkibiy tuzilishi va o`tiladigan savollar to`g`risida qisqacha tanishtiradi. 1.2. Mashg`ulot savoli: Servis haqida tushuncha, uning mazmuni, mohiyati, qishloq xo'jaligida servisning zarurligi, ahamiyati va bu borada hukumatning tadbirlari, tarmoqdagi servis tizimi. 1.3. Mashg`ulotning maqsadi: Servis xizmatini amalga oshirish, takomillashtirilishini tushuntirish va ob`ektiv zarurligini aniqlash. 1.4. Vazifa: 1. Qishloq xo'jaligida servis tushunchasini to`g`ri egallash va mohiyatini ochib berish. 2. Xo'jaliklarda servisning zarurligi, ahamiyati va bu borada hukumatning tadbirlarini amalga oshirishning ob`ektiv zarurligini aniqlash.	Eshitadi.

	1.5. O`qituvchi nazorat baholarini belgilaydi.	
2-bosqich. Asosiy bosqich (60 minut)	2.1. Mashg`ulotning asosiy vazifalarini echish uchun talabalar guruhlariga xo`jaliklarga ko`rsatilishi zarur bo`lgan servis xizmatlari turlari, sub`ektlari tushunchalari bo`yicha har xil fikrlarni ko`rib chiqish va T-sxema bo`yicha yozib chiqishni va tugagandan so`ng prezentatsiya qilishni topshiradi. (1(11.1.1) - Ilova). Bajarilgan ishga talabalar baho beradilar. 2.2. Qishloq xo`jaligini rivojlantirishda servisning tutgan o`rni va ob`ektiv zarurligini o`qituvchi tushuntiradi va o`qituvchi har-har joydan talabalarga murojaat etib, nimani tushunganligini so`raydi.	Talabalar 3 guruhga bo`linadi va berilgan texnologik usullar bo`yicha ishlaydilar.
3-bosqich. YAkuniy (10 minut)	3.1. O`tilgan mashg`ulot bo`yicha yakun yasaydi, ular qaerlarda kerak bo`lishi aytiladi. Talabalar faoliyati tahlil qilinadi, baholanadi. (2 (11.1.1) -Ilova). 3.2. Mustaqil tayyorgarlik uchun uyga vazifa beriladi. Bunda darslik va boshqa adabiyotlar, materiallardan Qishloq xo`jaligida servisning tutgan o`rni yozib kelishga beriladi. Keyingi safar ham guruhlariga bo`linib o`tish aytiladi.	Talabalar eshitadi, yozib oladi.

1 (11.1.1) - Ilova

Xo`jaliklarga servis xizmatlari turlari, sub`ektlarini T-sxema bo`yicha aniqlash.

1. MTP xizmati, SIU xizmati, bank xizmati, zooveterinariya xizmati
2. Aloqa xizmati.
3. Mol-mulkni sug`urta qilish.
4. Mas`uliyatni sug`urta qilish.
5. Xo`jaliklarda transport xizmati...

2 (11.1.1) - Ilova

Guruhni baholash jadvali.

Guruhlar	Javoblarning aniq, ravshanligi (1,0)	Axborotning ishonchliligi (0,5)	Guruh a`zosining faolligi (0,5)	Umumiy ballar	Baho
1					
2					
3					

Guruh rahbarining chiqib tushuntirib berishi:

- 1,5 - 2 ball – a`lo
1,0 - 1,4 ball – yaxshi
0,5 - 0,9 ball - o`rta

3 (11.1.2) - Ilova

Guruhni baholash javali

Guruhlar	Javoblarning aniq, ravshanligi (1,0)	Axborotning ishonchliligi (0,5)	Guruh a`zosining faolligi (0,5)	Umumiy ballar	Baho
1					
2					
3					

Guruh rahbarining chiqib tushuntirib berishi:

- 1,5 - 2 ball – a`lo
1,0 - 1,4 ball – yaxshi
0,5 - 0,9 ball - o`rta

11- mavzu	«Irrigatsiya-melioratsiya ishlari samaradorligi. Qishloq xo'jaligining moddiy texnika resurslari, fan-texnika taraqqiyoti, ilg'or texnologiyalar va ulardan samarali foydalanish»
------------------	--

11.2. Amaliy mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi

	Talabalar soni: 25 ta
<i>O'quv mashg'ulotining shakli</i>	Amaliy mashg'ulot
<i>Mashg'ulot rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Moddiy-texnika resurslari haqida tushuncha, ularning ahamiyati. Bu boradagi hukumatning chora – tadbirlari. 2. Irrigatsiya-melioratsiya ishlari samaradorligi. 3. Fan-texnika taraqqiyoti haqida tushuncha, uning yo'nalishlari. 4. Ilg'or va samarali texnologiyalar, ularning ahamiyati. 5. Qishloq xo'jaligini moddiy-texnika resurslari bilan ta'minlanganlik hamda ulardan foyda-langalik darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlar, ularni aniqlash tartibi. 3. Bozor iqtisodi sharoitida qishloq xo'jaligining moddiy-texnika resurslarini shakllantirish. Moddiy-texnika resurslari va yangi texnologiyalar bozorini rivojlantirish yo'llari.
<i>Mashg'ulotning maqsadi</i>	Talabalarning qishloq xo'jaligida moddiy-texnika resurslari, ularning ahamiyati, fan-texnika taraqqiyoti, ilhor va samarali texnologiyalar va ularni rivojlantirish yo'llari to'g'risidagi nazariy bilimni kengaytirish va chuqurlashtirish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> - Moddiy-texnika resurslari haqida tushuncha, ularning ahamiyati. Bu boradagi hukumatning chora – tadbirlarini tushuntirish; - Irrigatsiya-melioratsiya ishlari samaradorligini tahlil qilish; - Fan-texnika taraqqiyoti haqida tushuncha, uning yo'nalishlarini izohlash; - Ilg'or va samarali texnologiyalar, ularning ahamiyatini o'rgatish; - Qishloq xo'jaligini moddiy-texnika resurslari bilan ta'minlanganlik hamda ulardan foydalanganlik darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlar, ularni aniqlash tartibini yoritish; - Bozor iqtisodi sharoitida qishloq xo'jaligining moddiy-texnika resurslarini shakllantirish. Moddiy-texnika resurslari va yangi texnologiyalar bozorini rivojlantirish yo'llarini tahlil etish.	<i>O'quv faoliyati natijasi:</i> - Moddiy-texnika resurslari haqida tushuncha, ularning ahamiyati. Bu boradagi hukumatning chora – tadbirlarini tushuntiradi; - Irrigatsiya-melioratsiya ishlari samaradorligini tahlil qilib beradi; - Fan-texnika taraqqiyoti haqida tushuncha, uning yo'nalishlarini izohlaydi; - Ilg'or va samarali texnologiyalar, ularning ahamiyatini o'rgatadi; - Qishloq xo'jaligini moddiy-texnika resurslari bilan ta'minlanganlik hamda ulardan foydalanganlik darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlar, ularni aniqlash tartibini yoritadi; - Bozor iqtisodi sharoitida qishloq xo'jaligining moddiy-texnika resurslarini shakllantirish. Moddiy-texnika resurslari va yangi texnologiyalar bozorini rivojlantirish yo'llarini tahlil etadi.
<i>O'qitish usullari</i>	Amaliy mashg'ulot, FSMU texnologiyasi, «jamo bo'lib ishlash» usuli;
<i>O'qitish vositalari</i>	Ma'ruza matni, o'quv qo'llanma, kompyuter texnologiyasi, ekspert varaqlari, grafiklardan foydalanish.
<i>O'qitish shakli</i>	Guruhlarda ishlash usuli.
<i>O'qitish shart-sharoiti</i>	Texnik vositalar bilan ta'minlangan, guruhlarda ishlash usulini qo'llash mumkin bo'lgan auditoriya.

11.2.1. Amaliy mashg`ulotning texnologik xaritasi. (1-mashg`ulot)

Ish bosqich-lari	Faoliyat mazmuni	
	O`qituvchi	Talaba
1-bosqich (40 min)	1.1. O`quv mashg`uloti mavzusi, maqsadi va o`quv faoliyati natijalarini e`lon qiladi. 1.2. Amaliy mashg`ulotni o`tkazish xususiyatlari bilan talabalarni tanishtiradi. 1.3. Mavzu bo`yicha topshiriqlarni tarqatadi. 1.4. Savollar berib talabalarning bilimlarini faollashtiradi.	Eshitishadi va yozib olishadi
2-bosqich (50 min)	□□□□□ Mashg`ulotning asosiy vazifalarini echish uchun talabalar guruhlariga Moddiy-texnika resurslari haqida tushuncha, ularning ahamiyati va bu boradagi hukumatning chora – tadbirlari, fan-texnika taraqqiyoti tushunchalari bo`yicha har xil fikrlarni ko`rib chiqish hamda T-sxema bo`yicha yozib chiqishni va tugagandan so`ng prezentatsiya qilishni topshiradi. □ 2.2. Bajarilgan ishga talabalar baho beradilar. Guruhni baholash jadvali ilova qilinmoqda. (1 (11.2.1) - Ilova) □□□□ Venna-diagramma asosida Irrigasiya-meliorasiya ishlari samaradorligi o`rtasidagi umumiylik va alohida xususiyatlari aniqlanadi. (2 (11.2.1) - Ilova) 2.4. Muammoli usuldan foydalanib, muammoli vazifalarni echish. 2.5. O`qituvchi to`g`ri axborotlar beradi va yozdiradi, funktsiya va vazifani tushuntiradi.	Talabalar 4 guruhga bo`linib ishlaydilar. Spikerlar 10-15 minut davomida jadval ma`lumotlari asosida o`z javoblarini yozib chiqadi va doskada prezentatsiya qiladi.
3-bosqich 10 min.	O`tilgan mashg`ulotga – muammoli savollar javoblarga yakun yasash. Muammoli usuldan qaerda ko`proq qo`llanishini aytish. YOzma muammoli masalalarni kurs ishlari, magistrlik ishlarida qo`llash maqsadga muvofiqdir.	Eshitadi va yozib oladi.

1 (11.2.1) - Ilova

Guruh bo`yicha baholash mezonlari

Har bir guruh boshqa guruhlarni baholaydi. Har bir talab bo`yicha – 3,0 ball

Guruh №	Tushunarli va aniq javob (1,0)	Ko`rgazmalilik (1,0)	Reglamentga amal qilish (0,5)	Guruh faolligi (0,5)	Jami ball
1.					
2.					
3.					
4.					

Hisob natijasi

Guruhlar №	Umumiy ball	Umumiy ball	Umumiy ball	Umumiy ball	Umumiy ball
1.					
2.					
3.					
4.					
Umumiy hisob Ballari					
Baho					

Baho: 2,2 – 3,0 ball – a`lo baho

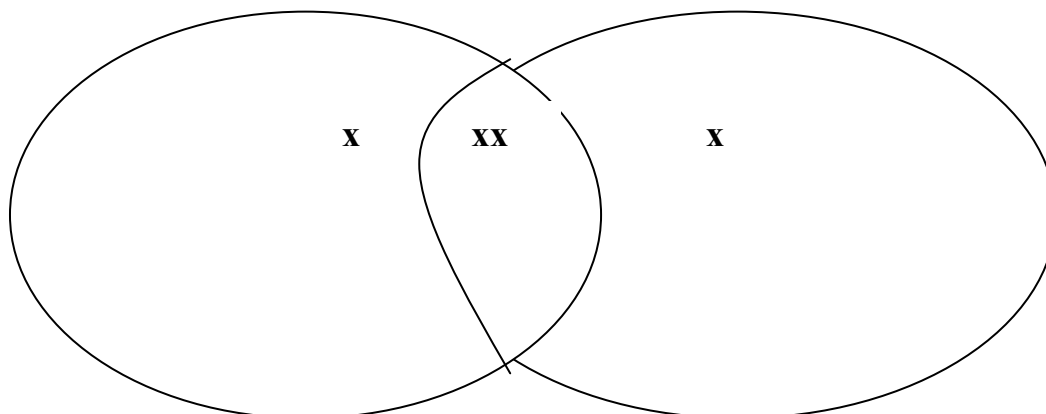
1,3 – 2,1 ball – yaxshi baho

0 – 1,2 ball – o`rta baho

2 (11.2.1) - Ilova

Venna-diagrammasi.

Venna-diagrammadan foydalanib **Irrigatsiya-melioratsiya ishlari samaradorligi** o`rtasidagi umumiylik va alohida xususiyatlari aniqlanadi.

3 (14.2.2) - Ilova

Muammoning echimi variantlarini baholash jadvali (ballarda)

Qatnashuvchi	Muammo echimining alternativ varianti				
	1	2	3	4	N
A					
B					
V					
N					
Jami					

Har bir guruh ishlab spiker orqali prezentatsiya o`tkazadi.

Dars oxirida o`qituvchi guruhlar javobiga yakun yasab, ularning javoblarini ko`proq to`g`rilarini rag`batlantiradi. Asosiy savollarga yakuniy xulosalar beradi.

12- Mavzu	«Qishloq xo'jaligidagi (yalpi va o'rtacha) xarajatlar, ularni kamaytirish yo'llari»
------------------	--

12.1. Ma`ruzani o`qitish texnologiyasi

	Talabalar soni: 25 ta
<i>Mashg`ulot shakli</i>	<i>Muammoli ma`ruza</i>
<i>O`quv mashg`ulot rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Qishloq xo'jaligida turli xildagi xarajatlar qilishning ob'ektiv zarurligi. 2. Xarajatlarning huquqiy va me'yoriy asoslari. Doimiy xarajat. O'zgaruvchan xarajat. Joriy va o'rtacha xarajat. 3. Uzoq va qisqa muddatli xarajat. Qo'shimcha xarajatlar. 4. Ishlab chiqarish. Davr, moliyaviy hamda ko'zda tutilmagan xarajatlar. 5. Qishloq xo'jaligi korxonalarining xarajatlari (turlari bo'yicha) darajasi. 6. Tarmoqda yetishtirilayotgan mahsulotlarning o'rtacha xarajatlari (tannarxi). O'rtacha xarajatga ta'sir etuvchi omillar. 7. Xarajat turlarining mahsulot tannarxidagi salmog'i. 8. Qishloq xo'jaligida xarajatlarni tejash yo'llari. Bu boradagi Davlatning siyosati.
<i>Ma`ruzaning maqsadi</i>	Talabalarining qishloq xo'jaligida turli xil xarajatlar qilishning zarurligi, joriy va o'rtacha xarajatlar, ularni kamaytirish yo'llari to'g'risidagi umumiy bilimlarini chuqurlashtirish.
<i>Pedagogik vazifa:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Qishloq xo'jaligida turli xildagi xarajatlar qilishning ob'ektiv zarurligini yoritish; - Xarajatlarning huquqiy va me'yoriy asoslari. Doimiy xarajat. O'zgaruvchan xarajat. Joriy va o'rtacha xarajat bo'yicha tushuncha berish; - Uzoq va qisqa muddatli xarajat. Qo'shimcha xarajatlarni tahlil etish; - Ishlab chiqarish. Davr, moliyaviy hamda ko'zda tutilmagan xarajatlarni tahlil etish; - Qishloq xo'jaligi korxonalarining xarajatlari (turlari bo'yicha) darajasi to'g'risida tushuncha berish; - Tarmoqda yetishtirilayotgan mahsulotlarning o'rtacha xarajatlari (tannarxi). O'rtacha xarajatga ta'sir etuvchi omillar haqida tushuncha berish; - Xarajat turlarining mahsulot tannarxidagi salmog'ini aniqlash; - Qishloq xo'jaligida xarajatlarni tejash yo'llari. Bu boradagi Davlatning siyosatini tushuntirish. 	<i>O`quv faoliyatining natijasi:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Qishloq xo'jaligida turli xildagi xarajatlar qilishning ob'ektiv zarurligini yoritadi; - Xarajatlarning huquqiy va me'yoriy asoslari. Doimiy xarajat. O'zgaruvchan xarajat. Joriy va o'rtacha xarajat bo'yicha tushuncha beradi; - Uzoq va qisqa muddatli xarajat. Qo'shimcha xarajatlarni tahlil etadi; - Ishlab chiqarish. Davr, moliyaviy hamda ko'zda tutilmagan xarajatlarni tahlil etadi; - Qishloq xo'jaligi korxonalarining xarajatlari (turlari bo'yicha) darajasi to'g'risida tushuncha beradi; - Tarmoqda yetishtirilayotgan mahsulotlarning o'rtacha xarajatlari (tannarxi). O'rtacha xarajatga ta'sir etuvchi omillar haqida tushuncha beradi; - Xarajat turlarining mahsulot tannarxidagi salmog'ini aniqlaydi; - Qishloq xo'jaligida xarajatlarni tejash yo'llari. Bu boradagi Davlatning siyosatini tushuntiradi.
<i>O`qitish usullari</i>	Ma`ruza, blits-so`rov usullari;
<i>O`qitish vositalari</i>	Ma`ruza matni, kompyuter texnologiyasi, ekspert varaqlari, grafiklardan foydalanish.
<i>O`qitish shakli</i>	«Jamo`a bo`lib ishlash», to`g`ri yo`naltirilgan va guruhlarda ishlash usullari.
<i>O`qitish shart- sharoitlari</i>	Texnik vositalar bilan ta`minlangan, o`qitish usullarini qo`llash

	mumkin bo'lgan auditoriya.
Monitoring va baholash	Nazorat savollari

12.1.1. Ma`ruzaning texnologik xaritasi. (1-mashg`ulot)

Ish bosqichlari	Faoliyatning mazmuni	
	O`qituvchi faoliyatining mazmuni	Talaba faoliyatida
1 bosqich (10 min)	1.1. Ma`ruzaning mavzusini e`lon qiladi, o`quv mashg`ulotining maqsadi va natijalarini tushuntiradi. 1.2. Mashg`ulotni o`tkazish shakli va baholash mezonlarini e`lon qiladi (1 (12.1.1) - Ilova). 1.3. Har bir talabaga mavzu bo`yicha tarqatma materiallarni tarqatadi. 1.4. Mavzu bo`yicha ma`ruza mashg`ulotining tayanch iboralarini va ma`ruza rejasiga izoh beradi.	Eshitishadi
2 bosqich Asosiy (60 min)	2.1. Quyidagi savolga o`ylab javob berishlarini so`raydi: -Qishloq xo`jaligi faoliyatini rivojlantirish uchun xarajatlarni zarurligi, ularning turlarini tahlil qiling? Blits-so`rov o`tkazadi. Savol-javob bosqichida aniqlashtiriladi va yo`naltiriladi. (2 (12.1.1) - Ilova) 2.2. Talabalarni 15-16 kishidan 4 guruhga taqsimlaydi. 2.3. Talabalarga erkin fikr aytishga ruxsat beriladi va ularni rag`batlantiradi. 2.4. Prezentsiya boshlanishi to`g`risida e`lon qiladi. Maslaxatchi sifatida qatnashadi. Izoh beradi, aniqlashtiradi va o`zgartirishlar kiritadi. 2.5. Har bir guruhning chiqishidan keyin har bir savol bo`yicha xulosa qiladi, talabalarining e`tiborini ushbu mavzudagi masalaning mazmuniga qaratadi.	Savollarga javob berishadi. Guruhlar kelishgan holda ishlashadi: o`qiydi va qo`yilgan savollarga javoblar qidirishadi. Fikr almashishadi. Guruhlarning sardori tayyorlangan ma`lumot-lar asosida qo`yilgan masalaning echimlari bo`yicha o`z fikrlarini berishadi.
3 bosqich YAkuniy bosqich (10 min)	3.1. Mavzu bo`yicha umumiy xulosa qilinadi. 3.2. Navbatdagi ma`ruza mashg`ulotda ko`riladigan masalani e`lon qiladi va mustaqil tayyorgarlik ko`rishlarini so`raydi: berilgan ro`yxat bo`yicha tavsiya qilingan adabiyotlarni o`rganish.	Guruhlar o`zaro baholash natijalarini e`lon qilishadi Mustaqil ishlash uchun topshiriqni yozib olishadi.

1 (12.1.1) - Ilova

Ekspert guruhi ish natijalarini baholash mezonlari

Mezonlar	Maks ball	Guruh natijalarini baholash			
		1	2	3	4
Ma`lumotlarning to`liqligi	1,0				
Ma`lumotlarning berilishi (grafiklar asosida)	0,6				
Guruhlarning faolligi (savol, javob, qo`shimchalar)	0,4				
Maksimal bal	2.0				

12- Mavzu	«Qishloq xo'jaligining asosiy fondlari, ulardan samarali foydalanish»
------------------	--

12.2. Amaliy mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi

Talabalar soni: 25 ta	
<i>O'quv mashg'ulotining shakli</i>	Amaliy mashg'ulot
<i>O'quv mashg'uloti rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Qishloq xo'jaligining asosiy fondlari (vositalar) haqida tushuncha, ularning ahamiyati, xususiyatlari. 2. Asosiy ishlab chiqarish fondlari (vositalari) va ulardan foydalanish darajasini, samaradorligini ifodalovchi ko'rsatkichlar, ularning aniqlanishi. 3. Asosiy vosita va fondlarni shakllantirish manbalari va yo'llari. 4. Qishloq xo'jaligining asosiy vositalaridan foydalanish samaradorligini oshirish yo'llari.
<i>O'quv mashg'ulotining maqsadi</i>	Talabalarning Qishloq xo'jaligining asosiy fondlari (vositalar) haqida tushuncha, ularning ahamiyati, xususiyatlari, ulardan foydalanish darajasini oshirish yo'llari to'g'risidagi nazariy bilimlarini mustahkamlash va chuqurlashtirish;
<i>Pedagogik vazifa:</i> - Qishloq xo'jaligining asosiy fondlari (vositalar) haqida tushuncha, ularning ahamiyati, xususiyatlari to'g'risida tushuncha berish; - Asosiy ishlab chiqarish fondlari (vositalari) va ulardan foydalanish darajasini, samaradorligini ifodalovchi ko'rsatkichlar, ularning aniqlanishi haqida tushuncha berish; - Asosiy vosita va fondlarni shakllantirish manbalari va yo'llarini yoritish; - Qishloq xo'jaligining asosiy vositalaridan foydalanish samaradorligini oshirish yo'llari to'g'risida tushuncha berish.	<i>O'quv faoliyatining natijasi:</i> Qishloq xo'jaligining asosiy fondlari (vositalar) haqida tushuncha, ularning ahamiyati, xususiyatlari to'g'risida tushuncha beradi; - Asosiy ishlab chiqarish fondlari (vositalari) va ulardan foydalanish darajasini, samaradorligini ifodalovchi ko'rsatkichlar, ularning aniqlanishi haqida tushuncha beradi; - Asosiy vosita va fondlarni shakllantirish manbalari va yo'llarini yoritadi; - Qishloq xo'jaligining asosiy vositalaridan foydalanish samaradorligini oshirish yo'llari to'g'risida tushuncha beradi.
<i>O'qitish usullari</i>	Amaliy mashg'ulot, namoyish etish, bir-biridan o'rganish usuli;
<i>O'qitish vositalari</i>	Ma'ruza matni, darslik, kompyuter texnologiyasi, ekspert varaqlari, grafiklardan foydalanish.
<i>O'qitish shakli</i>	Guruhlarda va «jamoat bo'lib ishlash» usuli.
<i>O'qitish shart-sharoitlari</i>	Texnik vositalar bilan ta'minlangan, guruhlarda ishlash usulini qo'llash mumkin bo'lgan auditoriya.
<i>Monitoring va baholash</i>	Nazorat savollari

12.2.1. Amaliy mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi. (1-mashg'ulot)

Ish bosqichlari	Faoliyat mazmuni:	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich (5 min)	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. O'quv mashg'ulotining mavzusini, maqsadini, o'tkazish tartibini va natijasini e'lon qiladi. 1.2. Qishloq xo'jaligida asosiy fondlardan foydalanish va samaradorligini oshirish bo'yicha talabalarining bilimlarini faollashtirish maqsadida savol-javob o'tkazadi (1 (12.2.1) - Ilova). 	Eshitadi

2-bosqich Asosiy (65 min)	2.1. Muammoli o`qitish uslubidan foydalanib: - Qishloq xo'jaligining asosiy fondlari (vositalar) haqida tushuncha, ularning ahamiyati, xususiyatlari. - Asosiy ishlab chiqarish fondlari (vositalari) va ulardan foydalanish darajasini, samaradorligini ifodalovchi ko'rsatkichlar, ularning aniqlanishi 2.2. Guruhlarning bilim va ko'nikmalariga baho beriladi (2 (12.2.1) - Ilova).	1 va 2 topshiriqlarni echishda talabalar qanday muammolar borligi va ularni hal qilish yo'llarini aytib beradi.
3-bosqich YAkuniy (10 min)	3.1. Mavzuda qo'yilgan savollar va ulardan chiqqan muammolarni qanday hal qilinganligini o'qituvchi yakun yasaydi va echilmagan muammolar ustida ishlash lozimligini aytadi. 3.2. Kelgusi seminar mavzusi e'lon qilinadi va unga tayyorgarlik ko'rish uchun mustaqil ishlash lozimligi tushuntiriladi.	Eshitishadi va yozib olishadi

1 (12.2.1) - Ilova

Bilimlarni faollashtiruvchi savollar

1. Asosiy vositalar, fondlar, doimiy va o'zgaruvchan kapital deganda nimani tushunasiz?
2. Asosiy vositalarning qishloq xo'jaligidagi ahamiyati qanday?
3. Asosiy vositalar bozori va asosiy vositalar ijarasi deganda nimani tushunasiz?
4. Asosiy vositalarning eskirishi, amortizatsiyasini hisoblash usullarini aytib bering?
5. Qishloq xo'jaligida moddiy-texnika baza, deganda nimani tushunasiz?

2 (12.2.1) - Ilova

Guruhlarning bilim va ko'nikmalarini baholash mezonlari

<i>Topshiriqlar, baholash ko'rsatkichlari va mezonlari</i>	<i>I guruh</i>	<i>II guruh</i>
1-topshiriq: (1,5 ball)		
- savol yoritib berildi (0,5 ball)		
- reglamentga e'tibor qaratildi (0,5 ball)		
- guruh faol qatnashdi (0,5 ball)		
2-topshiriq: (1,5 ball)		
- muammo aniq echimini topdi (0,5 ball)		
- mantiqan to'g'ri xulosa chiqarildi (0,5 ball)		
- misollar bilan umumlashtirildi (0,5 ball)		
Jami: (3 ball)		

0,5 ball – «a'lo»

0,4 ball – «yaxshi»

0,3 ball – «qoniqarli»

2,5 – 3 ball – «a'lo»

1,9 – 2,4 ball – «yaxshi»

2,3 – 1,8 ball – «qoniqarli».

13- Mavzu	«Qishloq xo'jaligining yalpi va tovar mahsuloti, ularning taqsimlanishi va ko'paytirish yo'llari»
------------------	--

13.1. Ma`ruzani o`qitish texnologiyasi

	Talabalar soni: 25 ta
<i>Mashg`ulot shakli</i>	<i>Muammoli ma`ruza</i>
<i>O`quv mashg`ulot rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Qishloq xo'jaligining yalpi va tovar mahsuloti. 2. Tarmoqning yalpi va tovar mahsulotiga bo'lgan talabi. 3. Yalpi mahsulot turlari. Yalpi mahsulotni baholash turlari. 4. Dehqonchilik, chorvachilikning yalpi mahsuloti. 5. Yalpi mahsulotni taqsimlash va sotish yo'llari. 6. Qishloq xo'jalik mahsulotlarining tovarlilik darajasi. 7. Qishloq xo'jalik mahsulotlar bozori. 8. Yalpi mahsulotini ko'paytirish yo'llari. Ekstensiv va intensiv yo'llar.
<i>Ma`ruzaning maqsadi</i>	Talabalarning qishloq xo'jaligining yalpi va tovar mahsuloti, ularning turlari, taqsimlanishi va sotish yo'llari to'g'risida umumiy bilimlarini chuqurlashtirish.
<i>Pedagogik vazifa:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Qishloq xo'jaligining yalpi va tovar mahsuloti haqida tushuncha berish; - Tarmoqning yalpi va tovar mahsulotiga bo'lgan talabini yoritib berish; - Yalpi mahsulot turlari. Yalpi mahsulotni baholash turlarini tahlil etish; -Dehqonchilik, chorvachilikning yalpi mahsuloti haqida tushuncha berish; - Yalpi mahsulotni taqsimlash va sotish yo'llari to'g'risida tushuncha berish; -Qishloq xo'jalik mahsulot-larining tovarlilik darajasi to'g'risida tushuncha berish; - Qishloq xo'jalik mahsulotlar bozorini yoritish; - Yalpi mahsulotini ko'paytirish yo'llari. Ekstensiv va intensiv yo'llarni tahlil qilish. 	<i>O`quv faoliyatining natijasi:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Qishloq xo'jaligining yalpi va tovar mahsuloti haqida tushuncha beradi; - Tarmoqning yalpi va tovar mahsulotiga bo'lgan talabini yoritib beradi; - Yalpi mahsulot turlari. Yalpi mahsulotni baholash turlarini tahlil etadi; -Dehqonchilik, chorvachilikning yalpi mahsuloti haqida tushuncha beradi; - Yalpi mahsulotni taqsimlash va sotish yo'llari to'g'risida tushuncha beradi; -Qishloq xo'jalik mahsulot-larining tovarlilik darajasi to'g'risida tushuncha beradi; - Qishloq xo'jalik mahsulotlar bozorini yoritish; - Yalpi mahsulotini ko'paytirish yo'llari. Ekstensiv va intensiv yo'llarni tahlil qiladi.
<i>O`qitishning usullari</i>	Ma`ruza, «aqliy hujum», T-sxema, “Kaskad” texnikasi, Delfi texnikasi, diskussiya va muammoli vaziyatlar usuli;
<i>O`qitish vositalari</i>	Ma`ruza matni, tarqatma materiallar, slaydlar, proektor, diagramma va grafiklar.
<i>O`qitishning shakli</i>	Jamoa, to'g'ridan-to'g'ri va guruhlarda ishlash shakli
<i>O`qitish shart - sharoiti</i>	Muammoli ma`ruza o`qish uchun kerakli texnik vositalar bilan ta`minlangan auditoriya
<i>Monitoring va baholash</i>	Mulohaza savollari

13.1.1. Muammoli ma`ruzaning texnologik xaritasi. (1 – mashg`ulot)

Ish bosqich-lari	Faoliyatning mazmuni	
	O`qituvchida	Talabada
1 bosqich kirish (15 min)	<p>1.1. Ma`ruzaning mavzusini e`lon qiladi, o`quv mashg`uloti muammoli ma`ruza shaklida bo`lishini ta`kidlaydi hamda o`quv mashg`ulotining maqsadi va rejalashtirilgan o`quv faoliyati natijasini shakllantiradi.</p> <p>□□□. Qishloq xo`jaligining yalpi va tovar mahsuloti, mahsulotlar hajmi, sifati bo`yicha mavjud muammolarni va yakuniy xulosani shakllantirish.</p> <p>1.3. Ushbu muammoga tegishli «Muammoli vaziyatlarni» va har bir «Muammoli vaziyat» bo`yicha oraliq xulosalarni shakllantirish.</p> <p>1.4. Muammoli savollar ro`yxatini tuzish va talabalarni to`g`ri javoblarni topishga yo`naltirish.</p> <p>1.5. Muammoga kirishning usullari va vositalarini aniqlash.</p>	<p>Eshitishadi va yozib olishadi</p> <p>Ma`ruza mavzusini o`rganadi.</p>
2 bosqich Asosiy (55 min)	<p>2.1. Talabalarining bilimlarini savol-javob shaklida quyidagi savollar bilan faollashtiradi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ishlab chiqariladigan mahsulotlar hajmi qanday aniqlanadi? - Etishtirilayotgan mahsulot turlari, miqdorini aniqlanishi qanday amalga oshiriladi? - Tarmoqning yalpi va tovar mahsulotiga bo`lgan talabi qanday aniqlanadi?</li> </ul> <p>2.2. Yalpi mahsulotni taqsimlash va sotish bo`yicha nazariy va amaliy qarashlarini tushuntirib beradi.</p> <p>2.3. Asosiy muammo: Yalpi mahsulotni baholash turlari bo`yicha yuzaga keluvchi muammolari va uni hal qilish yo`llari. Talabalarni muhokama qilayotgan muammoga jalb qiladi, muammoni echish yo`llarini shakllantiradi.</p> <p>2.4. Asosiy muammoning echimini topish uchun talabalar bilan birgalikda tahlil qiladi. Paydo bo`lgan muammolarni aniqlaydi.</p> <p>2.5. Muammoning echimini qidirib topishni tashkil qiladi: Muammoli savollarni shakllantiradi va ishlash bosqichining xususiyatlarini tushuntiradi. (1 (13.1.1) - Ilova)</p> <p>2.6. Talabalarni 15-16 kishidan iborat guruhlariga bo`ladi. Guruhlarda ishlashni tashkil qiladi.</p> <p>2.7. Guruhlarning echimi bo`yicha taqdimotning boshlanishini e`lon qiladi. Guruhlar faoliyat natijalarini muhokama qiladi. Talabalar bilan hamkorlikda javoblarning to`liqligiga baho beriladi. Javoblar to`liq bo`lmagan hollarda qo`yilgan muammoning echimi bo`yicha o`zi javob beradi.</p> <p>2.8. «Muammoli vaziyat»ning echimi bo`yicha aniq ratsional takliflarni ishlab chiqishni tashkil qiladi. Birinchi oraliq xulosani chiqaradi.</p> <p>2.9. Birinchi «Muammoli vaziyat»ning echimi bo`yicha oraliq xulosani shakllantiradi.</p>	<p>Og`zaki javob berishadi</p> <p>Guruhlarda ishlashadi, muammoli savollar bo`yicha aniq javoblarni shakllantiradi (6 minutgacha). Guruh bo`lib ishlash natijalarini taqdim etadi, boshqa guruhlarning javoblariga o`z fikrini bildiradi, tahlil va muhokama qiladi. «Muammoli vaziyat» echimi-ning optimal holati bo`yicha fikr bildiradi.</p>
Yakuniy bosqich (15 min)	<p>3.1. O`qituvchi «Muammoli vaziyat» echimini topishdagi talabalarining hatti - harakatini tahlil qiladi. Talabalarining guruhda ishlash va muhokama qilish bosqichidagi faolligiga, tayyorgarlik darajasiga baho beradi T- sxema bo`yicha. (2 (13.1.1) -Ilova).</p> <p>3.2. Natijalarga izoh beradi.</p> <p>3.4. Muammoning umumiy echimi keyingi ma`ruza mashg`ulotida davom etishini e`lon qiladi.</p>	

1 (13.1.1) - Ilova**Talabalar bilimini faollashtiruvchi muammoli savollar.**

1. Ishlab chiqariladigan mahsulotlar hajmi qanday aniqlanadi?
2. Ishlab chiqariladigan mahsulotlar sifati qanday aniqlanadi?
3. Etishtirilayotgan mahsulot turlari bo'yicha miqdori qanday o'lchamlarda aniqlanadi?
4. Kontraktatsiya shartnomalarida nimalar ko'rsatiladi?
5. Mahsulotlarga iqtisodiy baho berish tartibi nimalarni o'z ichiga oladi?

2 (13.1.1) - Ilova

Qishloq xo'jaligi mahsulotlar bozorini tashkil qilishda nimalarga e'tibor qaratish lozim bo'ladi. T-sxema orqali javob bering

E'tibor berilishi kerak	Qo'shimcha nimalarga e'tibor bersa bo'ladi
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.

T-sxema guruhlar tomonidan muhokama qilinadi va guruh etakchilari himoya qiladi. Guruhlar bir-birlarining chiqishlarini baholaydilar.

1 (13.1.2) - Ilova**Muammoli savollar**

1. Yalpi va tovar mahsulotga bo'lgan talab qanday aniqlanadi?
2. Yalpi mahsulot turlarini aytib bering?
3. Yalpi mahsulot qanday baholanadi?
4. Yalpi mahsulotni ko'paytirishning qanday yo'llari mavjud?
5. Ekstensiv va intensiv yo'llar haqida tushuncha bering?
6. Yalpi mahsulot qanday taqsimlanadi va qanday sotish yo'llari mavjud?
7. Qishloq xo'jaligi mahsulotlarining tovarlilik darajasi qanday aniqlanadi?
8. Qishloq xo'jaligi mahsulotlar bozori qanday tashkil qilinadi?
9. Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini birjalarda sotish qanday tashkil qilinadi?

13.2. Amaliy mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi

Talabalar soni: 25 ta	
<i>O'quv mashg'ulotining shakli</i>	Amaliy mashg'ulot
<i>O'quv mashg'ulot rejasini</i>	1. Aylanma vositalar, fondlar haqida tushuncha, ularning qishloq xo'jaligidagi ahamiyati, xususiyatlari hamda turkumlashtirilishi. 2. Aylanma vositalar, fondlardan to'liq va samarali foydalanish darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlar, ularni aniqlash tartibi. 3. Aylanma vositalar, fondlardan foydalanishni yaxshilash, samaradorligini oshirish yo'llari. 4. Aylanma vositalardan foydalanish borasidagi chet el tajribalari.
<i>Ma'ruzaning maqsadi</i>	Talabalarining qishloq xo'jaligining aylanma vositalari, ularning ahamiyati, foydalanish darajasi va ulardan foydalanishning samaradorligini oshirish yo'llari to'g'risidagi umumiy nazariy bilimlarini chuqurlashtirish.
<i>Pedagogik vazifa:</i> - Aylanma vositalar, fondlar haqida tushuncha, ularning qishloq xo'jaligidagi ahamiyati, xususiyatlari hamda turkumlashtirilishi haqida tushuncha berish; - Aylanma vositalar, fondlardan to'liq va samarali foydalanish darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlar, ularni aniqlash tartibini yoritib berish; - Aylanma vositalar, fondlardan foydalanishni yaxshilash, samaradorligini oshirish yo'llarini tahlil etish; - Aylanma vositalardan foydalanish borasidagi chet el tajribalari to'g'risida tushuncha berish.	<i>O'quv faoliyatining natijasi:</i> - Aylanma vositalar, fondlar haqida tushuncha, ularning qishloq xo'jaligidagi ahamiyati, xususiyatlari hamda turkumlashtirilishi haqida tushuncha beradi; - Aylanma vositalar, fondlardan to'liq va samarali foydalanish darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlar, ularni aniqlash tartibini yoritib beradi; - Aylanma vositalar, fondlardan foydalanishni yaxshilash, samaradorligini oshirish yo'llarini tahlil etadi; - Aylanma vositalardan foydalanish borasidagi chet el tajribalari to'g'risida tushuncha beradi.
<i>O'qitish usullari</i>	Amaliy mashg'ulot, «Aqliy hujum», «Blits-so'rov», «Baliq skeleti» texnikasi.
<i>O'qitish vositalari</i>	Ma'ruza matni, tarqatma materiallar va doska.
<i>O'qitish shakllari</i>	Guruhlarda ishlash va «jamoat bo'lib ishlash» usullari
<i>O'qitish shart-sharoiti</i>	Texnik vositalar bilan ta'minlangan, auditoriya.
<i>Monitoring va baholash</i>	Test, mulohaza savollari, masalalar

13.2.1. Amaliy mashg'ulotning texnologik xaritasi. (1-mashg'ulot)

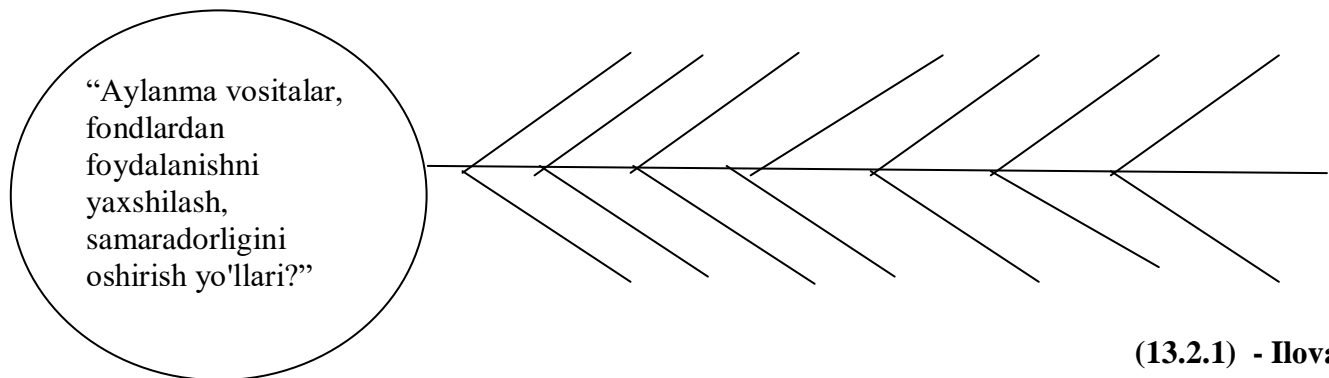
Ish bosqichlari	Faoliyat mazmuni:	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich Kirish (5 min)	1.1. O'quv mashg'ulotining mavzusini, maqsadini, o'tkazish tartibini va natijasini e'lon qiladi. 1.2. Qishloq xo'jaligining aylanma fondlari, ularning ahamiyati, zarurligi va funktsiyalari bo'yicha talabalarining bilimlarini faollashtirish maqsadida savol-javob o'tkazadi.	Eshitadi

2-bosqich Asosiy (65 min)	2.1. Muammoli o`qitish uslubidan foydalanib: - Aylanma vositalar, fondlar haqida tushuncha, ularning qishloq xo'jaligidagi ahamiyati, xususiyatlari hamda turkumlashtirilishi. - Aylanma vositalar, fondlardan to'liq va samarali foydalanish darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlar, ularni aniqlash tartibi. - Aylanma vositalar, fondlardan foydalanishni yaxshilash, samaradorligini oshirish yo'llarini "Baliq skeleti" texnikasiga solib aniqlash. (1 (13.2.1) - Ilova) □ □ 2.2. Talabalarga mavzu bo'yicha o`quv topshiriqlari sifatida test savollari beriladi va baholanadi. (2 (13.2.1) - Ilova).	Topshiriqlarni echishda talabalar qanday muammolar borligi va ularni hal qilish yo'llarini aytib beradi. 1- toshiriqni "baliq skeleti" texnikasi usulidan foydalanib bajaradi va o`laydi.
3-bosqich YAkuniy (10 min)	3.1. Mavzuda qo'yilgan savollar va ulardan chiqqan muammolarni qanday hal qilinganligini o`qituvchi yakun yasaydi (xulosa qiladi) va echilmagan muammolar ustida ishlash lozimligini aytadi. 3.2. Kelgusi mavzu e`lon qilinadi va unga tayyorgarlik ko`rish uchun mustaqil ishlash lozimligi tushuntiriladi.	Eshitishadi va ezib olishadi

1 (17.2.1) - Ilova

O`quv topshiriq:

"Baliq skeleti" texnikasi asosida "Aylanma vositalar, fondlardan foydalanishni yaxshilash, samaradorligini oshirish yo'llari?" savoliga javob beriladi. Ushbu texnologiya katta muammolarning echimini topishga qaratilgan. YUqori qismida sinflarga ajratilsa, pastki qismida esa ularning farqlarini tasdiqlovchi dalillar yoziladi.

(13.2.1) - Ilova

O`quv topshiriqlar

1. Aylanma fondlar, mablag`lar haqida tushuncha.

- A. Xo`jalik ixtiyoridagi jami mablag`lar yig`indisi
- B. Ishlab chiqarish vositalarining umumiy qiymati
- S. Ishlab chiqarishda bir marta qatnashib o`zlarini qiymatlarini to`liq o`tkazadigan vositalar
- D. Ishlab chiqarishda qatnashib qiymatini qismlarda o`tkazadigan vositalar.

2. Aylanma mablag`lar

- A). Er fondi.
- B). Xom ashyolar.
- S). Aylanma fondlar va mahsulotni sotishdan kelayotgan hamda bankdagi hisob raqamlardagi mablag`lar.
- D). YUqoridagilarning barchasi.

3. Aylanma fondlar- bu

- A). Ishlab chiqarish tsiklida bir necha marta qatnashadigan fondlar.
- B). Bir ishlab chiqarish tsiklida qatnashib, o`z qiymatini tayyor mahsulot, xizmat qiymatiga to`liq o`tkazidigan va o`z fizik shaklini deyarli saqlab qolmaydigan fondlar.
- S). O`z fizik shaklini deyarli o`zgartirmaydigan fondlar.
- D). YUqoridagilarning barchasi.

4. Hozirgi davrda asosiy va aylanma vositalarni sotib olishni shakllangan yangi manbalari.

- A). Banklardan olingan mablag`lar
- B). Xo`jaliklarning ixtiyoridagi mablag`lar
- S). Fuqarolarni mablahlari, chet davlatlardan jalb qilingan mablag`lar, aktsionerlar mablag`lari
- D). Aktsionerlik mablag`lari

5. Tijorat banklari tomonidan fermer xo`jaliklariga bulg`usi hosilini garovga olgan holda kredit berish tartibi to`g`risida Nizomga asosan kreditdan foydalanishi muddati:

- A) g`alla hosili bo`yicha 12 oygacha, paxta xom—ashyosi bo`yicha 18 oygacha
- B) 1,5 yilgacha (18 oy) bo`lgan muddatda:
- V) g`alla hosili bo`yicha 1,5 yilgacha, paxta xom-ashyosi bo`yicha 2 yilgacha:
- G) 24 oygacha bo`lgan muddatda

6. Tijorat banklari tmonidan fermer xo`jaliklarining yer uchastkasini ijaraga olish xuquqini garovga olgan holda kreditlash tartibi to`g`risidagi Nizomga asosan fermer bankka an`anaviy kredit xujjatlaridan tashqari qanaqa xujjat taqdim etadi?

- A) yer uchastkasini uzoq muddatli ajaraga olish shartnomasining notarial tasdiqlangan nusxasi va yer uchastkasining chizmasini:
- B) yer uchastkasini uzoq muddatli ajaraga olish shartnomasining notarial tasdiqlangan nusxasi
- V) yer uchastkasini uzoq muddatli ajaraga olish shartnomasining notarial tasdiqlangan nusxasi va yer uchastkasining chizmasini hamda tuman yer kadastr bo`limi rahbarining xulosasini:
- G) yer uchastkasini uzoq muddatli ajaraga olish shartnomasining notarial tasdiqlangan nusxasi va yer uchastkasining chizmasini hamda tuman yer kadastr bo`limi rahbarining xulosasi va tuman xokimining rozilik xati:

7. Davlat extiyojlari uchun qishloq xo`jalik mahsulotlari yetishtirishni bunaklash mexanizmidan tijorat banklari orqali to`g`ridan-to`g`ri kreditlash mexanizmiga o`tish nimaga olib keladi?

- A) Fermer xo`jaliklari moliyaviy ahvolining yomonlashuviga:
- B) Fermer xo`jaliklarini rivojlanishi uchun mablag`lar taqchilligiga:
- V) Fermer xo`jaliklari uchun qulay moliyaviy manbaga ega bo`lishga:
- G) Fermerlar tomonidan moliyaviy va moddiy resurslarning samarali ishlatilishiga, xaqiqiy mulkdorlik hissining shakllanishiga:

8. Qishloq xo`jaligi korxonalarining paxta va g`alla yetishtirish xarajatlarini tijorat banklari orqali to`g`ridan-to`g`ri imtiyozli kreditlash mexanizmiga o`tishning muhim xususiyati nimada?

- A) barcha qishloq xo`jalik ishlab chiqaruvchilariga moliyaviy imiyozlar berish imkoniga ega bo`ladi:
- B) xar birekin hosili yetishtirish xarajatlarining moliyalashtirish uchun beriladigan kreditlar va ularni agrotexkartalar asosida shirkat va fermer xo`jaliklarining agrotexnik tadbirlari asosida xarajatlari uzluksiz va doimiy mablag`lar bilan ta`minlanadi.
- V) mablag`larning kerakli muddatlarda va faqat zarur extiyojlar uchun yo`naltirilishi ta`minlanadi.

14.1. Ma`ruzani o`qitish texnologiyasi

	Talabalar soni: 100 ta
<i>Mashg`ulot shakli</i>	<i>Muammoli ma`ruza</i>
<i>O`quv mashg`ulot rejas</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bozor iqtisodiyoti sharoitida tovar-pul munosabatlari. 2. Qishloq xo'jaligida qiymat qonunining harakat qilishi. Baho (narx). 3. Bozor iqtisodiyoti sharoitida mahsulotlarning, xizmatlarning baholarini belgilash tartibi. Shu boradagi Davlatning siyosati. 4. Qishloq xo'jalik mahsulotlarining, xizmatlarining baholari, ularning amaldagi darajasi, dinamikasi. 5. Ishlab chiqarish resurslari, qishloq xo'jalik mahsulotlari baholari. 6. Sanoat mahsulotlari bilan qishloq xo'jalik mahsulotlari o'rtasidagi mutanosiblik. Davlat buyurtmalariga o'rnatiladigan baholar. 7. Dotasiya va subsidiya. Rivojlanish, inqiroz sharoitida qishloq xo'jaligidagi baholarning takomillashtirish yo'llari.
<i>Ma`ruzaning maqsadi</i>	Qishloq xo'jaligi mahsulotlarining baholari, ularning iqtisodiy ahamiyati va inqiroz sharoitida qishloq xo'jalik baholarini takomillashtirish yo'llari to'g'risida umumiy bilimlarini chuqurlashtirish.
<i>Pedagogik vazifa:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Bozor iqtisodiyoti sharoitida tovar-pul munosabatlari to'g'risida tushuncha berish; - Qishloq xo'jaligida qiymat qonunining harakat qilishi. Baho (narx) masalalari mohiyatini yoritib berish; - Bozor iqtisodiyoti sharoitida mahsulotlarning, xizmatlarning baholarini belgilash tartibi. Shu boradagi Davlatning siyosati ahamiyatini yoritish; - Qishloq xo'jalik mahsulotlarining, xizmatlarining baholari, ularning amaldagi darajasi, dinamikasi ta'sirini tahlil etish; - Ishlab chiqarish resurslari, qishloq xo'jalik mahsulotlari baholari turlarini o'rganish; - Sanoat mahsulotlari bilan qishloq xo'jalik mahsulotlari o'rtasidagi mutanosiblik. Davlat buyurtmalariga o'rnatiladigan baholar to'g'risida o'rganish; - Dotasiya va subsidiya. Rivojlanish, inqiroz sharoitida qishloq xo'jaligidagi baholarning takomillashtirish yo'llarini tahlil qilish. 	<i>O`quv faoliyatining natijasi:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Bozor iqtisodiyoti sharoitida tovar-pul munosabatlari to'g'risida tushuncha beradi; - Qishloq xo'jaligida qiymat qonunining harakat qilishi. Baho (narx) masalalari mohiyatini yoritib beradi; - Bozor iqtisodiyoti sharoitida mahsulotlarning, xizmatlarning baholarini belgilash tartibi. Shu boradagi Davlatning siyosati ahamiyatini yoritib beradi; - Qishloq xo'jalik mahsulotlarining, xizmatlarining baholari, ularning amaldagi darajasi, dinamikasi ta'sirini tahlil etadi; - Ishlab chiqarish resurslari, qishloq xo'jalik mahsulotlari baholari turlarini o'rganadi; - Sanoat mahsulotlari bilan qishloq xo'jalik mahsulotlari o'rtasidagi mutanosiblik. Davlat buyurtmalariga o'rnatiladigan baholar to'g'risida o'rganadi; - Dotasiya va subsidiya. Rivojlanish, inqiroz sharoitida qishloq xo'jaligidagi baholarning takomillashtirish yo'llarini tahlil qilish bo'yicha «Muammoli vaziyatlarni» aniqlaydi.
<i>O`qitishning usullari</i>	Ma`ruza, «aqliy hujum», T-sxema, “Kaskad” texnikasi, Delfi texnikasi, diskussiya va muammoli vaziyatlar usuli;
<i>O`qitish vositalari</i>	Ma`ruza matni, tarqatma materiallar, slaydlar, proektor, diagramma va grafiklar.
<i>O`qitishning shakli</i>	Jamoa, to'g'ridan-to'g'ri va guruhlarda ishlash shakli
<i>O`qitishshart- sharoiti</i>	Muammoli ma`ruza o`qish uchun kerakli texnik vositalar bilan ta'minlangan auditoriya
<i>Monitoring va baholash</i>	Mulohaza savollari

14.1.1. Muammoli ma`ruzaning texnologik xaritasi. (1 – mashg`ulot)

Ish bosqich-lari	Faoliyatning mazmuni	
	O`qituvchi	Talaba
1 bosqich kirish (10 min)	<p>1.1. Bozor iqtisodiyoti sharoitida tovar-pul munosabatlari to`g`risida tushuncha beradi;</p> <p>1.2. Qishloq xo`jaligida qiymat qonunining harakat qilishi. Baho (narx) masalalari mohiyatini yoritib beradi;</p> <p>1.3. Bozor iqtisodiyoti sharoitida mahsulotlarning, xizmatlarning baholarini belgilash tartibi. Shu boradagi Davlatning siyosati ahamiyatini yoritib beradi.</p>	Ma`ruza mavzusini o`rganadi.
2 bosqich Asosiy qism	<p>2.1. Talabalarning bilimlarini savol-javob shaklida quyidagi savollar bilan faollashtiradi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tovar-pul munosabatlari deganda nimani tushunasiz? - Baho nima? - Bahoning vazifalari namadan iborat? <p>2.2. Qishloq xo`jaligida tovar-pul munosabatlari va ularni takomillashtirish masalalari mohiyatini tushuntirib beradi.</p> <p>2.3. Asosiy muammo: Qishloq xo`jalik mahsulotlarining baholar dispariteti. Talabalarni muhokama qilinayotgan muammoga jalb qiladi, muammoni echish yo`llarini shakllantiradi.</p> <p>2.4. Asosiy muammoning echimini topish uchun talabalar bilan birgalikda tahlil qiladi. Paydo bo`lgan muammolarni aniqlaydi.</p> <p>2.5. Muammoning echimini qidirib topishni tashkil qiladi: Muammoli savollarni shakllantiradi (1 (14.1.1) - Ilova) va ishlash bosqichining xususiyatlarini tushuntiradi.</p> <p>2.6. Talabalarni 15-16 kishidan iborat guruhlariga bo`ladi. Guruhlarda ishlashni tashkil qiladi.</p> <p>2.7. Guruhlarning echimi bo`yicha taqdimotning boshlanishini e`lon qiladi. Guruhlar faoliyat natijalarini muhokama qiladi. Talabalar bilan hamkorlikda javoblarning to`liqligiga baho beriladi. Javoblar to`liq bo`lmagan hollarda qo`yilgan muammoning echimi bo`yicha o`zi javob beradi.</p> <p>2.8. «Muammoli vaziyat»ning echimi bo`yicha aniq ratsional takliflarni ishlab chiqishni tashkil qiladi. Oraliq xulosani chiqaradi.</p> <p>2.9. To`rtinchi «Muammoli vaziyat»ning echimi bo`yicha oraliq xulosani shakllantiradi.</p>	<p>Og`zaki javob berishadi</p> <p>Guruhlarda ishlashadi, muammoli savollar bo`yicha aniq javoblarni shakllantiradi (6 minutgacha). Guruh bo`lib ishlash natijalarini taqdim etadi, boshqa guruhlar-ning javoblariga o`z fikrini bildiradi, tahlil va muhokama qiladi. «Muammoli vaziyat» echimining optimal holati bo`yicha fikr bildiradi.</p>
YAkuniy bosqich (15 min)	<p>3.1. O`qituvchi «Muammoli vaziyat» echimini topishdagi talabalarning hatti - harakatini tahlil qiladi.</p> <p>3.2. Talabalarning guruhda ishlash va muhokama qilish bosqichidagi faolligiga, tayyorgarlik darajasiga baho beradi (2 (14.1.1) -Ilova).</p> <p>3.3. Muammoning umumiy echimi keyingi ma`ruza mashg`ulotida davom etishini e`lon qiladi.</p>	

1 (14.1.1.) - Ilova

Muammoli savollar.

1. Qishloq xo`jaligida qiymat, baho (narx), deganda nimani tushunasiz?
2. Qishloq xo`jaligi mahsulotlari va xizmatlari qanday baholanadi?
3. Bahoning qanday vazifalari mavjud?
4. Bahoning qanday funksiyalarini bilasiz?
5. Qishloq xo`jaligi mahsulotlarining qanday baholarini bilasiz?

Bozor iqtisodiyoti sharoitida mahsulotlarning, xizmatlarning baholarini belgilashda nimalarga e'tiborni qaratish lozim bo'ladi. T-sxema orqali javob bering

E'tibor berilishi kerak	Qo'shimcha nimalarga e'tibor bersa bo'ladi
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.

T-sxema guruhlar tomonidan muhokama qilinadi va guruh etakchilari himoya qiladi. Guruhlar bir-birlarining chiqishlarini baholaydilar.

Muammoli savollar;

1. Bozor iqtisodiyoti sharoitida tovar-pul munosabatlari deganda nimani tushunasiz?
2. Qishloq xo'jaligida qiymat, baho (narx), deganda nimani tushunasiz?
3. Qishloq xo'jaligi mahsulotlari va xizmatlari qanday baholanadi?
4. Qanday qishloq xo'jaligi mahsulotlari baholarini bilasiz?
5. Sanoat va qishloq xo'jaligi mahsulotlari o'rtasidagi nomutanosiblik, deganda nimani tushunasiz?
6. Davlati buyurtmalariga baholar qanday o'rnatiladi?
7. Dotatsiya va subsidiya nima?
8. Qishloq xo'jaligidagi baholarning turlarini aytib bering?

Pinbord texnikasi qoidasi

<p>1. <i>Baho nima?</i></p> <p>2. <i>Bahoning funktsiyalari nechta?</i></p> <p>3. <i>Bahoning qanday vazifalari mavjud?</i></p> <p>4. <i>Qaysi omillar narx belgilashga ta'sir qiladi?</i></p> <p>5. <i>Qishloq xo'jaligida mahsulotlarga narx qanday belgilanadi?</i></p> <p>6. <i>Narx siyosatiga ta'sir qiluvchi atrof-muhit omillari nima?</i></p> <p>7. <i>Bozor iqtisodiyoti sharoitida bozorlarning nechta turlari mavjud?</i></p> <p>8. <i>ASM da bozorlarning qanday turlari mavjud?</i></p> <p>9. <i>Xaridor tanloviga ta'sir ko'rsatadigan asosiy omillar nima?</i></p> <p>10. <i>Narxlar dispariteti deganda nimani tushunasiz?</i></p>

14.2. Amaliy mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi

Talabalar soni: 25 ta	
<i>O'quv mashg'ulotining shakli</i>	Amaliy mashg'ulot
<i>Mashg'ulot rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mehnat resurslari va mehnat unumdorligining qishloq xo'jaligidagi ahamiyati. Bu borada hukumatning siyosati. 2. Qishloq xo'jaligining mehnat resurslari, ularni shakllantirishda davlatning roli. Ularning tarkibi. 3. Mehnat unumdorligi darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlar va ularni aniqlash tartibi. 4. Mehnat resurslari, mehnat unumdorligiga oid chet el tajribalari. 5. Qishloq xo'jaligida mehnat resurslaridan foydalanishni yaxshilash va mehnat unumdorligini yuksaltirish masalalari.
<i>O'quv mashg'ulotining maqsadi:</i>	Respublika qishloqlaridagi aholi va mehnat resurslari tarkibi, mehnat resurslarining huquqiy asoslari va mehnat resurslaridan samarali foydalanish to'g'risida umumiy bilimni chuqurlashtirish.
<i>Pedagogik vazifa:</i> - Mehnat resurslari va mehnat unumdorligining qishloq xo'jaligidagi ahamiyati. Bu borada hukumatning siyosati to'g'risida tushuncha berish; - Qishloq xo'jaligining mehnat resurslari, ularni shakllantirishda davlatning roli. Ularning tarkibi masalalari mohiyatini yoritib berish; - Mehnat unumdorligi darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlar va ularni aniqlash tartibini yoritish; - Mehnat resurslari, mehnat unumdorligiga oid chet el tajribalarini o'rganish va tahlil etish; - Qishloq xo'jaligida mehnat resurslaridan foydalanishni yaxshilash va mehnat unumdorligini yuksaltirish masalalari to'g'risida tushuncha berish.	<i>O'quv faoliyati natijasi:</i> - Mehnat resurslari va mehnat unumdorligining qishloq xo'jaligidagi ahamiyati. Bu borada hukumatning siyosati to'g'risida tushuncha beradi; - Qishloq xo'jaligining mehnat resurslari, ularni shakllantirishda davlatning roli. Ularning tarkibi masalalari mohiyatini yoritib beradi; - Mehnat unumdorligi darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlar va ularni aniqlash tartibini yoritadi; - Mehnat resurslari, mehnat unumdorligiga oid chet el tajribalarini o'rganadi va tahlil etadi; - Qishloq xo'jaligida mehnat resurslaridan foydalanishni yaxshilash va mehnat unumdorligini yuksaltirish masalalari to'g'risida tushunchaga ega bo'ladi.
<i>O'qitishning usullari</i>	Amaliy, «aqliy hujum», “Insert” texnikasi usuli, T-sxema, diskussiya va muammoli vaziyatlar usuli;
<i>O'qitish vositalari</i>	Ma'ruza matni, tarqatma materiallar, slaydlar, proektor, diagramma va grafiklar.
<i>O'qitishning shakli</i>	Guruhlarda ishlash va «jamo'a bo'lib ishlash» usullari
<i>O'qitish shart - sharoiti</i>	Texnik vositalar bilan ta'minlangan auditoriya.
<i>Monitoring va baholash</i>	Nazorat savollari

14.2.1. Amaliy mashg'ulotning texnologik xaritasi (1-mashg'ulot)

Ish bosqichlari	Faoliyatning mazmuni	
	O'qituvchida	Talabada
Tayyorgarlik bosqichi (5 minut)	Qishloq xo'jaligida mehnat resurslari, ularning tarkibi va ulardan samarali foydalanish bo'yicha mavjud muammolarni va yakuniy xulosani shakllantirish. Ushbu muammoga tegishli «Muammoli vaziyatlarni» va har bir «Muammoli vaziyat» bo'yicha oraliq xulosalarni shakllantirish. Muammoli savollar ro'yxatini tuzish va talabalarni to'g'ri javoblarni topishga yo'naltirish. Muammoga kirishning usullari va vositalarini aniqlash.	Ma'ruza mavzusini

		o`rganadi.
1 bosqich kirish qismi (15 minut)	1.1. Ma`ruzaning mavzusini e`lon qiladi, o`quv mashg`uloti muammoli ma`ruza shaklida bo`lishini ta`kidlaydi hamda o`quv mashg`ulotining maqsadi va rejalashtirilgan o`quv faoliyati natijasini shakllantiradi.	Eshitishadi va yozib olishadi
2 bosqich Asosiy qism (45 minut)	2.1. Talabalarning bilimlarini savol - javob shaklida quyidagi savollar bilan faollashtiradi: - Mehnat resurslari va mehnat unumdorligining qishloq xo`jaligidagi ahamiyati. Bu borada hukumatning siyosati nimadan iborat? - Qishloq xo`jaligining mehnat resurslari, ularni shakllantirishda davlatning roli. Ularning tarkibi kimlardan iborat? - Mehnat unumdorligi darajasini ifodalovchi ko`rsatkichlar va ularni aniqlash tartibi qanday amalga oshiriladi? 2.2. Qishloq xo`jaligida mehnat resurslari, ularning tarkibi va ulardan samarali foydalanish tushunchasining turli xil nazariy va amaliy qarashlarini tushuntirib beradi. Talabalarni muhokama qilinayotgan muammoga jalb qiladi, muammoni echish yo`llarini shakllantiradi. 2.3. Muammoning echimini topishni tashkil qiladi, talabalar bilan birgalikda muammoning echimini muhokama qiladi va tahlil qiladi. Paydo bo`lgan muammolarni aniqlaydi. 2.4. Muammoning echimini qidirish usullarini tashkil qiladi: Birinchi «Muammoli vaziyatni» shakllantiradi. Muammoli savollarni shakllantiradi (1(14.1.1)-Ilova) va ishlash bosqichining xususiyatlarini tushuntiradi (2(14.1.1)-Ilova) 2.5. Talabalarni 5-6 kishidan iborat guruhlariga bo`ladi. Guruhlarda ishlashni tashkil qiladi. 2.6. Guruhlarning echimi bo`yicha taqdimotning boshlanishini e`lon qiladi. Guruhlar ish natijalarini muhokama qiladi. Talabalar bilan hamkorlikda javoblarning to`liqligiga baho beriladi. Javoblar to`liq bo`lmagan hollarda qo`yilgan muammoning echimi bo`yicha o`zi javob beradi. 2.7. «Muammoli vaziyat»ning echimi bo`yicha aniq ratsional takliflarni ishlab chiqishni tashkil qiladi. Birinchi oraliq xulosani chiqaradi. 2.8. Birinchi «muammoli vaziyat»ning echimi bo`yicha oraliq xulosani shakllantiradi.	Og`zaki javob berishadi  Guruhlarda ishlashadi, muammoli savollar bo`yicha aniq javoblarni shakllanti-radi (6 minutgacha). Guruh bo`lib ishlash natijalarini taqdim eta-di, boshqa guruhlar-ning javoblariga o`z fikrini bildiradi, tahlil va muhokama qiladi. «Muammoli vaziyat» echimining optimal holati bo`yicha fikr bildiradi.
YAkuniy bosqich (15 min)	3.1. O`qituvchi «Muammoli vaziyat» echimini topishdagi talabalarning hatti-harakatini tahlil qiladi. 3.2. Talabalarning guruhda ishlash va muhokama qilish bosqichidagi faolligiga, tayyorgarlik darajasiga baho beradi (3 (14.1.1)-Ilova). 3.3. Muammoning umumiy echimi keyingi ma`ruza mashg`ulotida davom etishini e`lon qiladi.	Natijalarga izoh beradi.

1 (14.1.1) - Ilova

Qishloq xo`jaligida mehnat resurslaridan samarali foydalanish.

T - sxema asosida ishlab chiqing.

Omillari	Sabablari
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.

Talabalar o'z fikrlarini qo'shishi va uni himoya qilishiga ruxsat beriladi. T-sxema guruhlar tomonidan muhokama qilinadi va guruh etakchilari himoya qiladi. Guruhlar bir-birlarining chiqishlarini baholaydilar.

2 (9.1.1) - Ilova

Qishloq xo'jaligida mehnat resurslari va ulardan samarali foydalanishda nimalarga e'tiborni qaratish lozim bo'ladi.

T-sxema orqali javob bering

E'tibor berilishi kerak	Qo'shimcha nimalarga e'tibor bersa bo'ladi
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.

3 (9.1.1) - Ilova

Guruh bo'yicha baholash mezonlari

Har bir guruh boshqa guruhlarini baholaydi. Har bir talab bo'yicha – 3,0 ball

Guruh №	Tushunarli va aniq javob (1,0)	Ko'rgazmalilik (1,0)	Reglamentga amal qilish (0,5)	Guruh faolligi (0,5)	Jami ball
1.					
2.					
3.					
4.					

Baho: 2,6 – 3,0 ball – a'lo; 1,7 – 2,5 ball – yaxshi; 0 – 1,6 ball – o'rta baho

2 (14.1.2) - Ilova

“Insert” texnikasining qoidasi:

1. Matnni o'qib chiqing.

2. Olingan ma'lumotlarni diqqat bilan o'rganib, sohalarga ajrating. Qalam bilan har bir qatorga quyidagi belgilarni qo'yib chiqing:

V – bilaman;

+ – yangi ma'lumot;

-- bilganlarimga zid;

? – meni o'ylantirmoqda.

15-Mavzu	«Korxonalarining daromadlari, foydalari, ularning taqsimlanishi. Ishlab chiqarishning iqtisodiy samaradorligi»
-----------------	---

19.1. Ma`ruzani o`qitish texnologiyasi

	Talabalar soni: 100 ta
<i>Mashg`ulot shakli</i>	<i>Muammoli ma`ruza</i>
<i>O`quv mashg`ulot rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Qishloq xo'jaligida korxonalarda takror ishlab chiqarish, uning turlari, ularni korxonada ishlab chiqarish hamda ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirishdagi ahamiyati. 2. Qishloq xo'jaligida yaratilgan yalpi ichki mahsulot, korxonaning yalpi va pul daromadi, ularning ahamiyatini hisoblash tartibi. 3. Daromadlarni hozirgi davrda taqsimlash tartibi, uni takomillashtirilishi. 4. Korxonada foydasi haqida tushuncha, uning turlari, ularning ahamiyati va hisoblash tartibi. Yalpi, sof, iqtisodiy foyda. 5. Tarmoqning iqtisodiy samaradorligi haqida tushuncha, uning darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlar va ularni aniqlash tartibi. 6. Tarmoqning yalpi ichki mahsulotini, yalpi va pul daromadini, yalpi va sof foydasini o'tish davridagi darajasi, dinamikasi. 7. Tarmoqning yalpi ichki mahsulotini, korxonalarining yalpi va pul daromadlarini hamda foydalarini ko'paytirish masalalari.
<i>Ma`ruzaning maqsadi</i>	Korxonalarining foyda va daromadlari, ularning shakllantirilishi va oqilona taqsimlanishi hamda ishlab chiqarishning iqtisodiy samaradorligi to`g`risidagi umumiy bilimlarni chuqurlashtirish.
<i>Pedagogik vazifa:</i> - Qishloq xo'jaligida korxonalarda takror ishlab chiqarish, uning turlari, ularni korxonada ishlab chiqarish hamda ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirishdagi ahamiyati to`g`risida tushuncha berish; - Qishloq xo'jaligida yaratilgan yalpi ichki mahsulot, korxonaning yalpi va pul daromadi, ularning ahamiyatini hisoblash tartibini yoritib berish; - Daromadlarni hozirgi davrda taqsimlash tartibi, uni takomillashtirilishi bo`yicha tushuncha berish; - Korxonada foydasi haqida tushuncha, uning turlari, ularning ahamiyati va hisoblash tartibi. Yalpi, sof, iqtisodiy foyda tushunchalariga tasnif berish; - Tarmoqning iqtisodiy samaradorligi haqida tushuncha, uning darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlar va ularni aniqlash tartibi qoidalarini o`rganish; - Tarmoqning yalpi ichki mahsulotini, yalpi va pul daromadini, yalpi va sof foydasini o'tish davridagi darajasi, dinamikasi to`g`risida tushuncha berish; - Tarmoqning yalpi ichki mahsulotini, korxonalarining yalpi va pul daromadlarini hamda foydalarini ko'paytirish yo`llarini o`rganish.	<i>O`quv faoliyatining natijasi:</i> - Qishloq xo'jaligida korxonalarda takror ishlab chiqarish, uning turlari, ularni korxonada ishlab chiqarish hamda ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirishdagi ahamiyati to`g`risida tushuncha beradi; - Qishloq xo'jaligida yaratilgan yalpi ichki mahsulot, korxonaning yalpi va pul daromadi, ularning ahamiyatini hisoblash tartibini yoritib beradi; - Daromadlarni hozirgi davrda taqsimlash tartibi, uni takomillashtirilishi bo`yicha tushuncha beradi; - Korxonada foydasi haqida tushuncha, uning turlari, ularning ahamiyati va hisoblash tartibi. Yalpi, sof, iqtisodiy foyda tushunchalariga tasnif beradi; - Tarmoqning iqtisodiy samaradorligi haqida tushuncha, uning darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlar va ularni aniqlash tartibi qoidalarini o`rgatadi; - Tarmoqning yalpi ichki mahsulotini, yalpi va pul daromadini, yalpi va sof foydasini o'tish davridagi darajasi, dinamikasi to`g`risida tushuncha beradi; - Tarmoqning yalpi ichki mahsulotini, korxonalarining yalpi va pul daromadlarini hamda foydalarini ko'paytirish yo`llarini o`rganadi va mavjud muammolarni echish bo`yicha aniq «Muammoli vaziyatlarni» aniqlaydi;
<i>O`qitishning usullari</i>	Ma`ruza, «aqliy hujum», T-sxema, "Kaskad" texnikasi, Delfi

	texnikasi, diskussiya va muammoli vaziyatlar usuli;
<i>O`qitish vositalari</i>	Ma`ruza matni, tarqatma materiallar, slaydlar, proektor, diagramma va grafiklar.
<i>O`qitishning shakli</i>	Jamoa, to`g`ridan-to`g`ri va guruhlarda ishlash shakli
<i>O`qitishshart- sharoiti</i>	Muammoli ma`ruza o`qish uchun kerakli texnik vositalar bilan ta`minlangan auditoriya
<i>Monitoring va baholash</i>	Mulohaza savollari

15.1.1. Muammoli ma`ruzaning texnologik xaritasi. (1 – mashg`ulot)

Ish bosqich-lari	Faoliyat mazmuni	
	O`qituvchi	Talaba
1 -bosqich Kirish (15 min)	1.1. Ma`ruza mashg`ulotining mavzusi va asosiy savollarini eslatadi. 1.2. Oldingi mashg`ulot bilan mantiqiy bog`liqlikda davom ettiradi. 1.3. Qo`yilgan muammoni, birinchi «Muammoli vaziyat»ning shakllani-shini va uni echish bo`yicha xulosani eslatadi.	Eshitishadi
2 -bosqich Asosiy (55 min)	2.1. «Muammoli vaziyat»ni e`lon qiladi va uni ishlash yo`llarini qidirishni tashkil qiladi. Muammoli savollarni qo`yadi (1 (15.1.1) - Ilova). 2.2. Talabalarni 5 guruhga ajratadi. Guruh a`zolarini o`zaro hamkorlikda ishlashga qulay qilib joylashtiradi. «Muammoli vaziyat»ning echimi bo`yicha qo`yilgan savollarga asoslangan holda fikrlar berishga chaqiradi. Kuzatadi, muvofiqlashtiradi va rag`batlantiradi. 2.3. «Muammoli vaziyat»ning echimi bo`yicha fikrlarning taqdimoti boshlanganligini e`lon qiladi. 2.4. “Kaskad” texnikasidan foydalan-gan holda guruhlar tomonidan «Muammoli vaziyat»ning echimi bo`yicha taklif qilingan eng yaxshi variantni tanlaydi va baholashni tashkil qiladi (2 (15.1.1) - Ilova). 2.5. Tanlov va baholash natijalariga asoslangan holda birinchi oraliq xulosani shakllantiradi (3 (15.1.1) - Ilova). 2.6. Talabalarga muammoning echimi bo`yicha umumiy, yakuniy xulosani shakllantirishni taklif qiladi. Dars bosqichida izoh beradi, aniqlashtiradi va to`g`rilaydi. 2.7. Yakuniy xulosani shakllantiradi.	Eshitishadi, guruhlarga ajrashishadi. Har bir guruh optimal g`oyani tanlash, baholash va kuzatish uchun ekspertni tanlaydi. «Muammoli vaziyat»ni echimi bo`yicha taklif va fikrlar berishadi, ekspertlar ularni yozib borishadi. Har bir guruhning eksperti «muammoli vaziyat»ning echimi bo`yicha tanlab olingan fikrlarni berishadi. Mualliflari o`z fikrlarini himoya qilishadi. Berilgan fikrlarni ularning muhimligiga qarab baholaydi (ballarda). Yig`ma baholash varaqasini tuzishadi (doskaga yozish yo`li bilan). Muammoning echimi bo`yicha o`zlarining umumiy xulasa variantlarini berishadi.
Yakuniy bosqich (10 min)	3.1.Darsni yakunlaydi. Muammoni echish bosqichidagi guruhlar faoliyatining ijobiy tomonlarini, muvaffaqiyat-larini aytib o`tadi. 3.2.Bajarilgan ishning kelgusidagi kasbiy faoliyati uchun naqadar muhimligini ko`rsatadi.	Xatolarni tahlil qiladi

1 (15.1.1) - Ilova

Muammoli savollar;

1. Takror ishlab chiqarishning uchta turi mavjud?
2. Qishloq xo`jaligida takror ishlab chiqarish qanday o`ziga xos xususiyatlariga ega?
3. Qishloq xo`jaligida kengaytirilgan takror ishlab chiqarishning ko`rsatkichlari qanday aniqlanadi?
4. Iqtisodiy o`shishning qanday omillari mavjud?
5. Ishlab chiqarish – iqtisodiy samaradorlik deganda nimani tushunasiz?
6. Ijtimoiy-iqtisodiy samaradorlik nima?

7. Ekologik-iqtisodiy samaradorlik deganda nimani tushunasiz?

2 (15.1.1) - Ilova

“Kaskad” texnikasi bo`yicha vizual material.

Ushbu texnologiya g`oyalar tizimini ishlab chiqishga ko`mak beradi. Asosiy maqsadi: aniq va ijodiy fikrlash qobiliyatini faollashtirish.

Yalpi va sof foydaga qo`yidagi omillar ta`sir ko`rsatishi mumkin:

- infraqurultura ob`ektlarini rivojlantirish;
- qishloq xo`jaligiga xizmat ko`rsatishni yaxshilash;
- mahsulot sifatini oshirish;
- mahsulot ishlab chiqarishni ko`paytirish;
- qishloq xo`jaligini moliyaviy ta`minlashning boshqa manbalari – lizing, ijaraga olishdan keng foydalanish;
- mahsulot tannarxini pasaytirish;
- ish haqi to`lash tizimini takomillashtirish;

3 (15.1.1) - Ilova

Guruhni baholash jadvali.

Guruhlar	Javoblarning aniq, ravshanligi (1,0)	Axborotning ishonchliligi (0,5)	Guruh a`zosining faolligi (0,5)	Umumiy ballar	Baho
1					
2					
3					

Baho. 1,5 - 2 ball – a`lo; 1,0 - 1,5 ball – yaxshi; 0,5 - 1,0 ball - o`rta

1 (15.1.2) - Ilova

Muammoli savollar.

1. Natura shaklidagi daromadlar qanday taqsimlanadi?
2. Pul shaklidagi daromadlarni taqsimlanishi tartibi qanday?
3. Yalpi va sof foydani taqsimlanishini qanday amalga oshiriladi?
4. Yalpi va sof foydani taqsimlanishini takomillashtirishda nimalarga e`tibor berish kerak?
5. Yalpi va sof foydani ko`paytirishning ichki omillariga nimalar kiradi?
6. Yalpi va sof foydani ko`paytirishning tashqi omillariga nimalar kiradi?

2 (15.1.2) - Ilova

Hozirgi davrda yalpi va sof foydani ko`paytirishda nimalarga e`tiborni qaratish lozim bo`ladi. T-sxema orqali javob bering

E`tibor berilishi kerak	Qo`shimcha nimalarga e`tibor bersa bo`ladi
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.

T-sxema guruhlar tomonidan muhokama qilinadi va guruh etakchilari himoya qiladi. Guruhlar bir-birlarining chiqishlarini baholaydilar.

15.2. Amaliy mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi

	Talabalar soni: 25 ta
<i>O'quv mashg'ulotining shakli</i>	Amaliy mashg'ulot
<i>Mashg'ulot rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Investisiyalar (kapital qo'yilmalar) haqida tushuncha, ularning ijtimoiy- iqtisodiy zarurligi va ahamiyati. 2. Qishloq xo'jaligida sarflanayotgan investisiyalar (kapital qo'yilmalar)ning manbalari, ularning sarflanish yo'nalishlari. 3. Investisiyalar (kapital qo'yilmalar)ning iqtisodiy samaradorligini ifodalovchi ko'rsatkichlar, ularni aniqlash. 4. Yangi texnika va texnologiyalarga yo'naltirilgan investisiyalar darajasi. 5. Investitsion loyihalarni baholash usullari. 6. Irrigasiya va meliorasiyaga sarflanayotgan investisiyalar. 7. Yangi yerlarni o'zlashtirishga sarflanayotgan investisiyalarning (kapital qo'yilmalarning) iqtisodiy samaradorlik darajasi, dinamikasi. 8. Investisiya (kapital qo'yilma)lar ko'lamini rivojlantirish va samaradorligini yaxshilash yo'llari.
<i>O'quv mashg'ulotining maqsadi:</i>	Investitsiyalarning iqtisodiy mazmuni va ahamiyatini yoritish, ularning huquqiy asoslarini, investitsiyalar (kapital qo'yilmalar)dan foydalanishning iqtisodiy samaradorligini ifodalovchi ko'rsatkichlarni, qishloq xo'jaligida investitsiyalarga bo'lgan talabni aniqlash, ichki va tashqi investitsiyalarni jalb etishning hozirgi holatini tahlil etish va investitsiyalardan foydalanish samaradorligini baholash to'g'risida talabalarning bilimini kengaytirish va chuqurlashtirish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Investisiyalar (kapital qo'yilmalar) haqida tushuncha, ularning ijtimoiy-iqtisodiy zarurligi va ahamiyati bilan tanishtirish; - Qishloq xo'jaligida sarflanayotgan investisiyalar (kapital qo'yilmalar)ning manbalari, ularning sarflanish yo'nalishlarini yoritib berish; - Investisiyalar (kapital qo'yilmalar)ning iqtisodiy samaradorligini ifodalovchi ko'rsatkichlar, ularni aniqlash tartibini o'rgatish; - Yangi texnika va texnologiyalarga yo'naltirilgan investisiyalar darajasining zarurligini tushuntirib berish; - Investitsion loyihalarni baholash usullari haqida tushuncha berish; - Irrigasiya va meliorasiyaga sarflanayotgan investisiyalar to'g'risida tushuncha berish; - Yangi yerlarni o'zlashtirishga sarflanayotgan investisiyalarning (kapital qo'yilmalarning) iqtisodiy samaradorlik darajasi, dinamikasini tahlil qilish; -Investisiya (kapital qo'yilma) lar ko'lamini rivojlantirish va 	<i>O'quv faoliyati natijasi:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Investisiyalar (kapital qo'yilmalar) haqida tushuncha, ularning ijtimoiy- iqtisodiy zarurligi va ahamiyati bilan tanishtiradi; - Qishloq xo'jaligida sarflanayotgan investisiyalar (kapital qo'yilmalar)ning manbalari, ularning sarflanish yo'nalishlarini yoritib beradi; - Investisiyalar (kapital qo'yilmalar)ning iqtisodiy samaradorligini ifodalovchi ko'rsatkichlar, ularni aniqlash tartibini o'rgatadi; - Yangi texnika va texnologiyalarga yo'naltirilgan investisiyalar darajasining zarurligini tushuntirib beradi; - Investitsion loyihalarni baholash usullari haqida tushuncha beradi; - Irrigasiya va meliorasiyaga sarflanayotgan investisiyalar to'g'risida tushuncha beradi; - Yangi yerlarni o'zlashtirishga sarflanayotgan investisiyalarning (kapital qo'yilmalarning) iqtisodiy samaradorlik darajasi, dinamikasini tahlil qiladi; -Investisiya (kapital qo'yilma) lar ko'lamini rivojlantirish va samaradorligini yaxshilash yo'llari masalalarini yoritadi va tahlil qiladi.

samaradorligini yaxshilash yo'llari masalalarini yoritish va tahlil qilish.	
<i>O`qitish usullari</i>	Amaliy mashg`ulot, «aqliy hujum», diagramma Venna, “Insert” texnikasi, “Baliq skaleti” usuli.
<i>O`qitish vositalari</i>	Ma`ruza matni, tarqatma materiallar va doska.
<i>O`qitish shakllari</i>	Guruhlarda ishlash va «jamoat bo`lib ishlash» usullari
<i>O`qitish shart-sharoiti</i>	Texnik vositalar bilan ta`minlangan, guruhlarda ishlash usulini qo`llash mumkin bo`lgan auditoriya.
<i>Monitoring va baholash</i>	Nazorat savollari

15.2.1. Amaliy mashg`ulotni o`qitish texnologiyasi. (1-Mashg`ulot)

Ish jara-yonlari	Faoliyat mazmuni	
	O`qituvchi	Talaba
1-bosqich. (10 minut)	<p>1.1. Mavzuning asosiy mazmuni, tarkibiy tuzilishi va o`tiladigan savollar to`g`risida qisqacha tanishtiradi.</p> <p>1.2. Mashg`ulot savollari: investitsiyalarning iqtisodiy mazmuni va mohiyati, uning qishloq xo`jaligidagi ahamiyati va zarurligi.</p> <p>1.3. Mashg`ulotning maqsadi: Qishloq xo`jaligida investitsiyalarga bo`lgan talab. Ichki va tashqi investitsiyalarni jalb etishning iqtisodiy ahamiyatini tushuntirish va ob`ektiv zarurligini aniqlash.</p> <p>1.4. Vazifa:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Qishloq xo`jaligida investitsiya loyihalari tushunchasini to`g`ri egallash va mohiyatini ochib berish. - Qishloq xo`jaligida investitsiya loyihalarining ob`ektiv zarurligini aniqlash. 	Eshitadi.
2-bosqich. Asosiy (50 minut)	<p>2.1. Mashg`ulotning asosiy vazifalarini echish uchun talabalar guruhlariga Investitsiya va kapital qo`yilma tushunchalari bo`yicha har xil fikrlarni ko`rib chiqish va T-sxema bo`yicha yozib chiqishni va tugagandan so`ng prezentatsiya qilishni topshiradi (1 (15.1.1) - Ilova).</p> <p>2.2. Bajarilgan ishga talabalar baho beradilar. Guruhni baholash jadvali ilova qilinmoqda (2 (15.1.1) - Ilova).</p> <p>2.3. Xuddi shu usulda Qishloq xo`jaligida sarflanayotgan investitsiyalar (kapital qo'yilmalar)ning manbalari, ularning sarflanish yo`nalishlari bo`yicha ham tayyor tarqatma material berib, qabul qilib oladi (3 (15.1.1) - Ilova) “Baliq skeleti” texnikasi asosida.</p> <p>2.4. Qishloq xo`jaligida investitsion loyihalarning ob`ektiv zarurligini o`qituvchi tushuntiradi va o`qituvchi har-har joydan talabalarga murojaat etib, nimani tushunganligini so`raydi.</p>	Talabalar 3 guruhga bo`linadi va berilgan texnologik usullar bo`yicha ishlaydilar. Guruh bosh-liqlari ularni himoya qiladi.
3-bosqich. YAkuniy (10 minut)	<p>3.1. O`tilgan mashg`ulot bo`yicha yakun yasaydi, ular qaerlarda kerak bo`lishi aytiladi.</p> <p>3.2. Keyingi mashg`ulot mavzusi e`lon qilinadi.</p>	Talabalar eshitadi, yozib oladi.

1 (15.1.1) – Ilova

Investitsiya va kapital qo'yilma tushunchasini T-sxema bo'yicha aniqlash.

1. Investitsiya –bu foyda olish maqsadida kiritiladigan sarmoya.
2. Investitsiya - davlat tomonidan ajratiladigan moliyaviy manbalar.
3. Kapital qo'yilma -xorijiy tashkilotlar tomonidan ajratiladigan moliyaviy manbalar.
4. Kapital qo'yilma - xo'jalik ob'ektlarga ajratiladigan investitsiyalar.
5. Investitsiya- bu lotinchadan olingan bo'lib, “qo'yish”, “joylashtirish” degan ma'nolarni anglatadi.
6. Kapital qo'yilma – bu asosiy vositalarni barpo etishga va rivojlantirishga sarflanayotgan mablag'lardir.

2 (15.1.1) - Ilova

Guruhni baholash jadvali.

Guruhlar	Javoblarning aniq, ravshanligi (1,0)	Axborotning ishonchliligi (0,5)	Guruh a'zosining faolligi (0,5)	Umumiy ballar	Baho
1					
2					
3					

Guruh rahbarining chiqib tushuntirib berishi:

1,5 - 2 ball – a'lo

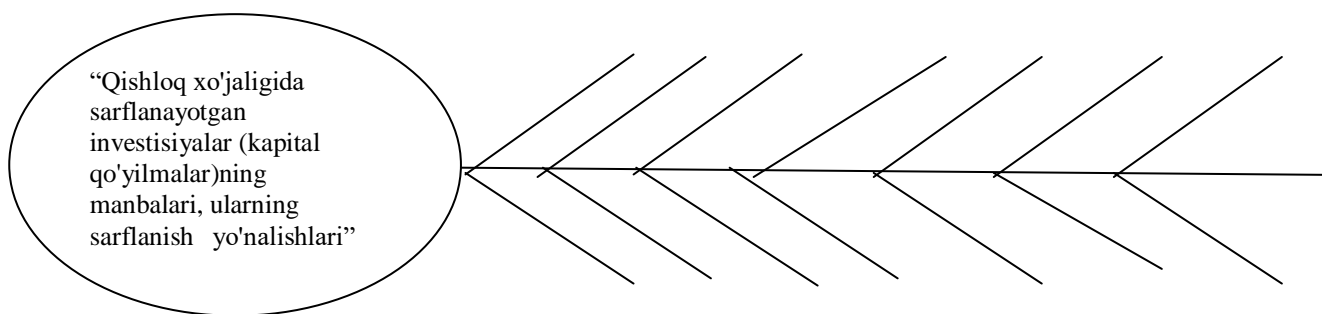
1,0 - 1,4 ball – yaxshi

0,5 - 0,9 ball - o'rta

3 (15.1.1) - Ilova

O'quv topshiriq:

“Baliq skeleti” texnikasi asosida “**Qishloq xo'jaligida sarflanayotgan investisiyalar (kapital qo'yilmalar)ning manbalari, ularning sarflanish yo'nalishlari**” savoliga javob beriladi. Ushbu texnologiya kata muammolarning echimini topishga qaratilgan. YUqori qismida muammolar turi yozilsa, pastki qismida esa muammolarni tasdiqlovchi dalillar yoziladi.

16.1. Ma`ruzani o`qitish texnologiyasi

	Talabalar soni: 100 ta
<i>O`quv mashg`ulotining shakli</i>	Informatsion ma`ruza
<i>O`quv mashg`ulotining rejasi</i>	1. O'simlikchilik tarmoqlari. Tarmoqlarda etishtirilayotgan mahsulotlar. Ularning ahamiyati. 2. O'simlikchilik tarmoqlarining rivojlanishi. 3. Samaradorlik darajasini isbotlovchi ko'rsatkichlar. Ekinlarga, mahsulotlarga iqtisodiy baho berish tartibi. 4. Davlatning g'alla mustaqilligi siyosati. Tarmoqlarning mustaqillik yillaridagi holati. 5. Bozor sharoitida o'simlikchilik tarmoqlarini rivojlantirish masalalari. Ekinlar diversifikasiyasi. 6. Donchilik, paxtachilik, sabzavotchilik tarmoqlari iqtisodi, talabni e'tiborga olgan holda ularni rivojlantirish yo'llari.
<i>O`quv mashg`ulotining maqsadi</i>	Qishloq xo'jaligining o'simlikchilik tarmog'ining iqtisodiy samaradorligi va uni oshirish yo'llari to'g'risida talabalarning bilimlarini shakllantirish
<i>Pedagogik vazifalar:</i> - O'simlikchilik tarmoqlari. Tarmoqlarda etishtirilayotgan mahsulotlar. Ularning ahamiyati to'g'risida tushuncha berish; - O'simlikchilik tarmoqlarining rivojlanishini yoritish; - Samaradorlik darajasini isbotlovchi ko'rsatkichlar. Ekinlarga, mahsulotlarga iqtisodiy baho berish tartibini tushuntirib berish; - Davlatning g'alla mustaqilligi siyosati. Tarmoqlarning mustaqillik yillaridagi holatini o'rganish; - Bozor sharoitida o'simlikchilik tarmoqlarini rivojlantirish masalalari. Ekinlar diversifikasiyasini tahlil qilish; - Donchilik, paxtachilik, sabzavotchilik tarmoqlari iqtisodi, talabni e'tiborga olgan holda ularni rivojlantirish yo'llariga baho berish.	- O'simlikchilik tarmoqlari. Tarmoqlarda etishtirilayotgan mahsulotlar. Ularning ahamiyati to'g'risida tushuncha beradi; - O'simlikchilik tarmoqlarining rivojlanishini yoritadi; - Samaradorlik darajasini isbotlovchi ko'rsatkichlar. Ekinlarga, mahsulotlarga iqtisodiy baho berish tartibini tushuntirib beradi; - Davlatning g'alla mustaqilligi siyosati. Tarmoqlarning mustaqillik yillaridagi holatini o'rganadi; - Bozor sharoitida o'simlikchilik tarmoqlarini rivojlantirish masalalari. Ekinlar diversifikasiyasini tahlil qiladi; - Donchilik, paxtachilik, sabzavotchilik tarmoqlari iqtisodi, talabni e'tiborga olgan holda ularni rivojlantirish yo'llari muommali vaziyatlarni aniqlab ularni echish yo'llarini o'rganadi.
<i>O`qitish uslublari</i>	Ma`ruza, aqliy hujum, namoyish etish.
<i>O`qitish vositalari</i>	O`quv qo'llanma, ma`ruza matnlari, kompyuter texnologiyasi, grafiklardan foydalanish.
<i>O`qitish shakli</i>	Jamoa bo`lib ishlash, guruhlarda ishlash
<i>O`qitish shart-sharoitlari</i>	Texnik vositalar bilan ta'minlangan, o`qitish usullarini qo'llash mumkin bo'lgan auditoriya
<i>Monitoring va baholash</i>	Nazorat savollari

16.1.1. Ma`ruzaning texnologik xaritasi. (1-mashg`ulot)

Ish bosqich-lari	Faoliyat mazmuni	
	O`qituvchi	Talaba
1-bosqich. Kirish (10 minut)	1.1.O`quv mavzusining mazmuni, tarkibiy tuzilishi va savollari bilan tanishtiradi. 1.2.Asosiy adabiyotlar ro`yxati taqdim etiladi. 1.3.O`tiladigan mavzuning maqsadi va kutiladigan natijani e`lon qiladi. 1.4.O`quv mashg`ulotini o`tkazish tartibini tushuntiradi.	Eshitadi.

<p>2-bosqich. Asosiy bosqich (60 minut)</p>	<p>□□□. Mashg`ulotning asosiy vazifalarini echish uchun talabalar guruhlariga iqtisodiy samaradorlik tushunchasi, mazmuni, ko`rsatkichlari bo`yicha har xil fikrlarni ko`rib chiqish topshiriladi. □□</p> <p>2.2. Bajarilgan ishga talabalar baho beradilar. Guruhni baholash jadvali ilova qilinmoqda (1 (16.1.1) - Ilova).</p> <p>2.3. O'simlikchilik tarmoqlari. Tarmoqlarda etishtirilayotgan mahsulotlar. Ularning ahamiyati. - O'simlikchilik tarmoqlarining rivojlanishi masalalari bo`yicha asoslari tushuntiriladi. Ma`ruza aqliy hujum usulidan foydalanilgan holda olib boriladi. (2 (16.1.1) - Ilova).</p> <p>2.4. Tarqatma material beriladi.</p>	<p>Talabalar 3 guruhga bo`linadi va berilgan texnologik usullar bo`yicha ishlaydilar. Guruh bosh-liqlari ularni himoya qiladi.</p>
<p>3-bosqich. YAkuniy bosqich (10 minut)</p>	<p>3.1. O`tilgan mashg`ulot bo`yicha yakun yasaydi, ular qaerlarda kerak bo`lishi aytiladi.</p> <p>3.2. Talabalar faoliyati tahlil qilinadi.</p> <p>3.3. Mustaqil tayyorgarlik uchun uyga quyidagi vazifalar beriladi; - O`simlikchilik tarmoqlarining samaradorlik darajasini isbotlovchi ko`rsatkichlar. - Ekinlarga, mahsulotlarga iqtisodiy baho berish tartibini aniqlash.</p>	<p>Talabalar eshitadi, yozib oladi.</p>

1 (16.1.1) - Ilova

Guruhni baholash jadvali.

Guruhlar	Javoblarning aniq, ravshanligi (1,0)	Axborotning ishonchliligi (0,5)	Guruh a`zosining faolligi (0,5)	Umumiy ballar	Baho
1					
2					
3					

Guruh rahbarining chiqib tushuntirib berishi:

1,5 - 2 ball – a`lo; 1,0 - 1,4 ball – yaxshi; 0,5 - 0,9 ball – o`rta

2 (16.1.1) – Ilova

Aqliy hujum qoidalari:

- *Hech qanday o`zaro tanqid va baholash bo`lmasligi kerak!*
- *Taklif qilinaetgan g`oyaga baho berishdan saqlan, agar u juda yuqori va bajarilish ehtimoli bo`lmasa ham - hammasiga ruxsat beriladi.*
- *Barcha keltirilgan g`oyalar qimmatli va teng kuchli – ularni tanqid qilmaslik kerak.*
- *Javob berayotganni to`xtatmaslik kerak!*
- *Kamchilik ko`rsatishdan saqlan!*
- *Maqsad miqdor hisoblanadi!*
- *Qancha ko`p fikr bildirilsa shunchaga yaxshi: Yangi va qimmatli g`oyaning tug`ilishiga ehtimol shunchalik ko`p bo`ladi.*
- *Fikrlar takrorlansa e`tibor bermaslik kerak.*
- *Paydo bo`lgan g`oyani agar u sening nazaring bo`yicha qabul qilingan sxemaga javob bermasa ham tashlab yubormaslik kerak.*
- *Ushbu muommani faqat mavjud usullar bilan echish mumkin deb o`ylama.*

16.2. Amaliy mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi

	Talabalar soni: 25 ta
<i>O'quv mashg'ulotining shakli</i>	Amaliy mashg'ulot
<i>Mashg'ulot rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Servis haqida tushuncha, uning mazmuni, mohiyati. 2. Qishloq xo'jaligida servisning zarurligi, ahamiyati. 3. Hukumatning qishloqda servisni rivojlantirish borasidagi tadbirlari. Tarmoqdagi servis tizimi. 4. Servis turlari, sub'ektlari. Infratuzilma turlari. 5. Qishloq xo'jaligidagi servisning hozirgi holati. Uning muammolari. 6. Servis bo'yicha chet el tajribalari. 7. Qishloq xo'jaligida servisni rivojlantirish masalalari.
<i>O'quv mashg'ulotining maqsadi:</i>	Talabalarning servisning ahamiyati, mazmuni va qishloq xo'jaligida uning zarurligi hamda ularni rivojlantirish yo'llari to'g'risida bilimni kengaytirish va chuqurlashtirish.
<i>Pedagogik vazifalar:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Servis haqida tushuncha, uning mazmuni, mohiyatini tushuntirish; - Qishloq xo'jaligida servisning zarurligi, ahamiyatini yoritish; - Hukumatning qishloqda servisni rivojlantirish borasidagi tadbirlari. Tarmoqdagi servis tizimini takomillashtirilishini izohlash; - Servis turlari, sub'ektlari. Infratuzilma turlari bilan tanishtirish; - Qishloq xo'jaligidagi servisning hozirgi holati. Uning muammolarini aniqlash; - Servis bo'yicha chet el tajribalarini o'rganish; - Qishloq xo'jaligida servisni rivojlantirish masalalarini tahlil etish. 	<i>O'quv faoliyati natijasi:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Servis haqida tushuncha, uning mazmuni, mohiyatini tushuntiradi; - Qishloq xo'jaligida servisning zarurligi, ahamiyatini yoritadi; - Hukumatning qishloqda servisni rivojlantirish borasidagi tadbirlari. Tarmoqdagi servis tizimini takomillashtirilishini izohlaydi; - Servis turlari, sub'ektlari. Infratuzilma turlari bilan tanishtiradi; - Qishloq xo'jaligidagi servisning hozirgi holati. Uning muammolarini aniqlaydi; - Servis bo'yicha chet el tajribalarini o'rganib, amaliyotga tadbir etish yo'llarini o'rgatadi; - Qishloq xo'jaligida servisni rivojlantirish masalalarini tahlil etadi.
<i>O'qitish usullari</i>	Amaliy mashg'ulot, FSMU texnologiyasi, «jamoabonlik ishlash» usuli;
<i>O'qitish vositalari</i>	Ma'ruza matni, o'quv qo'llanma, kompyuter texnologiyasi, ekspert varaqlari, grafiklardan foydalanish.
<i>O'qitish shakli</i>	Guruhlarda ishlash usuli.
<i>O'qitish shart-sharoiti</i>	Texnik vositalar bilan ta'minlangan, guruhlarda ishlash usulini qo'llash mumkin bo'lgan auditoriya.

16.2.1. Amaliy mashg'ulotning texnologik xaritasi. (1-mashg'ulot)

Ish bosqich-lari	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich (40 min)	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. O'quv mashg'uloti mavzusi, maqsadi va o'quv faoliyati natijalarini e'lon qiladi. 1.2. Amaliy mashg'ulotni o'tkazish xususiyatlari bilan talabalarni tanishtiradi. 1.3. Mavzu bo'yicha topshiriqlarni tarqatadi. 1.4. Savollar berib talabalarining bilimlarini faollashtiradi. (1 (16.2.1)-llova). 	Eshitishadi va yozib olishadi
2-bosqich (50 min)	2.1. Mashg'ulotning asosiy vazifalarini echish uchun talabalar guruhlariga servisning mazmuni va mohiyati tushunchasi bo'yicha har	Talabalar 4 guruhga bo'linib ishlaydilar.

	xil fikrlarni ko`rib chiqish va T-sxema bo`yicha yozib chiqishni va tugagandan so`ng prezentatsiya qilishni topshiradi. Bajarilgan ishga talabalar baho beradilar. Guruhni baholash jadvali ilova qilinmoqda. (2 (16.2.1) - Ilova) 2.2 Venna-diagramma asosida Servis turlari, sub'ektlari. Infratuzilma turlari va ular o`rtasidagi umumiylik va alohida xususiyatlari aniqlanadi. (3 (16.2.1) - Ilova) 2.3. Muammoli usuldan foydalanib, muammoli vazifalarni echish. 2.4. O`qituvchi to`g`ri axborotlar beradi va yozdiradi, funktsiya va vazifani tushuntiradi.	Spikerlar 10-15 minut davomida jadval ma`lumotlari asosida o`z javoblarini yozib chiqadi va doskada prezentatsiya qiladi.
3-bosqich 10 min.	3.1. O`tilgan mashg`ulotga – muammoli savollar javoblarga yakun yasash. 3.2. Muammoli usuldan qayerda ko`proq qo`llanishini aytish. YOzma muammoli masalalarni kurs ishlari, magistrlik ishlarida qo`llash maqsadga muvofiqdir.	Eshitadi va yozib oladi.

1 (16.2.1) - Ilova

Bilimlarni faollashtiruvchi savollar.

1. Servis haqida tushuncha uning mazmuni va mohiyatini bayon eting?
2. Qishloq xo`jaligida servisning zarurligi va ahamiyati nimalardan iborat?
3. Servis turlari, sub`ektlari nima?
4. Qishloq xo`jaligidagi servisning hozirgi holati va muammolarini bayon eting?

Servis tushunchasining mazmuni va mohiyati

To`g`risi	Taalluqli emas
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.

2 (16.2.1) - Ilova

Guruh bo`yicha baholash mezonlari

Har bir guruh boshqa guruhlarni baholaydi. Har bir talab bo`yicha – 3,0 ball

Guruh №	Tushunarli va aniq javob (1,0)	Ko`rgazmalilik (1,0)	Reglamentga amal qilish (0,5)	Guruh faolligi (0,5)	Jami ball
1.					
2.					
3.					
4.					

Hisob natijasi

Guruhlar №	Umumiy ball	Umumiy ball	Umumiy ball	Umumiy ball	Umumiy ball
1.					
2.					
3.					
4.					
Umumiy xisob					

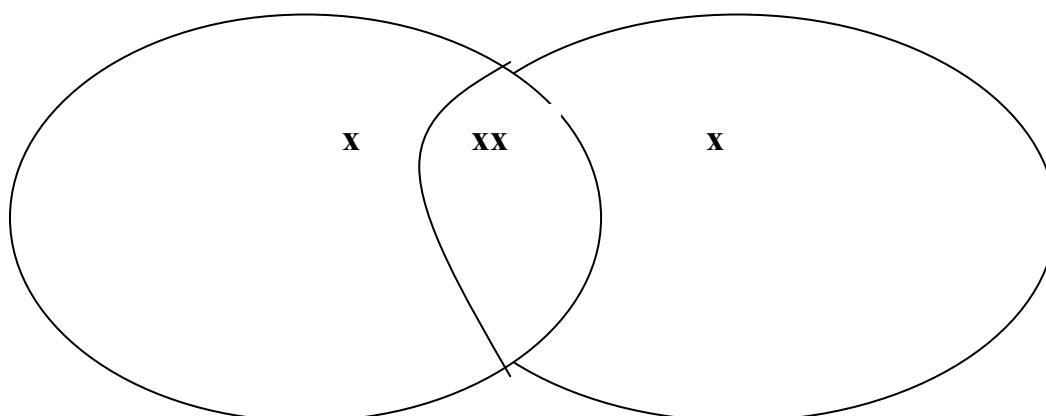
Ballari					
Baho					

Baho: 2,2 – 3,0 ball – a`lo baho
 1,3 – 2,1 ball – yaxshi baho
 0 – 1,2 ball – o`rta baho

3 (16.2.1) - Ilova

Venna-diagrammasi.

Venna-diagrammadan foydalanib **Servis turlari, sub'ektlari. Infratuzilma turlari va ular o`rtasidagi** umumiylik va alohida xususiyatlari aniqlanadi.

3 (16.2.2) - Ilova

Muammoning echimi variantlarini baholash jadvali (ballarda)

Qatnashuvchi	Muammo echimining alternativ varianti				
	1	2	3	4	N
A					
B					
V					
N					
Jami					

Har bir guruh ishlab spiker orqali prezentatsiya o`tkazadi.

Dars oxirida o`qituvchi guruhlar javobiga yakun yasab, ularning javoblarini ko`proq to`g`rilarini rag`batlantiradi. Asosiy savollarga yakuniy xulosalar beradi.

17-Mavzu	«Chorvachilik (qoramolchilik, qo'ychilik, echkichilik) tarmoqlari iqtisodi»
-----------------	--

17.1. Ma`ruzani o`qitish texnologiyasi

	Talabalar soni: 100 ta
<i>O`quv mashg`ulotining shakli</i>	Amaliy mashg`ulot
<i>Mashg`ulot rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Chorvachilik tarmoqlari. Chorvachilik borasidagi davlatning siyosati. 2. Tarmoqlarda yetishtirilayotgan mahsulotlar. Ularning ahamiyati. 3. Chorvachilik tarmoqlarining rivojlanishi. Chorvachilik mahsulotiga bo`lgan talab.</li> <li>4. Chorvachilik mahsulotlarining iqtisodiy samaradorlik darajasini ifodalovchi ko`rsatkichlar. 5. Tarmoqlarning mustaqillik yillaridagi holati. 6. Qo'ychilik, qoramolchilik, parrandachilik iqtisodi. 7. Kelajakda chorvachilik tarmoqlarini rivojlantirish masalalari.
<i>O`quv mashg`ulotining maqsadi:</i>	Chorvachilik tarmoqlarining tarkibi va rivojlanishini tahlil qilish, chorvachilik mahsulotiga bo`lgan talabni aniqlash, iqtisodiy samaradorlik darajasini ifodalovchi ko`rsatkichlarni, chorvachilik tarmoqlari bo`yicha iqtisodini va uni rivojlantirish masalalari bo`yicha talabalarning bilimlarini mustahkamlash va chuqurlashtirish.
<i>Pedagogik vazifa:</i> - Chorvachilik tarmoqlari. Chorvachilik borasidagi davlatning siyosati to`g`risida tushuncha berish; -Tarmoqlarda yetishti-rilayotgan mahsulotlar. Ularning ahamiyatini yoritish; -Chorvachilik tarmoqlari-ning rivojlanishi. Chorvachilik mahsulotiga bo`lgan talabni tahlil qilish; -Chorvachilik mahsulotlari-ning iqtisodiy samaradorlik darajasini ifodalovchi ko`rsatkichlarni o`rgatish; -Tarmoqlarning mustaqillik yillaridagi holatini tahlil qilish; - Qo'ychilik, qoramolchilik, parrandachilik iqtisodini o`rganish; - Kelajakda chorvachilik tarmoqlarini rivojlantirish masalalariga baho berish.	<i>O`quv faoliyati natijasi:</i> - Chorvachilik tarmoqlari. Chorvachilik borasidagi davlatning siyosati to`g`risida tushuncha beradi; - Tarmoqlarda yetishti-rilayotgan mahsulotlar. Ularning ahamiyatini yoritadi; -Chorvachilik tarmoqlari-ning rivojlanishi. Chorvachilik mahsulotiga bo`lgan talabni tahlil qiladi; -Chorvachilik mahsulotlari-ning iqtisodiy samaradorlik darajasini ifodalovchi ko`rsatkichlarni o`rgatadi; -Tarmoqlarning mustaqillik yillaridagi holatini tahlil qiladi; - Qo'ychilik, qoramolchilik, parrandachilik iqtisodini o`rganadi; - Kelajakda chorvachilik tarmoqlarini rivojlantirish masalalariga baho beradi va muammali vaziyatlarni aniqlab ularni echish yo`llarini o`rganadi.
<i>O`qitishning usullari</i>	Ma`ruza, «aqliy hujum», T-sxema, “Kaskad” texnikasi, Delfi texnikasi, diskussiya va muammoli vaziyatlar usuli;
<i>O`qitish vositalari</i>	Ma`ruza matni, tarqatma materiallar, slaydlar, proektor, diagramma va grafiklar.
<i>O`qitishning shakli</i>	Jamoat, to`g`ridan-to`g`ri va guruhlarda ishlash shakli
<i>O`qitishshart- sharoiti</i>	Muammoli ma`ruza o`qish uchun kerakli texnik vositalar bilan ta`minlangan auditoriya

17.1.1. Muammoli ma`ruzaning texnologik xaritasi. (1-mashg`ulot)

Ish bosqich-lari	Faoliyatning mazmuni	
	O`qituvchi	Talaba
1 bosqich kirish (10 min)	<p>1.1. Chorvachilik tarmoqlari. Chorvachilik borasidagi davlatning siyosati to`g`risida tushuncha beradi;</p> <p>1.2. Tarmoqlarda yetishtirilayotgan mahsulotlar. Ularning ahamiyatini yoritib beradi;</p> <p>1.3. Chorvachilik tarmoqlarining rivojlanishi. Chorvachilik mahsulotiga bo`lgan talabni yoritib beradi va tahlil qiladi.</p>	Ma`ruza mavzusini o`rganadi.
2 bosqich Asosiy qism	<p>2.1. Talabalarning bilimlarini savol-javob shaklida quyidagi savollar bilan faollashtiradi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - CHorvachilik tarmog`ini rivojlantirishda davlat qanday siyosat olib bormoqda?</li> <li>- Tarmoqda etishtirilayotgan mahsulot turlari va ularning hajmi, siqati haqida tushuncha bering?</li> <li>- CHorvachilik mahsulotlariga bo`lgan talab qanday aniqlanadi? <p>2.2. CHorvachilik tarmog`idagi asosiy muammolar va ularni rivojlantirish masalalari mohiyatini tushuntirib beradi.</p> <p>2.3. Asosiy muammo: CHorvachilik tarmog`ini rivojlantirishdagi muammolar va etishtirilayotgan mahsulotlarining baholar dispariteti. Talabalarni muhokama qilinayotgan muammoga jalb qiladi, muammoni echish yo`llarini shakllantiradi.</p> <p>2.4. Asosiy muammoning echimini topish uchun talabalar bilan birgalikda tahlil qiladi. Paydo bo`lgan muammolarni aniqlaydi.</p> <p>2.5. Muammoning echimini qidirib topishni tashkil qiladi: Muammoli savollarni shakllantiradi (1 (17.1.1) - Ilova) va ishlash bosqichining xususiyatlarini tushuntiradi.</p> <p>2.6. Talabalarni 15-16 kishidan iborat guruhlarga bo`ladi. Guruhlarda ishlashni tashkil qiladi.</p> <p>2.7. Guruhlarning echimi bo`yicha taqdimotning boshlanishini e`lon qiladi. Guruhlar faoliyat natijalarini muhokama qiladi. Talabalar bilan hamkorlikda javoblarning to`liqligiga baho beriladi. Javoblar to`liq bo`lmagan hollarda qo`yilgan muammoning echimi bo`yicha o`zi javob beradi.</p> <p>2.8. «Muammoli vaziyat»ning echimi bo`yicha aniq ratsional takliflarni ishlab chiqishni tashkil qiladi. Oraliq xulosani chiqaradi.</p> <p>2.9. To`rtinchi «Muammoli vaziyat»ning echimi bo`yicha oraliq xulosani shakllantiradi.</p>	<p>Og`zaki javob berishadi</p> <p>Guruhlarda ishlashadi, muammoli savollar bo`yicha aniq javoblarni shakllantiradi (6 minutgacha). Guruh bo`lib ishlash natijalarini taqdim etadi, boshqa guruhlar-ning javoblariga o`z fikrini bildiradi, tahlil va muhokama qiladi. «Muammoli vaziyat» echimining optimal holati bo`yicha fikr bildiradi.</p>
YAkuniy bosqich (15 min)	<p>3.1. O`qituvchi «Muammoli vaziyat» echimini topishdagi talabalarning hatti - harakatini tahlil qiladi.</p> <p>3.2. Talabalarning guruhda ishlash va muhokama qilish bosqichidagi faolligiga, tayyorgarlik darajasiga baho beradi (2 (17.1.1) -Ilova).</p> <p>3.3. Muammoning umumiy echimi keyingi ma`ruza mashg`ulotida davom etishini e`lon qiladi.</p>	

1 (17.1.1.) - Ilova

Muammoli savollar.

1. Chorvachilik tarmoqlari respublika xalq xo`jaligida qanday o`rin tutadi?
2. Chorvachilik tarmoqlarining ahamiyatli tomonlari nimalardan iborat?

3. Qanday chorvachilik mahsulotlariga bo`lgan talab qanday aniqlanadi?
4. Chorvachilik mahsulotlarining iqtisodiy samaradorlik ko`rsatkichlari qanday aniqlanadi?
5. Chorvachilik tarmoqlarining samaradorlik darajasini izohlab bering?

2 (17.1.1) - Ilova

Chorvachilik tarmog`ini rivojlantirishda nimalarga e`tiborni qaratish lozim bo`ladi. T-sxema orqali javob bering

E`tibor berilishi kerak	Qo`shimcha nimalarga e`tibor bersa bo`ladi
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.

T-sxema guruhlar tomonidan muhokama qilinadi va guruh etakchilari himoya qiladi. Guruhlar bir-birlarining chiqishlarini baholaydilar.

1 (17.1.2) - Ilova

Muammoli savollar;

1. Chorvachilikni rivojlantirishga tusqinlik qilayotgan muammolar nima?
2. Chorva mollari tirik vazni tannarxi qanday aniqlanadi?
3. Chorvachilik mahsuloti tannarxiga xarajatlarning qanday moddalari kiradi?
4. Chorvachilik mahsulotlari qanday baholanadi?
5. Chorvachilik tarmoqlarining samaradorlik darajasini izohlab bering?
6. Chorvachilik tarmoqlarining mustaqillik yo`llaridagi holati va tarmoqda agro-iqtisodiy islohatlarni qanday qilib chuqurlashtirish mumkin?
7. Kelajakda chorvachilik tarmoqlarini rivojlantirish, uning samaradorligini oshirish uchun qanday chorva-tadbirlarni amalga oshirish lozim?

2 (17.1.2) - Ilova

Pinbord texnikasi qoidasi

<ol style="list-style-type: none"> 1. Chorvachilik mahsulotlarining turlari? 2. Chorvachilik mahsulotlarining tannarxi? 3. Chorvachilikni rivojlantirishda islohotlarning ahamiyati? 4. Mustaqillik yillaridagi chorva mollarining samaradorligi? 5. Chorvachilik mahsulotlarining tannarxi qanday aniqlanadi? 6. Bugungi kunda respublikamiz va viloyatimiz bo`yicha qoramollar bosh soni nechtaga etdi?</li> <li>7. Bozor iqtisodiy sharoitida qoramolchilikni rivojlantirishdagi muammolar?</li> <li>8. Qo`ychilik, qoramolchilik va parrandachilikni rivojlantirishda davlatning roli?
--

17- Mavzu	«Qishloq xo'jaligidagi (yalpi va o'rtacha) xarajatlar, ularni kamaytirish yo'llari»
------------------	--

17.2. Amaliy mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi

	Talabalar soni: 25 ta
<i>Mashg'ulot shakli</i>	<i>Muammoli ma'ruza</i>
<i>O'quv mashg'ulot rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Qishloq xo'jaligidagi xarajatlar, ularning ahamiyati. 2. Xarajatlar tarkibi, ularning turkumlashtirilishi. 3. Mahsulot tannarxi haqida tushuncha (o'rtacha xarajatlar), uning turlari, ularni aniqlash tartibi. 4. Asosiy qishloq xo'jaligi mahsulotlarini tannarxi darajasi va dinamikasi. 5. Qishloq xo'jalik mahsulotlarining tannarxi va xarajatlarni qisqartirish yo'llari. 6. Jahon inqirozi sharoitida mahsulot tannarxini pasaytirish imkoniyatlari.
<i>Ma'ruzaning maqsadi</i>	Talabalarning qishloq xo'jaligidagi yalpi va o'rtacha xarajatlari, mahsulot tannarxi va uni kamaytirish masalalari to'g'risidagi umumiy bilimlarini chuqurlashtirish.
<i>Pedagogik vazifa:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Qishloq xo'jaligidagi xarajatlar, ularning ahamiyatini yoritish; - Xarajatlar tarkibi, ularning turkumlashtirilishi bo'yicha tushuncha berish; - Mahsulot tannarxi haqida tushuncha (o'rtacha xarajatlar), uning turlari, ularni aniqlash tartibini izohlash; - Asosiy qishloq xo'jaligi mahsulotlarini tannarxi darajasi va dinamikasi tahlil etish; - Qishloq xo'jalik mahsulotlarining tannarxi va xarajatlarni qisqartirish yo'llari to'g'risida tushuncha berish; - Jahon inqirozi sharoitida mahsulot tannarxini pasaytirish imkoniyatlari haqida tushuncha berish. 	<i>O'quv faoliyatining natijasi:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Qishloq xo'jaligidagi xarajatlar, ularning ahamiyatini yoritib beradi; - Xarajatlar tarkibi, ularning turkumlashtirilishi bo'yicha tushuncha beradi; - Mahsulot tannarxi haqida tushuncha (o'rtacha xarajatlar), uning turlari, ularni aniqlash tartibini izohlaydi; - Asosiy qishloq xo'jaligi mahsulotlarini tannarxi darajasi va dinamikasi tahlil etadi; - Qishloq xo'jalik mahsulotlarining tannarxi va xarajatlarni qisqartirish yo'llari to'g'risida tushuncha beradi; - Jahon inqirozi sharoitida mahsulot tannarxini pasaytirish imkoniyatlari haqida tushunchaga ega bo'ladilar.
<i>O'qitish usullari</i>	Amaliy, FSMU, blits-so'rov usullari;
<i>O'qitish vositalari</i>	Ma'ruza matni, ekspert varaqlari, grafiklardan foydalanish.
<i>O'qitish shakli</i>	«Jamoat bo'lib ishlash» va guruhlarda ishlash usullari.
<i>O'qitish shart- sharoitlari</i>	Texnik vositalar bilan ta'minlangan, o'qitish usullarini qo'llash mumkin bo'lgan auditoriya.
<i>Monitoring va baholash</i>	Nazorat savollari

17.2.1. Amaliy mashg'ulotning texnologik xaritasi. (1-mashg'ulot)

Ish bosqichlari	Faoliyatning mazmuni	
	O'qituvchi faoliyatining mazmuni	Talaba faoliyatida
1 bosqich (10 min)	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. O'quv mashg'ulotining mavzusini va maqsadini eslatadi. 1.2. Qishloq xo'jaligidagi xarajatlar, ularning ahamiyati bo'yicha talabalarning bilimlarini faollashtirish maqsadida savol-javob o'tkazadi. 	Eshitadi

2 bosqich Asosiy (60 min)	2.1. Muammoli o`qitish uslubida FSMU texnologiyasidan foydalanib: - Qishloq xo`jaligidagi yalpi va o`rtacha xarajatlar, mahsulot tannarxi va ularni kamaytirish yo`llari (1 (17.2.1) - Ilova). 2.2. Xarajatlar tarkibi, ularning turkumlashtirilishi bo`yicha «Blits-so`rov» savollari talabalar bilimini faollashtirish uchun berish (2 (17.2.1) - Ilova).	1 va 2 topshiriqlarni echishda talabalar qanday muammolar borligi va ularni hal qilish yo`llarini aytib beradi.
3 bosqich YAkuniy bosqich (10 min)	3.1. Mavzu bo`yicha umumiy xulosa qilinadi. 3.2. Navbatdagi ma`ruza mashg`ulotda ko`riladigan masalani e`lon qiladi va mustaqil tayyorgarlik ko`rishlarini so`raydi: berilgan ro`yxat bo`yicha tavsiya qilingan adabiyotlarni o`rganish.	Guruhlar o`zaro baholash natijalarini e`lon qilishadi Mustaqil ishlash uchun topshiriqni yozib olishadi.

1 (17.2.1) - Ilova

FSMU texnologiyasi yordamida **“Qishloq xo`jaligidagi yalpi va o`rtacha xarajatlar, mahsulot tannarxi va ularni kamaytirish yo`llari nimalardan iborat ekanligini tushuntirib bering?”** savolini yo`naltiruvchi uslubiy tavsiyalar asosida echish:

Yo`naltiruvchi uslubiy tavsiyalar: mahsulot sifatini oshirish, hosildorlikni oshirish, mahsulot tannarxini pasaytirish, mehnat unumdorligini oshirish;

Savol	“Dehqon va fermer xo`jaligida yalpi va sof foydani ko`paytirish yo`llari nimalardan iborat?”
(F)Fikringizni bayon eting	
(S)Fikringiz bayoniga sabab ko`rsating	
(M)Ko`rsatgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring	
(U)Fikringizni umumlashtiring	

2 (17.2.1) - Ilova

«Blits-so`rov» savollari savol-javob vaqtida to`ldiriladi.

№	Savollar	Javoblar
1.	Xarajatlar tushunchasini tasnifini bering	
2.	Umumiy xarajatlarning tasnifini bering	
3.	O`rtacha xarajatlarning tasnifini bering	
4.	Qo`shimcha xarajatlarning tasnifini bering	
5.	Xarajatlarning nima uchun zarurligini tushuntirib bering	

18- Mavzu	«Qishloq xo'jaligining yalpi va tovar mahsuloti, ularning taqsimlanishi va ko'paytirish yo'llari»
------------------	--

18.1. Amaliy mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi

	Talabalar soni: 25 ta
<i>O'quv mashg'ulotining shakli</i>	Amaliy mashg'ulot
<i>O'quv mashg'ulot rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Qishloq xo'jaligining yalpi va tovar mahsuloti haqida tushuncha, ularning ahamiyati. 2. Qishloq xo'jaligining yalpi mahsuloti tarkibi dinamikasi (o'zgarishi). 3. Qishloq xo'jaligining yalpi mahsulotini qiymatini aniqlash tartibi. 4. Mahsulot sotish bo'yicha tuziladigan shartnomalar, ularning mazmuni. 5. Davlat buyurtmasi uni maqsadi, vazifalari. 6. Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini sotishdagi chet el tajribalari. 7. Mahsulotlarni sotishni rivojlantirish tovarlilik darajasi, ularni oshirish yo'llari.
<i>Ma'ruzaning maqsadi</i>	Talabalarning qishloq xo'jaligining yalpi va tovar mahsuloti, ularning taqsimlanishi to'g'risidagi umumiy nazariy bilimlarini chuqurlashtirish.
<i>Pedagogik vazifa:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Qishloq xo'jaligining yalpi va tovar mahsuloti haqida tushuncha, ularning ahamiyati haqida tushuncha berish; - Qishloq xo'jaligining yalpi mahsuloti tarkibi dinamikasi (o'zgarishi)ni yoritib berish; - Qishloq xo'jaligining yalpi mahsulotini qiymatini aniqlash tartibini yoritish; - Mahsulot sotish bo'yicha tuziladigan shartnomalarni tahlil etish; - Davlat buyurtmasi uni maqsadi, vazifalari yoritib berish; - Qishloq xo'jaligi mahsulot-larini sotishdagi chet el tajribalari to'g'risida tushuncha berish; - Mahsulotlarni sotishni rivojlantirish tovarlilik darajasi, ularni oshirish masalalarini yoritish. 	<i>O'quv faoliyatining natijasi:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Qishloq xo'jaligining yalpi va tovar mahsuloti haqida tushuncha, ularning ahamiyati haqida tushuncha beradi; - Qishloq xo'jaligining yalpi mahsuloti tarkibi dinamikasi (o'zgarishi)ni yoritib beradi; - Qishloq xo'jaligining yalpi mahsulotini qiymatini aniqlash tartibini yoritadi; - Mahsulot sotish bo'yicha tuziladigan shartnomalarni tahlil etadi; - Davlat buyurtmasi uni maqsadi, vazifalari yoritib beradi; - Qishloq xo'jaligi mahsulot-larini sotishdagi chet el tajribalari to'g'risida tushuncha beradi; - Mahsulotlarni sotishni rivojlantirish tovarlilik darajasi, ularni oshirish yo'llari to'g'risida tushuncha beradi.
<i>O'qitish usullari</i>	Amaliy mashg'ulot, «Aqliy hujum», «Blits-so'rov, "Baliq skeleti"» texnikasi.
<i>O'qitish vositalari</i>	Ma'ruza matni, tarqatma materiallar va doska.
<i>O'qitish shakllari</i>	Guruxlarda ishlash va «jamo bo'lib ishlash» usullari
<i>O'qitish shart-sharoiti</i>	Texnik vositalar bilan ta'minlangan, auditoriya.
<i>Monitoring va baholash</i>	Test, mulohaza savollari, masalalar

18.1.1. Amaliy mashg'ulotning texnologik kartasi. (1-mashg'ulot)

Ish bosqich-lari	Faoliyat mazmuni:	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich Kirish (5 min)	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. O'quv mashg'ulotining mavzusini, maqsadini, o'tkazish tartibini va natijasini e'lon qiladi. 1.2. Ishlab chiqariladigan mahsulotlar hajmini, sifatini aniqlash tartibi, ahamiyati, zarurligi va funktsiyalari bo'yicha talabalarning bilimlarini faollashtirish maqsadida 	Eshitadi

Urug` ekish normasi 1-gektarga 80 kg rejalashtirgan bug`doy hosildorligi 20 ts. shunda qancha maydonga bug`doy ekiladi:

- A. 20,5 gektar;
- B. 23,4 gektar;
- V. 25,0 gektar;
- G. 27,7 gektar;

5. Talab qilinadigan shartli ravishdagi ishlovchilar soni qanday aniqlanadi? Masalan: jami ish soati 10000 kishi soat. +ishloq xo`jaligida 1-yilda 280 kun ishlashi lozim. Bir smenadagi ish soati 7 soatdan iborat. Talab qilinadigan ishlovchilar:

- A. 1-kishi;
- B. 2-kishi;
- V. 3-kishi;
- G. 4-kishi;

6. Fermerlar va dehqon xo`jaligi hajmiga qanday omillar ta`sir etadi?

- A. Tabiiy shart-sharoitlar, xo`jalik ishlab chiqarish yo`nalishi;
- B. Ishlab chiqarish intensivligi, xo`jalik a`zolarining asosiy ish joyidan uzoqligi;
- V. Infratuzilma xizmatini qanday tashkil etilganligi, xo`jalik boshlig`ini tadbirkorligi qobiliyati, ularni iqtisodiy malakasi;
- G. YUqoridagilarni hammasi to`g`ri;

O`quv topshiriq:

«Blits-so`rov» savollari savol-javob vaqtida to`ldiriladi.

№	Savollar	Javoblar
1.	To`g`ridan-to`g`ri alokalarni joriy etish	
2.	SHartnoma majburiyatlarini o`z vaqtida to`liq bajarilishi choralarini ko`rish	
3.	O`zaro aloqalar, hisob-kitoblar, to`lovlarning o`z vaqtida bo`lishini choralarini ko`rish	
4.	F`yuchers shartnomalarini kengroq joriy etish.	

2. (18.2.2) - Ilova

FSMU texnologiyasi yordamida **“Qishloq xo`jaligida mahsulotlarni sotish yo`llari tartibi”** nimalardan iborat ekanligini yo`naltiruvchi uslubiy tavsiyalar asosida echish:

Yo`naltiruvchi uslubiy tavsiyalar: Erkin sotish; Davlat buyurtmasi; Kontraktatsiya shartnomalari;

Savol	“Qishloq xo`jaligida mahsulotlarni sotish yo`llari tartibi” nimalardan iborat
(F)Fikringizni bayon eting	
(S)Fikringiz bayoniga sabab ko`rsating	
(M)Ko`rsatgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring	
(U)Fikringizni umumlashtiring	

19- Mavzu	«Korxonalarining daromadlari, foydalari, ularning taqsimlanishi»
------------------	---

19.1. Amaliy mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi

	Talabalar soni: 25 ta
<i>O'quv mashg'ulotining shakli</i>	Amaliy mashg'ulot
<i>Mashg'ulot rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Qishloq xo'jalik korxonalarining daromad va foydalari, iqtisodiy samaradorligi haqida tushuncha, ularning ahamiyati. 2. Xo'jalikning yalpi va sof pul tushumi (daromadi), ularni aniqlash tartibi. 3. Qishloq xo'jaligi korxonalarining moliyaviy natijalari va unga ta'sir etuvchi omillar. 4. Tarmoqning, korxonaning iqtisodiy samaradorlik darajasi, dinamikasi. 5. Korxonaning iqtisodiy samaradorligini yuksaltirish yo'llari.
<i>O'quv mashg'ulotining maqsadi:</i>	Talabalarda qishloq xo'jaligi korxonalarining foyda va daromadlari, ularning shakllantirilishi va oqilona taqsimlanishi to'g'risidagi umumiy nazariy bilimlarini chuqurlashtirish va mustahkamlash..
<i>Pedagogik vazifa:</i> - Qishloq xo'jalik korxonalarining daromad va foydalari, iqtisodiy samaradorligi haqida tushuncha, ularning ahamiyati to'g'risida tushuncha berish; - Xo'jalikning yalpi va sof pul tushumi (daromadi), ularni aniqlash tartibini yoritib berish; - Qishloq xo'jaligi korxonalarining moliyaviy natijalari va unga ta'sir etuvchi omillarni tahlil qilish; - Tarmoqning, korxonaning iqtisodiy samaradorlik darajasi, dinamikasini tahlil etish; - Korxonaning iqtisodiy samaradorligini yuksaltirish yo'llarini o'rganish.	<i>O'quv faoliyati natijasi:</i> - Qishloq xo'jalik korxonalarining daromad va foydalari, iqtisodiy samaradorligi haqida tushuncha, ularning ahamiyati to'g'risida tushuncha beradi; - Xo'jalikning yalpi va sof pul tushumi (daromadi), ularni aniqlash tartibini yoritib beradi; - Qishloq xo'jaligi korxonalarining moliyaviy natijalari va unga ta'sir etuvchi omillarni tahlil qiladi; - Tarmoqning, korxonaning iqtisodiy samaradorlik darajasi, dinamikasini tahlil etadi; - Korxonaning iqtisodiy samaradorligini yuksaltirish yo'llarini o'rganadi.
<i>O'qitish usullari</i>	Amaliy mashg'ulot, «aqliy hujum», «Insert» texnikasi, FSMU texnologiyasi, T-sxema.
<i>O'qitish vositalari</i>	Ma'ruza matni, tarqatma materiallar va doska.
<i>O'qitish shakllari</i>	Guruxlarda ishlash va «jamoat bo'lib ishlash» usullari
<i>O'qitish shart-sharoiti</i>	Texnik vositalar bilan ta'minlangan, guruxlarda ishlash usulini qo'llash mumkin bo'lgan auditoriya.
<i>Monitoring va baholash</i>	Nazorat savollari

19.1.1. Amaliy mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi. (1-Mashg'ulot)

Ish bosqichlari	Faoliyat mazmuni:	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich (5 min)	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. O'quv mashg'ulotining mavzusini, eslatadi, o'tkazish tartibini va natijasini e'lon qiladi. 1.2. Natura va pul shaklidagi daromadlar, ularni aniqlash tartibi bo'yicha talabalarining bilimlarini faollashtirish maqsadida savol-javob o'tkazadi. 	Eshitadi

2-bosqich Asosiy (65 min)	2.1. Muammoli o`qitish uslubidan foydalanib: YAlpi va sof foydani aniqlash tartibi qanday amalga oshiriladi, aniq aniqlash muammosi □ - Qishloq xo'jaligi korxonalarining moliyaviy natijalari va unga ta'sir etuvchi omillar nimalardan iborat? 2.2. "Insert" (1 (20.2.1) - Ilova) va BTT texnikasi qoidalaridan kelib chiqqan holda jadvalni to'ldiring (2 (20.2.1) - Ilova)	1 va 2 topshiriqlarni echishda talabalar qanday muammolar borligi va ularni hal qilish yo'llarini aytib beradi. 3- toshiriqni T-sxema usulidan foydalanib bajaradi va o'ylaydi.
3-bosqich YAkuniy (10 min)	3.1. Mavzuda qo'yilgan savollar va ulardan chiqqan muammolarni qanday hal qilinganligini o`qituvchi yakun yasaydi (xulosa qiladi) va echilmagan muammolar ustida ishlash lozimligini aytadi. 3.2. Kelgusi mavzu e`lon qilinadi va unga tayyorgarlik ko`rish uchun mustaqil ishlash lozimligi tushuntiriladi.	Eshitishadi va yozib olishadi

1 (20.2.1) - Ilova

"Insert" texnikasining qoidasi:

1. Matnni o`qib chiqing.
2. Olingan ma'lumotlarni diqqat bilan o`rganib, sohalarga ajrating. Qalam bilan har bir qatorga quyidagi belgilarni qo'yib chiqing:

V – bilaman;

+ – yangi ma'lumot;

-- bilganlarimga zid;

? – meni o`ylantirmoqda.

2 (20.2.1) - Ilova

BBB texnikasining qoidasi.

1. "Insert" texnikasidan foydalanilgan holda matnni o`qib chiqing.
2. Olingan ma'lumotlarni individual sohalarga ajrating. Qalam bilan qo'yilgan belgilar asosida BBB jadvalini to'ldiring.

BBB jadvali

<i>Nº</i>	<i>Mavzu savollari</i>	<i>Bilaman</i>	<i>Bilishni istayman</i>	<i>Bilib oldim</i>
1	2	3	4	5
1.	Natura va pul shaklidagi daromadlarga nimalar kiradi?			
2.	Qishloq xo'jaligida yalpi va sof foyda qanday tartibda aniqlanadi?			
3.	Qishloq xo'jaligi korxonalarining moliyaviy natijalari va unga qanday omillar ta'sir etadi?			
4.	Tarmoqning, korxonaning iqtisodiy samaradorlik darajasi, dinamikasi qanday aniqlanadi?			

20.1. Amaliy mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi

	Talabalar soni: 25 ta
<i>O'quv mashg'ulotining shakli</i>	Amaliy mashg'ulot
<i>Mashg'ulot rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Samara va iqtisodiy samaradorlik tushunchalari 2. Ishlab chiqarishning iqtisodiy samaradorligining ahamiyati va mohiyati. 3. Iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlarini ifodalovchi ko'rsatkichlar va ularni aniqlash tartibi. 4. Korxonalarining, tarmoqlarning ishlab chiqarish samaradorlik ko'rsatkichlari. 5. Ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga ta'sir etuvchi omillar. 6. Ishlab chiqarish samaradorligin oshirish yo'llari va ularni takomillashtirilishi
<i>O'quv mashg'ulotining maqsadi:</i>	Korxonaning, tarmoqning iqtisodiy samaradorligi va uni oshirish yo'llari to'g'risida talabalarning bilimlarini mustahkamlash va chuqurlashtirish.
<i>Pedagogik vazifa:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Samara va iqtisodiy samaradorlik tushunchalarida izoh berish; - Ishlab chiqarishning iqtisodiy samaradorligining ahamiyati va mohiyatini yoritish; - Iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlarini ifodalovchi ko'rsatkichlar va ularni aniqlash tartibini tushuntirib berish; - Korxonalarining, tarmoq-larning ishlab chiqarish samaradorlik ko'rsatkich-larini hisoblashni o'rgatish; - Ishlab chiqarish samara-dorligini oshirishga ta'sir etuvchi omillarni tahlil qilish; - Ishlab chiqarish samara-dorligin oshirish yo'llari va ularni takomillashtirilishi yo'llariga baho berish. 	<i>O'quv faoliyati natijasi:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Samara va iqtisodiy samaradorlik tushunchalarida izoh beradi; - Ishlab chiqarishning iqtisodiy samaradorligining ahamiyati va mohiyatini yoritadi; - Iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlarini ifodalovchi ko'rsatkichlar va ularni aniqlash tartibini tushuntirib beradi; - Korxonalarining, tarmoqlarning ishlab chiqarish samaradorlik ko'rsatkichlarini hisoblashni o'rgatish; - Ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga ta'sir etuvchi omillarni tahlil qiladi; - Ishlab chiqarish samaradorligin oshirish yo'llari va ularni takomillashtirilishi yo'llariga baho berishni o'rgatadi.
<i>O'qitish usullari</i>	Amaliy mashg'ulot, FSMU texnologiyasi, «jamoat bo'lib ishlash» usuli;
<i>O'qitish vositalari</i>	Ma'ruza matni, o'quv qo'llanma, kompyuter texnologiyasi, ekspert varaqlari, grafiklardan foydalanish.
<i>O'qitish shakli</i>	Guruhlarda ishlash usuli.
<i>O'qitish shart-sharoiti</i>	Texnik vositalar bilan ta'minlangan, guruhlarda ishlash usulini qo'llash mumkin bo'lgan auditoriya.

20.1.1. Amaliy mashg`ulotning texnologik kartasi. (1-mashg`ulot)

Ish bosqich-lari	Faoliyat mazmuni	
	O`qituvchi	Talaba
1-bosqich (40 min)	<p>1.1. O`quv mashg`uloti mavzusi, maqsadi va o`quv faoliyati natijalarini e`lon qiladi.</p> <p>1.2. Amaliy mashg`ulotni o`tkazish xususiyatlari bilan talabalarni tanishtiradi.</p> <p>1.3. Mavzu bo`yicha topshiriqlarni tarqatadi.</p> <p>1.4. Savollar berib talabalarning bilimlarini faollashtiradi. (1 (21.2.1)-Ilova).</p>	Eshitishadi va yozib olishadi
2-bosqich (50 min)	<p>2.1. Mashg`ulotning asosiy vazifalarini echish uchun talabalar guruhlariga samara va iqtisodiy samaradorlik tushunchasi mazmuni, ko`rsatkichlari bo`yicha har xil fikrlarni ko`rib chiqish va T-sxema bo`yicha yozib chiqishni va tugagandan so`ng prezentatsiya qilishni topshiradi. Bajarilgan ishga talabalar baho beradilar. Guruhni baholash jadvali ilova qilinmoqda. (2 (21.2.1) - Ilova)</p> <p>2.2. Venna-diagramma asosida tarmoq mahsulotlarining iqtisodiy samaradorlik darajasini aniqlovchi ko`rsatkichlar va ular o`rtasidagi umumiylik va alohida xususiyatlari aniqlanadi. (3 (21.2.1) - Ilova)</p> <p>2.3. Muammoli usuldan foydalanib, muammoli vazifalarni echish.</p> <p>2.4. O`qituvchi to`g`ri axborotlar beradi va yozdiradi, funktsiya va vazifani tushuntiradi.</p>	Talabalar 4 guruhga bo`linib ishlaydilar. Spikerlar 10-15 minut davomida jadval ma`lumotlari asosida o`z javoblarini yozib chiqadi va doskada prezentatsiya qiladi.
3-bosqich 10 min.	<p>3.1. O`tilgan mashg`ulotga – muammoli savollar javoblarga yakun yasash.</p> <p>3.2. Muammoli usuldan qaerda ko`proq qo`llanishini aytish. YOzma muammoli masalalarni kurs ishlari, magistrlik ishlarida qo`llash maqsadga muvofiqdir.</p>	Eshitadi va yozib oladi.

1 (21.2.1) - Ilova

Bilimlarni faollashtiruvchi savollar.

1. Korxonada, tarmoqning samaradorligi deganda nimani tushunasiz?
2. Iqtisodiy samaradorlikning qanday ko`rsatkichlari mavjud?
3. Samaradorlik ko`rsatkichlarini har jihatdan yaxshilash uchun qanday vazifalarni bajarish kerak?
4. Ijtimoiy samaradorlik darajasi ko`rsatkichlariga nimalar kiradi?
5. Ijtimoiy samaradorlik darajasini oshirishda nimalar e`tiborga olinadi?

Iqtisodiy samaradorlik ko`rsatkichlari turlari

To`g`risi	Taalluqli emas
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.

Gurux bo`yicha baholash mezonlari

Har bir gurux boshqa guruxlarni baxolaydi. Har bir talab bo`yicha – 3,0 ball

Gurux №	Tushunarli va aniq javob (1,0)	Ko`rgazmalilik (1,0)	Reglamentga amal qilish (0,5)	Gurux faolligi (0,5)	Jami ball
1.					
2.					
3.					
4.					

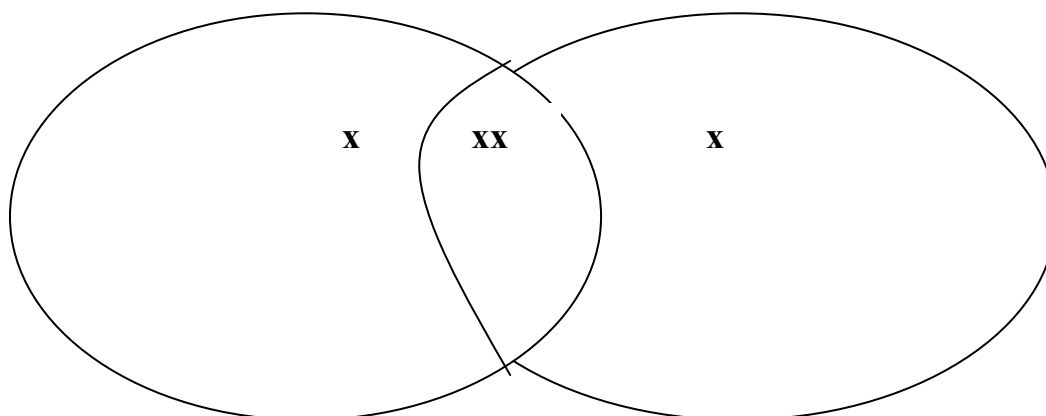
Hisob natijasi

Guruxlar №	Umumiy ball	Umumiy ball	Umumiy ball	Umumiy ball	Umumiy ball
1.					
2.					
3.					
4.					
Umumiy xisob Ballari					
Baxo					

Baxo: 2,2 – 3,0 ball – a`lo baxo
 1,3 – 2,1 ball – yaxshi baxo
 0 – 1,2 ball – o`rta baxo

Venna-diagrammasi.

Venna-diagrammadan foydalanib **tarmoq mahsulotlarining iqtisodiy samaradorlik darajasini aniqlovchi ko`rsatkichlar va ular o`rtasidagi umumiylik va alohida xususiyatlari** aniqlanadi.

MUNDARIJA

	KIRISH	3
I	«Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti» o'quv fani bo'yicha ta'lim texnologiyalarining kontseptual asoslari	4
1.	«Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti» fanining dolzarbligi va o'qitish strukturasi	4
2.	«Qishloq xo'jaligi iqtisodi» fanining asosiy mazmuni	5
3.	O'quv kursi bo'yicha ma'ruza va amaliy mashg'ulotlarni o'qitish texnologiyasini ishlab chiqishning kontseptual qoidalari	9
II	Ma'ruza va amaliy mashg'ulotlarda ta'lim texnologiyasi	11
1-mavzu	Kursning predmeti, maqsadi, vazifasi hamda tadqiqot usullari	11
1.1.	Ma'ruza mashg'ulotining ta'lim texnologiyasi	11
1.1.1.	Ma'ruzaning texnologik xaritasi (1-mashg'ulot)	12
1.2.	Bilimlarni mustahkamlash va chuqurlashtirish bo'yicha amaliy mashg'ulotining o'qitish texnologiyasi	14
1.2.1.	Amaliy mashg'ulotning texnologik xaritasi (1-mashg'ulot)	14
2-mavzu	Jahon, respublika qishloq xo'jaligi, uning joylashishi, ixtisoslashishi, uni jahon moliyaviy-ishlab chiqarish inqirozi sharoitida rivojlanishi	16
2.1.	Ma'ruza mashg'ulotining ta'lim texnologiyasi	16
2.1.1.	Ma'ruzaning texnologik xaritasi (1-mashg'ulot)	27
2.2.	Bilimlarni mustahkamlash va chuqurlashtirish bo'yicha amaliy mashg'ulotining o'qitish texnologiyasi	20
2.2.1.	Amaliy mashg'ulotning texnologik xaritasi (1-mashg'ulot)	20
3-mavzu	Respublika agrosanoat majmuasi, uni inqiroz sharoitida rivojlantirish imkoniyatlari	22
3.1.	Ma'ruza mashg'ulotining ta'lim texnologiyasi	22
3.1.1.	Ma'ruzaning texnologik xaritasi (1-mashg'ulot)	23
3.2.	Bilimlarni mustahkamlash va chuqurlashtirish bo'yicha amaliy mashg'ulotining o'qitish texnologiyasi	27
3.2.1.	Amaliy mashg'ulotning texnologik xaritasi (1-mashg'ulot)	28
4-mavzu	Bozor iqtisodiga o'tishda qishloq xo'jaligiga davlat rahbarligi va amalga oshirilayotgan agrar – iqtisodiy islohotlar	29
4.1.	Ma'ruza mashg'ulotining ta'lim texnologiyasi	29
4.1.1.	Ma'ruzaning texnologik xaritasi (1-mashg'ulot)	30
4.2.	Bilimlarni mustahkamlash va chuqurlashtirish bo'yicha amaliy mashg'ulotining o'qitish texnologiyasi	32
4.2.1.	Amaliy mashg'ulotning texnologik xaritasi (1-mashg'ulot)	33
5-mavzu	Qishloq xo'jaligida mulk va tadbirkolik shakllari, ularning bozor rivojlanishi	36
5.1.	Ma'ruza mashg'ulotining ta'lim texnologiyasi	36
5.1.1.	Ma'ruzaning texnologik xaritasi (1-mashg'ulot)	37
5.2.	Bilimlarni mustahkamlash va chuqurlashtirish bo'yicha amaliy mashg'ulotining o'qitish texnologiyasi	38
5.2.1.	Amaliy mashg'ulotning texnologik xaritasi (1-mashg'ulot)	38
6-mavzu	Yer -suv resurslari, inqiroz sharoitida ulardan foydalanish masalalari	40
6.1.	Ma'ruza mashg'ulotining ta'lim texnologiyasi	40
6.1.1.	Ma'ruzaning texnologik xaritasi (1-mashg'ulot)	41
6.2.	Bilimlarni mustahkamlash va chuqurlashtirish bo'yicha amaliy mashg'ulotining o'qitish texnologiyasi	43
6.2.1.	Amaliy mashg'ulotning texnologik xaritasi (1-mashg'ulot)	44
7-mavzu	Qishloq xo'jaligining moddiy-texnika resurslari, fan-texnika	46

	taraqqiyoti, innovasion texnologiyalar va ulardan samarali foydalanish	
7.1.	Ma`ruza mashg`ulotining ta`lim texnologiyasi	46
7.1.1.	Ma`ruzaning texnologik xaritasi (1-mashg`ulot)	47
7.2.	Bilimlarni mustahkamlash va chuqurlashtirish bo`yicha amaliy mashg`ulotining o`qitish texnologiyasi	49
7.2.1.	Amaliy mashg`ulotning texnologik xaritasi (1-mashg`ulot)	49
8-mavzu	Qishloq xo'jaligining asosiy va aylanma vositalari, fondlari va ulardan samarali foydalanish	51
8.1.	Ma`ruza mashg`ulotining ta`lim texnologiyasi	51
8.1.1.	Ma`ruzaning texnologik xaritasi (1-mashg`ulot)	52
8.2.	Bilimlarni mustahkamlash va chuqurlashtirish bo`yicha amaliy mashg`ulotining o`qitish texnologiyasi	54
8.2.1.	Amaliy mashg`ulotning texnologik xaritasi (1-mashg`ulot)	54
9-mavzu	Mehnat resurslari, ularning bozori, ulardan foydalanish va mehnat unumdorligi	56
9.1.	Ma`ruza mashg`ulotining ta`lim texnologiyasi	56
9.1.1.	Ma`ruzaning texnologik xaritasi (1-mashg`ulot)	57
9.2.	Bilimlarni mustahkamlash va chuqurlashtirish bo`yicha amaliy mashg`ulotining o`qitish texnologiyasi	59
9.2.1.	Amaliy mashg`ulotning texnologik xaritasi (1-mashg`ulot)	59
10-mavzu	Investisiyalar (kapital qo'yilmalar) manbalari, ularning iqtisodiy samaradorligi	61
10.1.	Ma`ruza mashg`ulotining ta`lim texnologiyasi	61
10.1.1.	Ma`ruzaning texnologik xaritasi (1-mashg`ulot)	62
10.2.	Bilimlarni mustahkamlash va chuqurlashtirish bo`yicha amaliy mashg`ulotining o`qitish texnologiyasi	64
10.2.1.	Amaliy mashg`ulotning texnologik xaritasi (1-mashg`ulot)	65
11-mavzu	Qishloq xo'jaligida servis, uni rivojlantirish yo'llari	67
11.1.	Ma`ruza mashg`ulotining ta`lim texnologiyasi	67
11.1.1.	Ma`ruzaning texnologik xaritasi (1-mashg`ulot)	67
11.2.	Bilimlarni mustahkamlash va chuqurlashtirish bo`yicha amaliy mashg`ulotining o`qitish texnologiyasi	69
11.2.1.	Amaliy mashg`ulotning texnologik xaritasi (1-mashg`ulot)	70
12-mavzu	Qishloq xo'jaligidagi (yalpi va o'rtacha) xarajatlar, ularni kamaytirish yo'llari	72
12.1.	Ma`ruza mashg`ulotining ta`lim texnologiyasi	72
12.1.1.	Ma`ruzaning texnologik xaritasi (1-mashg`ulot)	73
12.2.	Bilimlarni mustahkamlash va chuqurlashtirish bo`yicha amaliy mashg`ulotining o`qitish texnologiyasi	74
12.2.1.	Amaliy mashg`ulotning texnologik xaritasi (1-mashg`ulot)	74
13-mavzu	Qishloq xo'jaligining yalpi va tovar mahsuloti, ularning taqsimlanishi va ko'paytirish yo'llari	76
13.1.	Ma`ruza mashg`ulotining ta`lim texnologiyasi	76
13.1.1.	Ma`ruzaning texnologik xaritasi (1-mashg`ulot)	77
13.2.	Bilimlarni mustahkamlash va chuqurlashtirish bo`yicha amaliy mashg`ulotining o`qitish texnologiyasi	79
13.2.1.	Amaliy mashg`ulotning texnologik xaritasi (1-mashg`ulot)	79
14-mavzu	Qishloq xo'jalik mahsulotlarining baholari, ularning takomillashtirilishi	82
14.1.	Ma`ruza mashg`ulotining ta`lim texnologiyasi	82
14.1.1.	Ma`ruzaning texnologik xaritasi (1-mashg`ulot)	83

14.2.	Bilimlarni mustahkamlash va chuqurlashtirish bo'yicha amaliy mashg'ulotining o'qitish texnologiyasi	85
14.2.1.	Amaliy mashg'ulotning texnologik xaritasi (1-mashg'ulot)	85
15-mavzu	Korxonalarining daromadlari, foydalari, ularning taqsimlanishi. Ishlab chiqarishning iqtisodiy samaradorligi	88
15.1.	Ma'ruza mashg'ulotining ta'lim texnologiyasi	88
15.1.1.	Ma'ruzaning texnologik xaritasi (1-mashg'ulot)	89
15.2.	Bilimlarni mustahkamlash va chuqurlashtirish bo'yicha amaliy mashg'ulotining o'qitish texnologiyasi	91
15.2.1.	Amaliy mashg'ulotning texnologik xaritasi (1-mashg'ulot)	92
16-mavzu	O'simlikchilik tarmoqlari iqtisodi	94
16.1.	Ma'ruza mashg'ulotining ta'lim texnologiyasi	94
16.1.1.	Ma'ruzaning texnologik xaritasi (1-mashg'ulot)	94
16.2.	Bilimlarni mustahkamlash va chuqurlashtirish bo'yicha amaliy mashg'ulotining o'qitish texnologiyasi	96
16.2.1.	Amaliy mashg'ulotning texnologik xaritasi (1-mashg'ulot)	96
17-mavzu	Chorvachilik (qoramolchilik, qo'ychilik, echkichilik) tarmoqlari iqtisodi	99
17.1.	Ma'ruza mashg'ulotining ta'lim texnologiyasi	99
17.1.1.	Ma'ruzaning texnologik xaritasi (1-mashg'ulot)	100
17.2.	Bilimlarni mustahkamlash va chuqurlashtirish bo'yicha amaliy mashg'ulotining o'qitish texnologiyasi	102
17.2.1.	Amaliy mashg'ulotning texnologik xaritasi (1-mashg'ulot)	102
18-mavzu	«Qishloq xo'jaligining yalpi va tovar mahsuloti, ularning taqsimlanishi va ko'paytirish yo'llari»	104
18.1.	Amaliy mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi	104
18.1.1.	Amaliy mashg'ulotning texnologik kartasi. (1-mashg'ulot)	104
19-mavzu	«Korxonalarining daromadlari, foydalari, ularning taqsimlanishi»	107
19.1.	Amaliy mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi	107
19.1.1.	Amaliy mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi. (1-Mashg'ulot)	107
20-mavzu	«Ishlab chiqarishning iqtisodiy samaradorligi»	109
20.1.	Amaliy mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi	109
20.1.1.	Amaliy mashg'ulotning texnologik kartasi. (1-mashg'ulot)	110

K.I.SIROJIDDINOV
R.N.IMOMOV

QISHLOS XO'JALIGI

IQTISODIYOTI

Muharrir:

Taqrizchilar:

N.Sotvoldiyev
K.Boymirzayev

Terilishga berildi 20.04.2012

Bosishga ruxsat etildi 30.05.2012 bichimi 60x80 1/16
Shartli bosma tabog'i 7,5 Adadi100 nusxa

Namangan shahri, Uychi ko'chasi, 316- uy NamDU bosmaxonasi.